

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ■ ŠTEV. 42 ■ 9. OKTOBRA ■ LETO XVII. ■ CENA 20 DINARJEV

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Minul ponedeljek se je v Klubu ljudskih poslancev v Ljubljani začelo posvetovanje o nekaterih oblikah pomoči družini v stanovanjskih skupnostih. Na posvetovanju so ugotovili, da imamo na Slovenskem še vse premalo otroških igrarij in vrtcev. Pa tudi napredek gospodinjstva ni zadovoljiv, saj zaposlena mati dveh otrok še vedno porabi polovico svojega časa za pripravljanje hrane in nakupovanje živil. Te in še druge probleme okoli pomoči družini bodo morale prihodnje občine, stanovanjske skupnosti podjetja itd. reševati kar se da odločno in naglo. — Na sliki: predsedstvo posvetovanja.

VSKLAJEVANJE CEN IN POVIŠANJE OSEBNIH PREJEMKOV

Povsem razumljivo, da so imeli ukrepi Zveznega izvršnega sveta, sprejeti pretekli teden, velik odmev in da je bilo slišati mnogo komentarjev. Med ocenami teh, na splošno z razumevanjem sprejetih predpisov pa nekatere opozarjajo, da del prebivalstva vendarle ni doumel ciljev, ki jih skušamo doseči s spremembami. Če namreč iz sprejetih ukrepov izlučimo le povišanje cen za moko, sladkor, tobak, električno energijo in železniški promet, potem je ta sicer čisto človeško, razumljiva površnost, ki jo povzroča nedokazovanje in komentarje, ki ne dokazujejo nič drugega kot to, kar smo že zapisali: nepoznavanje ciljev in nerazumevanje sprememb, ki jih želimo doseči z novimi ukrepi. Sklepe in odredbe Zveznega izvršnega sveta kaže prav zato razdeliti na tiste, ki odpravljajo gospo-

darsko nevzdržljiva nesorazmerja med cenami in določajo tudi denarno nadomestilo za povišanje cen, in na tiste, ki s čistim povišanjem osebnih dohodkov nudijo osnovo, da se življenjska raven oziroma osebna potrošnja poveča. Gre torej za odpravo nekaterih nesorazmerij med cenami in za povišanje življenjske ravni.

Znano je, in to smo že večkrat zapisali tudi mi, da je letos osebna potrošnja na vasi naraščala znatno hitreje kot v mestu in industrijskem središču. Na tak razvoj osebne potrošnje so vplivale predvsem cene, saj so se od leta 1953 dalje industrijski proizvodi podražili povprečno za okrog 3 odstotke, cene kmetijskih proizvodov in pridelkov pa kar za 56 odstotkov. Če upoštevamo, da je bil skok kmetijskih cen znaten zlasti letos, potem ni nič čudnega, če so se velika sredstva prelivala v roke kmetov in je osebna potrošnja na vasi hitreje naraščala kot v mestu. Zlasti povečanje izdatkov za prehrano pa tudi za usluge je vplivalo na zaostajanje osebne potrošnje v mestu. Seveda se z nastalim razmerjem med mestom in vasio ne moremo in ne smemo sprijazniti, saj je perspektiven gospodarski načrt predvidel, da mora osebna potrošnja naraščati hitreje pri industrijskih proizvajalcih in počasneje pri kmetih. Ker je to nesorazmerje tudi posledica odnosov med cenami, je bil sprejet sklep o podražitvi že omenjenega blaga in uslug. Potrošnja sladkorja, na primer, se je v zadnjih dveh letih povečala za 80 tisoč ton, tako da je znašala na prebivalca že 15,1 kg na leto, pred vojno pa povprečno 5,5 kg. Razumljivo, da ne bi nasprotovali taki povečani potrošnji, če ne bi bilo povsem jasno, da je večji del povečane potrošnje pripisati vasi. Dosedanje prenehanje cen so omogočale, da so kmetiči prebivalci neracionalno uporabljali sladkor pri kuhanju žganih pižev in pri boljšanju neka-

kovostnega vina. Podobno je z moko. Lani so se povečale odkupne cene od 30 na 36 dinarjev, medtem ko se kruh v mestu ni ustrezno podražil. Zato so pač kmetovalci kupovali kruh v mestu in ga nosili domov, toda ne le za prehrano, pač pa tudi za pokladanje živini. Poleg tega torej, da s povišanjem cen omejujemo porabo osebne potrošnje na vasi oziroma ga zmanjšujemo tistim, ki ne bodo ustrezno povečali proizvodnih donosov — pa narekujejo podražitev tudi drugi gospodarski razlogi.

Ob premajhnih razlikah med odkupno ceno pšenice in prodajno ceno kruha mlinarska podjetja in pekarnice niso imele prav nobenih možnosti za razvoj. Mnogi mlini so zaradi tega zašli v težave in nekatere so celo ustavili, čeprav so zmogljivost prej premajhne kot prevelike. Ker bodo povečani dohodki v glavnem ostali mlinom in pekarnam, se bodo ti lahko naglo razvijali in bo možen bolj sproščen promet z žitom in moko. Tudi železnica naj bi s podražitvijo (15 odstotkov) pot-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Družbena skrb za otroke

da ne bo prepuščen samemu sebi, ko so starši na delu

Te dni praznujemo »Teden otroka«, ko so misli vseh družbenih organizacij usmerjene na varstvo otrok, na vse tisto, kar naj omogoči mlademu rodu brezskrbno mladost. Republiški pripravljalni odbor je priredil posebno posvetovanje o nekaterih oblikah pomoči družini v stanovanjski skupnosti, saj s tem najneposredneje pomagamo tudi otroku.

Nagel industrijski razvoj je posebej v naši republiki dokaj močno posegel tudi v družinsko življenje. Medtem ko so se žene včasih ukvarjale zgolj z gospodinjstvom, se danes močno uveljavljajo v vseh področjih

iz iznajdljivosti in dobro voljo urediti igrarije, ne da bi bilo treba za to seči globoko v žep. Vprašanje zase pa je, kam z otroki, kadar je slabo vreme in pozimi. Seveda je najidealnejše, da nudi stanovanjska skupnost za to posebne prostore in da vodi življenje v njih izkušen človek. V stiski si mnoge družine — že vzajemno pomagajo pri varstvu otrok, kar bi kazalo le trdnje organizirati. V stanovanjskih blokih najdes dostikrat tudi ženska, ki je pripravljena za mal denar paziti na otroke, jim skuhati tudi malico in obed. Vse to so sicer izhodi v sil, vendar si zlasti pri novih gradnjah, pri načrtovanju stanovanjskih naselij prizadevamo, da bi imeli tudi posebne prostore za bivanje otrok. Nekateri občine so že doletile, da mora vsak investitor tudi določiti odstotek investicijske vloge tudi v take namene.

Ze do sedaj so se razvile razne druge oblike varstva otrok v stanovanjski skupnosti. Te oblike ne terjajo skoraj nikakršnih materialnih sredstev in tudi organizacijsko niso težko izvedljive. Treba je le nekaj časa, ljubezni do otrok in dobre volje. Sem štejemo zlasti skupne sprejeme in izlete, ogledne zgodovinskih in kulturnih znamenitosti kraja ter bližnje okolice, obiske raznih predstav itd. V nekaterih krajih so že močno razširjene poldnevne in tudi celodnevne letovanja otrok med počitnicami.

V vseh teh prizadevanjih je najvažnejše, da starše osvobodimo skrbi, kaj bo z otrokom, ko bodo zdoma. Tako se bodo dosti lažje posvetili poklicnemu delu. Glede tega imajo komisije za varstvo družine pri stanovanjskih skupnostih obširno delovno področje.

S tem ta vprašanja kajpak še zdaleč niso izčrpana. Posebno

področje je prehrana in pomoč, ki jo lahko pri tem nudi družba z uveljavljanjem obratov družbene prehrane. Na posvetovanju so zlasti naglasili, naj bi se delovni kolektivi in njihove sindikalne organizacije posebej zavzele za to, da bi dobili delavci v odmoru toplo malico, naj kolektivni združujejo sredstva in ustanavljajo skupne obrate družbene prehrane. S tem bi vsakega občutno pomagali družinam. Stanovanjske skupnosti pa že odpirajo razne servise za pomoč v gospodinjstvu, izposojevalnice aparatov, ki si jih posamezna družina ne more omisliti itd. S takim delovanjem se oblikujejo v stanovanjskih skupnostih socialistični odnosi in se v njih prepletajo koristi posameznika in skupnosti.

V. J.

Sindikrat je spodbudil učinkovito akcijo

Primer rudnika Zabukovca

Na pobudo odborov sindikalne podružnice rudarjev, ki delajo v rudniku Zabukovca, so se pred dnevi sestali predstavniki tamošnjega delavskega sveta, organizacije komunistov, sindikata ter vodstva rudnika z zastopniki občinskega, okrajnega in republiškega sindikalnega sveta ter republiškega odbora sindikata rudarjev. Na sestanku so zastopniki delovnega kolektiva seznanili povabljene zastopnike sindikalnih vodstev najprej z gospodarsko-političnimi problemi, ki so jih ugotovili ob analizi periodičnega obračuna za letošnje prvo polletje, potem pa še z vsem, kar so na rudniku že storili, da bi si pomagali iz težav, kaj bo kazalo še storiti, pa presega pooblastila delovnega kolektiva.

V sklopih obratnih je gospodarstveniki položaj rudnika v Zabukovci tak: delovni kolektiv je po

periodičnem obračunu za prvo polletje razpolagal s 130 milijoni čistega dohodka, zaslužki rudar-

jev po tarifnih postavkah in izplačila akordov za prvih šest mesecev v letu pa so znašali 138 milijonov. Torej 8 milijonov več kot celoten čisti dohodek. Razen tega so izplačali v prvi polovici leta še 3,5 milijona dinarjev za premije in za zasluzke nad tarifnimi postavkami, ki so jih dobili vsi rudarji v višini 10 % od tarifnih postavk. Tako je nastalo v polletnem obračunu 11,5 milijona dinarjev primanjkljaja.

V sindikalni podružnici so se nad omenjenimi podatki resno zamislili. Začeli so sami in sku-

paj z delavskim svetom ter z vodstvom rudnika zadevo temeljito proučevati. V stvar so se zagrizli zelo sistematično pa vztrajno in odločno. Na rudniku so politično mobilizirali vse družbene sile.

Najprej so sklenili poslati odgovor na osnovno vprašanje: Kje so vzroki, da čisti dohodek ne zadošča niti za kritje rednih zaslužkov rudarjev? Ko so iskali odgovor na to vprašanje, so zelo skrbno proučili vse elemente, ki vplivajo na dohodek kolektiva. Ta analiza jim je pokazala naslednje.

V prvem polletju so dosegli 53,6 % proizvodnega plana za celo leto. Torej, premoaga so napakali več kot so predvidevali v planu.

Prodaja premoga pa jim ni šla tako izpod rok, kot so predvidevali. Računali so, da bodo za to premoaga iztržili povprečno 4.125 dinarjev, podatki pa so jim pokazali, da so v prvem polletju iztržili povprečno komaj 4.008 din. Ob tej ugotovitvi so se ustavili in se vprašali: Ali morejo doseči višjo prodajno ceno? Ali morejo znižati stroške proizvodnje?

Kaj so ugotovili? Najprej so ugotovili, da bi lahko za premog več iztržili, če bi nakopali več debelejših vrst in manj drobnih ter prahu. Podatki so jim namreč pokazali, da se je odstotek prahu in drobnih vrst povečal v celotni količini nakopane premoga. V zvezi s to ugotovitvijo so začeli proučevati samo kopanje premoga. Ugotovili so, da bi nakopali več debelejših vrst premoga, če bi spremenili razstreljevanje. Zmanjšali so število vršin in

(Nadaljevanje na 5. strani)

PAZIMO NA SVOJE ROKE!

Republiški zavod za socialno zavarovanje je v svojem »Poslovnem poročilu za leto 1957« objavil tudi podatke o nesrečah pri delu, iz katerih je razvidno, da se število delovnih nezgod še vedno dviga. Leta 1956 je bilo v Sloveniji 38.290 delovnih nezgod, od tega 92 smrtnih, leta 1957 pa 45.489 nesreč, od tega 113 smrtnih. Zaradi delovnih nezgod smo leta 1956 izgubili 630.733 delovnih dni, lani pa 709.104. Povprečno število izgubljenih dni na eno poškodbo se je nekoliko znižalo, in sicer od 18,7 leta 1956 na 18,2 leta 1957, kar je zasluga naše zdravstvene službe, predvsem kirurgov.

Na IX. kongresu kirurgov Jugoslavije, ki je bil v Ljubljani od 1. do 3. oktobra, so veliko govorili o nesrečah pri delu, zlasti pa o poškodbah na rokah, ki že postajajo pereče družbeno vprašanje. Od leta 1953 do 1957 je bilo prijavih okoli 824.300 delovnih nezgod, med katerimi je 42 odstotkov poškodb na rokah. Zavoljo tega je bila kirurgija roke ena izmed glavnih na tem kongresu. Poškodbe na rokah nastanejo največkrat zaradi nepravilne organizacije dela, pomanjkljive higienske tehnične zaščite in zaradi pomanjkljivega strokovnega znanja delavca. Največ poškodb na rokah je v industriji bačvastih kovin, v premogovnikih in v lesni industriji.

Dr. Djurić, ki je na kongresu prebral referat o kirurgiji roke, sodi, da bo število poškodb na rokah občutno manjše, ko bomo zaposlili v industriji več strokovnih kadrov, zboljšali delovne pogoje, predvsem pa uvedli boljše in bolj pravilno organizacijo dela. Kar zadeva strokovno zdravstvene posege pri poškodbah na rokah, pa je potrebna bolj učinkovita prva pomoč poškodovancu, večje število zdravstvenih delavcev v podjetjih in boljše specialistično zdrav-

je poškodovanih rok.

NAŠA SKUPNA BOLEČINA

Komaj dva dobra meseca je od tega, ko se je zgodila na gradbišču hidrocentrale Kokin Brod huda nesreča, pri kateri je izgubilo življenje 33 delavcev, že nas je pretresla novica o nesreči v rudniku »Podvis« pri Knjaževcu v Srbiji. Tokrat je bila nesreča še dosti hujša: življenje je izgubilo 61 rudarjev.

Nesreča se je pripetila 1. oktobra ob pol dveh popoldne, ko je jutranja izmena odhajala iz jame in popoldanska prihajala vanjo. Eksplozivni je transformator, od tam pa se je požar naglo razširil po vsej jami. Posebne komisije se ugotavljajo vzroke nesreče. Ta rudniška nesreča je doslej največja v Jugoslaviji.

Takoj po nesreči je prihitelo iz vseh rudnikov Srbi-

je in Beograda čez 200 reševalcev. Z letalom pa je prispela v Podvis posebna ekipa zdravnikov. V tridnevnem boju z ognjem je uspelo rešiti iz rudniških oken in jaskov 141 rudarjev. Pri reševanju so pozhrtovno sodelovale tudi enote JLA in prebivalci okoliških krajev. Vsi so bili zelo iznajdljivi in pri sebi. Večkrat so bili v smrtni nevarnosti, ko so hoteli potegniti ponesrečene rudarje iz jaska. Veliko vlogo so odigrale posebne ekipe prostovoljcev. Z združenimi naporci se jim je posrečilo rešiti veliko rudarjev. Tisti, ki so ostali zdravi, so se pozhrtovno vračali v rove, da bi rešili še svoje tovariše. Vse to je pripomoglo, da tragedija ni bila še večja.

Družine ponesrečenih in delovni kolektiv so dobili iz

ve države in iz tujine obilo sožalnih brzojavk. Tovariš Tito je pisal med drugim:

»Globoko pretresen sprito hude nesreče, ki je zadela vaš kolektiv in družine vaših ponesrečenih tovarišev, vam sporočam, da sem v teh bridkih trenutkih z vami in da v strahu za življenje rudarjev, ki jih rešujete, skupno z vso našo skupnostjo sočustvujem za ponesrečenimi...«

Med mnogimi, ki so poslali sožalne brzojavke, je tudi naš republiški sindikalni svet. Poslal je naslednjo brzojavko:

»Huda nesreča, ki je zadela vaš kolektiv in družine ponesrečenih rudarjev, je naše delavce in vse delovne ljudi v naši republiki globoko pretresla. To nesrečo ču-

timo kot našo skupno nesrečo in delimo z vami bol kot našo skupno bole.

V imenu delavcev LR Slovenije in republiškega sveta sindikatov izrekamo iskreno sožalje vam in družinam ponesrečenih rudarjev.

Na poziv Zavoda za transfuzijo krvi je ponudilo krvi več sto delavcev in uslužbencev iz okolice rudnika. Mnogi ljudski odbori, sindikalna vodstva in druge organizacije so poslale delovnemu kolektivu tudi denarno pomoč za družine ponesrečenih. Delavski svet rudnika pa je sklenil, da bo skrbel za otroke ponesrečenih rudarjev.

Ta nesreča nas bridko opozarja, da do skrajnosti poskrbimo za varnost pri delu in da niti najmanjše stvari ne prepustimo slučaju.

Trije škodljivi vplivi v komunah

Republiški plenem sindikatov, ki je obravnaval nekatere konkretne in praktično-operativne naloge in probleme, s katerimi se srečujejo sindikalne organizacije v komunah, je razpravljal tudi o drugih principialno-političnih vprašanjih. V tej zvezi je bilo govora zlasti o naslednjih političnih dejstvih, ki kažejo v družbenem dogajanju komun.

Mnogokrat se misli, da se mora naš komunalni sistem boriti samo z materialnimi težavami in da samo pomanjkanje sredstev ovira napredek in politiko komun. Bilo bi seveda nesmiselno trditi, da večja ali manjša materialna sredstva ne daje komun tudi večjih ali manjših možnosti za tako politiko, ki posredno ali neposredno vpliva na realne plače delavcev in nameščenecv in na standard njenih prebivalcev. Se bolj nesmiselno bi bilo trditi ali očitati komunam, da imajo preveč sredstev in preveč materialnih možnosti. Vsi se zavedamo, da so materialna sredstva glede na potrebe še vedno zelo pila in nezadostna.

Toda komunalni sistem in njegov pravilni razvoj nista odvisna samo od materialnega faktorja, ampak ga določa, razvija, zavira, pravilno ali napačno usmerja še mnogo drugih družbeno-političnih faktorjev. Vpliv in orientacija teh faktorjev je vedno tudi v neposredni

Pismo uredništvu

»Pravica uslužbencev ali družbenih organov?«

Republiški odbor sindikata uslužbencev državnih ustanov nam je poslal naslednje pismo:

Republiški odbor sindikata uslužbencev državnih ustanov je na svoji seji dne 20. 9. 1958 obravnaval tudi članek, objavljen v 39. številu »Delavske enotnosti«, v katerem je opisan odnos nekaterih uslužbencev OLO Ljubljana do družbenega upravljanja, ki je tudi po oceni Republiškega odbora nepravilen s političnega in pravnega stališča. Republiški odbor se strinja s tem, da je treba takšna nepravilna ravnanja javno in kritično obravnavati, ker je tak način lahko samo konstruktiven in dobrodošel tudi Republiškemu odboru, ki pogosto obravnava vprašanja, kakšni morajo biti odnosi uslužbencev državnih organov do organov družbenega in delavskega upravljanja. Za Republiški odbor je namreč vprašanje teh odnosov eno izmed najvažnejših političnih vprašanj, s katerimi se morajo ukvarjati naše sindikalne podružnice. Ugotavljamo pa, da ponekod tem vprašanjem ne posvečajo potrebne pozornosti. Seveda so potem kot neugodne posledice pokažejo taki primeri, kot jih omenja »Delavska enotnost« v omenjeni številki.

Ce bi se »Delavska enotnost« večkrat lotila obravnavanja teh vprašanj tako kot v omenjenem članku, bi bil to zelo pomemben prispevek v prizadevanjih za pravilne odnose med strokovnimi uslužbenci in organi družbenega upravljanja.

Ko Republiški odbor odobrava odločeno uredništvo, s katero je opisan primer iz uprave OLO Ljubljana, hkrati izkorišča tudi priložnost in s poročilo uredništvu svojo željo, naj bi »Delavska enotnost« pogostejše kot doslej posvečala svojo pozornost tudi delu v kolektivih, zlasti kolektivih občinske in okrajne uprave. Naloge in vloge te uprave so namreč še vedno dokaj važne in politično odgovorne. Njeni uslužbenci morajo biti zato po mnenju Republiškega odbora ne le strokovno, temveč tudi družbeno-politično razgledani delavci, ki poznajo temelje in smer naše politične odgovornosti. Njeni ravnanja pri svojem delu. Pogostejše obravnavanje njihovega dela v sindikalnem tisku, pozitivnih in negativnih primerov njihovih odnosov do državljanov, do gospodarskih in drugih organizacij ter njihovih organov, do organov ljudskega odbora in družbenega upravljanja, je lahko samo učinkovito sredstvo za pravilen razvoj teh odnosov in za večjo politično razgibanost v podružnicah sindikata uslužbencev državnih ustanov.

zvezi z materialno osnovo. Tako ali drugačna orientacija teh družbeno-političnih faktorjev v komunah lahko njeno materialno osnovo, zlasti glede na standard njenih prebivalcev, razširi ali zoži, lahko da večje ali manjše rezultate.

Ce s tega vidika pogledamo in analiziramo dogajanja v komunah, lahko ugotovimo naslednje tri napačne vplive družbeno-političnega značaja, s katerimi se mora pravilna politika ko-

Zgolj ozko gospodarsko pridobitna politika

Poslovna zgolj ozko gospodarska pridobitna politika, katere vpliv je precej močan, zlasti v nekaterih komunah, nima pravega posluha za družbeno dogajanja, za postopni razvoj komun in za potrebe delovnega človeka; preveč nastopa samo z gospodarsko računico, upošteva samo argumente številk in rentabilnosti; neprestano nekaj kombinira v milijardami, vidi samo velika podjetja in velika posojila, nima pa dosti razumevanja za tiste manjše stvari, kot so komunalna podjetja, trgovina, obrt itd., ki so v neposredni zvezi z realno plačo mestnega in industrijskega prebivalca. Eden konkretnih rentabilnostnih računov te politike je na primer tale: zberimo za vsako ceno v našem proračunu in skladih sto milijonov kot poglog za zvezni natečaj, ker bo mo tako od zveze dobili še 900 milijonov za novo tovarno. Dajmo, dobili še devet sto. Zelo rentabilno! S tega vidika je računica točna. Toda vprašanje je, kaj je za reševanje komunalnih problemov te industrijske komunne in za standard že zaposlenih delavcev bolj koristno: dati sto milijonov za novo tovarno ali pa ta sredstva investirati v obrtna, komunalna podjetja, trgovino, šolstvo ali v stanovanjstva. Zgolj suha materialna računica bo dala vedno

mune boriti in jih premagovati.

Prvič: vpliv ozko poslovne in zgolj gospodarske (ne bom dejal kapitalistične) pridobitne značaja. Drugič: vpliv interesov in miselnost zasebnih kmetičkih proizvajalcev. Tretjič: vpliv »nazovne socialistične, socialno-demagoških in uravnilovske izkoriščevalnih stremiljen. Analizirajmo omenjene tri vplive, pogledimo, kdo so njihovi nosilci in v kakšnih oblikah se manifestirajo.

Prvič: vpliv ozko poslovne in zgolj gospodarske (ne bom dejal kapitalistične) pridobitne značaja. Drugič: vpliv interesov in miselnost zasebnih kmetičkih proizvajalcev. Tretjič: vpliv »nazovne socialistične, socialno-demagoških in uravnilovske izkoriščevalnih stremiljen. Analizirajmo omenjene tri vplive, pogledimo, kdo so njihovi nosilci in v kakšnih oblikah se manifestirajo.

Prvič: vpliv ozko poslovne in zgolj gospodarske (ne bom dejal kapitalistične) pridobitne značaja. Drugič: vpliv interesov in miselnost zasebnih kmetičkih proizvajalcev. Tretjič: vpliv »nazovne socialistične, socialno-demagoških in uravnilovske izkoriščevalnih stremiljen. Analizirajmo omenjene tri vplive, pogledimo, kdo so njihovi nosilci in v kakšnih oblikah se manifestirajo.

STANE KAVČIČ

dokaj problematičnih »rentabilnih računov« ima vedno nekatere načrte s posameznimi gospodarskimi organizacijami. Enkrat jih želijo združiti, drugi razdvajati. Tako koncepta vidi samo svoj proračun, želi ko operacijo podjetij samo na svojem območju, bolj se konkurence in ščiti svoja podjetja. Konkurenčna podjetja oziroma »vsiljive tuje in prodajalce«, ki prihajajo v njihovo komunno od drugod, dodatno obdavčujejo ali s kakšnimi drugimi manevri otežkoča njihovo poslovanje.

Ali, recimo, cene komunalnih uslug. Popolnoma pravilno in predvsem za mestno prebivalstvo koristno je, da se cene komunalnih uslug ekonomizirajo. S tem bo komunalni uslu-

Zasebnolastniški kmetički vpliv

Drugi politični in gospodarski faktor, s katerim se morajo boriti komunne, je zasebnolastniški kmetički vpliv. Ne gre za frontalno borbo proti tistem kmetičkim proizvajalcu, ki želi izboljšati svoj položaj s svojim delom, z večjo proizvodnostjo, z boljšo obdelavo zemlje. Toda gre za to, kako se boriti s tisto zaostalostjo, spekulantsko, zasebnolastniško kmetičko zaostalostjo, ki želi uspevati na tuj račun, ki hoče izkoriščati gospodarske in druge težave za izboljšanje svojega položaja. Tako kmetička politika marsikje še uspeva; ima celo zavezništvo med delavci in celo med komunisti in sindikalnimi organizacijami. Kadar komunna zbira dohodke, običajno laže poišče dodatna sredstva v podjetjih, kakor pa na vasi. Zelo težko je povisati občinske doklade, izvajati delo o racionalnem izkoriščanju zemlje, o agrotehničnih ukrepih itd. Mnogokrat se zelo lahko sprejemajo odloki o razširitvi brezplačnega zdraviljenja kmetov, o popravilu cest, mostov in o drugih bonitetah, ki jih potem izkoriščajo predvsem kmetički proizvajalci, ne da bi pripravevali svoj delež. Ko se v komunah rešujejo vsa ta vprašanja, mnogokrat prevladuje zaostalost kmetički vpliv, ki želi »zaščititi« kmetičkega proizvajalca, češ da je politično in gospodarsko ogrožen. Resnica je pa drugačna; predvsem na vasi se na žalost še vedno hitreje dviga standard kot pa v mestu. Zato komunne ne bi smele popuščati in nasaditi kmetičke demagoške in spekulantske izkoriščevalskemu pritisku. Vzemimo na primer kooperacijo. Kmet bi rad sortno pšenico, rad bi dober semenski krompir, da bi več pridelal, ampak brez pogodbe. To se pravi izkoristiti sredstva družbe za boljši položaj privatnika. Imamo zakon o racionalnem obdelovanju zemljišč. Ce od delavcev zahtevamo, da povečajo produktivnost dela, potem je pravilno, da to zahtevamo tudi od kmeta. Kdor svoje zemlje ne obdela tako kot je treba, je dolžnost in ne samo pravica družbe, da intervenira. Dalje smo pred tem, ko bodo morale komunne sprejemati odloke, ki bodo določali, kaj in koliko je treba pridelati na določenem zemljišču. Ce kmet ne bo tega in toliko, kot je dokazano in predpisano, da je možno pridelati, se mora ugotoviti, da tista zemlja ni obdelana pravilno in racionalno. Toda zaostala kmetička miselnost se upira takemu razvoju naše vasi, ki je konec koncev edino koristen za kmeta in za delavca. Pri tem se poslužuje raznih sredstev: skiluje se na

Vpliv socialno demagoških in uravnilovske izkoriščevalskih stremiljen

Bistvo tretjega nepravilnega političnega vpliva, ki se čuti v komunah, je v tem, da so pri nas ljudje, ki vidijo v socialistični demokraciji, v družbenem in delavskem upravljanju in v socializmu nasprotni samo svoje pravice, toda nobenih dolžnosti. Tak socializem in tak družbeno upravljanje, kjer se poudarjajo samo pravice proizvajalca in državljan, se mora prej ali slej spremeniti v anarhijo. In narobe: tak socializem in družbeno upravljanje, kjer se postavljajo samo dolžnosti proizvajalca in državljanu, se mora prej ali slej končati v birokratizmu. In taka podoba uravnilovske anarhičnega »socialista« stalno poudarja svoje pravice; vidi samo sebe, samo svoje težave. Ta podoba godrnja ob vsakem sklepu komunne ali njenih organov; kritizira vsak sklep delavskega sveta in se hvali, kako bi on več bolj pametno urejeval, sklepal in uredil. Ko mu pa rečeš, naj gre v te organe, je pa naenkrat preobremenjen (za nerganje pa ima vedno čas), on se s politiko ne ukvarja, on ima svoje skrbni in obveznosti. On tudi ni navezan na svoj kolektiv, seli se iz podjetja v podjetje, iz službe v službo, licitira in spekulira. Nasprotno je z jezikom zelo pogumen in glasen (ker to ni nevarno, ampak popularno, če bi bilo nevarno, bi previdno molčal) »zagovornik in borec za delavske pravice«. Toda pri delu je stvar drugačna. Tam je običajno negotov, strokovno slab, primitiven, nerazgledan, sebičen in brezbržen za uspeh kolektiva in brez posluha za delovnega sotovariša. Kadar je treba kaj prispevati za skupnost, za kolektiv — je zadnji;

gam dana solidna gospodarska osnova za njihovo poslovanje in okviru enostavne reprodukcije. Nemogoče pa je tu prehiteti, nemogoče je v ekonomske cene teh služb vključiti tudi razširjeno reprodukcijo. Gotovo je za njihov razvoj najboljši enostaven rentabilni račun. Upoštevati pa je treba še druga dejstva, v prvi vrsti standard mestnih prebivalcev. Spričo vseh teh okoliščin je možno te službe samo postopoma ekonomizirati. Toda omenjena poslovna pridobitna orientacija premalo upošteva vse te momente. Poleg tega ta orientacija mnogokrat zaostaja tudi že v metodah. Tako na osnovi takih izračunov dobe recimo odborniki občinskega ljudskega odbora ali zbora proizvajalcev posamezne odloke komaj dan ali celo samo eno uro pred sejo. Namigujemo jim, da so na višjem forumu že pristali na to. Posamezne skeptike opozarjajo z argumenti avtoritete. Poleg tega pa so predloženi predlogi v posameznih primerih mnogo preveč enostranski, obdelana je samo ena varianta, niso izčrpano analizirane vse možnosti in variante z vsemi gospodarskimi in političnimi posledicami, na osnovi katerih bi lahko občinski ljudski odbor po vsestranski proučitvi izbral tisto rešitev, ki bi najbolj ustrezala konkretnim odnosom in razmeram v tej komun.

Glavni podporniki in simpatizerji teh zgolj pridobitnih gospodarskih stremiljen so nekateri gospodarski operativci, strokovnjaki in tudi izvoljeni funkcionarji. Ne gre seveda za to, da bi začeli preganjati te simpatizerje omenjene orientacije, ki so običajno gospodarsko in strokovno zelo sposobni in iznajdljivi, dinamični in operativni. Pač pa gre za to, da se morajo organizirati in pravilno usmerjene socialistične sile v komun, organizacije Zveze komunistov skupaj s sindikati posredno in preko zbora proizvajalcev boriti in se s političnimi sredstvi zoperstaviti omenjeni nepravilni politiki in razširiti tudi na omenjene kadre svoj vpliv in pritisk.

Da: »trgovska« trgovina!

V 38. številki našega lista smo objavili članek z naslovom: »Trgovska« trgovina. Iz prizadetega podjetja s sadjem in zelenjavo »Vitaminka« v Trbovljah pa nam je komercialist Emil Bovhar poslal naslednje pismo:

»Ker so nekatere navedbe v tem članku netočne in da bi si bralci lahko ustvarili objektivno sodo, sem dolžan čitati ustrezno pojasnilo. Ni res, da je združna poslovna zveza iz Smarja pri Jelšah poslala »Vitaminki« pismo, v katerem mu je ponudila, da bi zalagala trboveljski trg s sadjem in zelenjavo iz drugih kmetijskih pridelav. V resnici se je tajnik zveze samo razgovarjal s sindikalnim funkcionarjem iz Trbovelj in mu ob tej priložnosti omenil, da je mož v Smarju ugodno kupiti razne kmetijske pridelke in da se mu zdi čudno, zakaj trgovsko podjetje »Vitaminka« ne izkoristi te možnosti. Sindikalni funkcionar je na to opozoril na sestanku vseh odgovornih činiteljev za prekrbo z ozimnico. Direktor »Vitaminke« je vzel to opozorilo na znanje in takoj naslednji dan pisal združni poslovni zvezi iz Smarja pri Jelšah, da bi »Vitaminka« rada navezala z njo poslovne stike in odkupila razne kmetijske pridelke. Čeprav je bilo to pismo poslano 30. avgusta, »Vitaminka« do 8. septembra ni dobila odgovora. Šele ko je komercialist »Vitaminke« obiskal to poslovno zvezo, so mu izročili pisni odgovor.

Ob tej priložnosti je sklenil tudi pogodbo za jalec. Združna poslovna zveza se je zavzela, da bo povsem oskrbovala trboveljski trg z jaleci. Sklenjen je bil tudi ustni dogovor za dobavo zimskih jabolk. Trgovsko podjetje »Vitaminka« do danes še ni dobila niti ene pošiljke jalec, čeprav so se v Smarju zavzeli, da bodo zbrali vse razpoložljive količine in jih nemudoma poslali v Trbov.

Ije ter da jih bodo od 15. septembra redno dobavljali. »Vitaminka« je bila prisiljena opozoriti združno poslovno zvezo, da mora izpolniti pogodbeno obveznost.

Iz tega je videti, da navedbe v članku niso točne. Razumljivo, da je hotel članek samo dobro, vendar je dobil napačne informacije. Zdradi tega je treba opozoriti, da se morajo sindikalni funkcionarji vedno prej pripravi, preden dajo dopisnikom in novinarjem kakršnekoli podatke. Tudi v trgovinskih podjetjih so ljudje, ki ne dovolijo, da se o njih govori in pišejo neresnične stvari. Za razne napake na trgu s kmetijskimi pridelki ni kriva samo trgovina, ampak dostikrat tudi proizvođa in še marsikdo drugi.

Ali šo bile informacije res napačne? Iz Smarja pri Jelšah povedo drugače. »Vitaminka« smo prvič klicali po telefonu že 28. julija in ponudili jabolka po 22 dinarjev franko skladišče Uslužbenec »Vitaminke« pa nam je sporočil, da so z jabolkami založeni iz bližnje okolice in da niso zainteresirani za odkup.

Dne 4. avgusta smo jim poslali naslednja brzojavka: Nudimo kvaliteta jabolka sorte holländ, rambur, olivni kardinal in grafeinstein po ceni 20 din franko nakladalna postaja, hruske po 20 din. V pričakovanju hitrega odgovora...

Se istega dne ob 14. uri je »Vitaminka« odgovorila: Sadič od današnje ponudbe ne moremo prevzeti... Devet dni kasneje smo telefonsko obvestili Vitaminko, da prodajamo jabolka po 18 in 23 dinarjev, franko skladišče. Obveščeni smo bili namreč, da so jabolka v Trbovljah še vedno po 40 dinarjev, in to jabolka slabše kakovosti.

Dvajsetega avgusta je naš uslužbenec obiskal Hrastnik v Trbovlje, po

povratku pa je dejal naslednje:

»Ko sem obiskal ljudski odbor in občinski ljudski svet v Trbovljah, sem nalezal na veliko razumevanje. To je tudi vplivalo na odločitev Vitaminke, da je poslala naši zvezi dne 30. avgusta.

Uslužbencu Vitaminke smo osmega septembra, ko je bil pri nas, izročili naš odgovor ter takrat sklenili pogodbo za jalec. Omenjeni tovarnik je postavil ceno 14 dinarjev za jalec in jih želel takoj 5.000. Ker pa našega obrata z jaleci še do danes nismo preslili iz Sentjurja, naročila nismo mogli izpolniti. Dogovorjeni smo še za 3.000 kg jabolk v začetku oktobra, kar vidimo v evidenci...«

Vse to kaže, da so trditve v članku »Trgovska« trgovina točne in da so v Vitaminki zbrali velika poguma in jih zanikali, čeprav imajo navedene brzojavke v svojem arhivu. Za ponudbo iz Smarja torej niso zvedeli šele na sestanku, na katerem so govorili o preskrbi Trbovelj z ozimnico, ampak že dosti prej (28. julija). Ali so v Vitaminki potem res vse storili, da bi oskrbeli trg z najcenejšim blagom? Traven tega pa je treba imeti še dokajšnjo mero posebne vrste morale, da hočejo postaviti sindikalnega odbornika na laž, ko pa sami vedo, da so dejstva drugačna!

Dalje kaže reči še nekaj drugega. Če sklene trgovsko podjetje pogodbo za dobavo jalec ali česarkoli, se je tudi poslovna zveza dolžna ravnati po dogovoru in se nikakor ne more izgovarjati, da še niso preslili obrata iz Sentjurja. To so morali vedeti že ob sklepanju pogodbe, če že mislijo, da jalec ne morejo voziti iz Sentjurja v Trbovle. Zaradi takega poslovanja nastajajo potem na trgu praznine, cene skakejo, ker je ponudba majhna, trpi pa potrošnik.

nost sposobnost, neznanje znanje. In kakšna bi potem to bila pravica in kako bi to bilo v skladu s osnovnim socialističnim principom: od vsakega po njegovih sposobnostih, vsakemu po njegovih zaslugah? Tak uravnilovski oziroma izkoriščevalni sistem bi zaviral vse naše materialne in umske sile. Družba bi se počasneje razvijala, kot pa če materialno in moralno spodbuja tisto, kar

najbolj pospešuje napredek. Zato moramo to popačeno podobo naše socialistične stvarnosti začeti odločno kritizirati predvsem v sindikalnih organizacijah in to zato, ker se največkrat skriva in skiluje predvsem na sindikate — moramo je bolj odločno in premišljeno razkrivati, tako da se bo znala pred nami, pred našimi kolektivni in v komunah osamljena in žalostno smešna!

O pomanjkljivostih nekaterih zakonskih predpisov

Na žalost ima omenjena miselnost v podjetjih in komunah poleg politične zaslonbe, ki jo predstavlja nevednost državljanov, svojo zaslonbo tudi v obstoječi zakonodaji in predpisih. Vzemimo, recimo, zakon o delovnih razmerjih in še nekatere druge predpise o zaščiti proizvajalca in državljan. Obstojča pravna ureditve je prihaja v konflikt z zdravimi, pravičnimi in koristnimi intencijami podjetij in komun. Republiško vodstvo sindikatov skoraj vsak dan dobiva od podjetij in komun pritožbe in opozorila. Res, na opozorila od organov delavskega samoupravljanja in komun kažejo, da je obstoječa pravna rešitev te problematike in teh odnosov preveč splošna, centralizirana in maksimirana. Dejanski položaj pa predvsem v interesu klasičnega proletariata, mestnega in industrijskega prebivalstva zahteva bolj elastično, minimirano pravno ureditve, ki bo dajala

organom delavskega in družbenega samoupravljanja več pravic. Zaradi gospodarskega poslovanja podjetij, zaradi potrebnih premikov delovne sile iz enega podjetja v drugo, ki jih narekuje vsakdanja potreba in razvoj našega gospodarstva zaradi tega, ker prihaja v podjetja vsako leto mnogo novih polproletarcev, ki nosijo s seboj še številne nepravilne predstave o delavskem samoupravljanju, je nujno dati samoupravnim organom v podjetjih in komunah širša pooblastila, kot so jih imeli doslej. Ce upoštevamo še to, da dosedanje generalizirane pravne norme o disciplini, o organizaciji podjetja, o pravicah in dolžnostih članov kolektiva marsikje podpirajo konservativne in anarhosindikalistične tendence in otežkočajo pravilno in napredno politiko samoupravnih organov — potem je zahteva teh organov po določenih korekturah v kazani smeri ne samo upravi-

čena, ampak tudi politično in ekonomsko nujna! S tem bi bil olajšan boj za pravilen razvoj delavskega in družbenega upravljanja, ki ga volijo napredne sile, predvsem komunisti in sindikati z omejenimi pojavi, miselnostjo in vplivi.

Vsi ti spopadi in tendence, ki vlečejo nazaj, imajo svoje splošno družbeno obeležje, politično barvo, razredno osnovo in svoje objektivne vzroke. Vendar jih je manj čutiti v državnih merilih; ne dozorevajo v večje, vsedržavne družbene konflikte zato, ker je revolucija razbila tiste sile, ki bi omenjene družbene zaostale manifestacije povežale in organizirale v širšem merilu. Omenjeni pojavi se zato predvsem kažejo na področju komunne in podjetja — to se pravi v osnovnih celicah naše družbe. Na tem terenu in v tem okviru se torej danes bje glavna bitka za socialistični napredek. Sindikati se še vedno premalo zavedajo tega dejstva, preveč so omdanjeni, rekel bi celo, preveč so nevtalni in miroljubni ob teh spopadih. Potrebujemo več diskusije o teh problemih; več posluha in analiz, na katerih bo glasila orientacija in akcija. Potrebujemo več poguma in borbenosti in včasih tudi samostojne presoje raznih dogodkov in predlogov, s katerimi se sindikalne organizacije srečujejo v komunah in podjetjih. Vse to si pa bodo morali pridobiti predvsem sindikalni aktivisti — komunisti, če bodo hoteli v interesu delavskega razreda izpolniti vse tisto, kar se zdaj od njih zahteva in pričakuje.

Načrt za zvišanje prejemkov upokoencev, invalidov, učencev v gospodarstvu in uslužbenecv

Kako se bodo zvišali prejemki delavcev in uslužbenecv v gospodarstvu, smo zapisali v našem komentariju. K temu je treba dodati, kako bo urejeno nagrajevanje učencev v gospodarstvu. Z uredbro so zanje določene minimalne nagrade, gospodarske organizacije pa jim lahko plačujejo tudi več čez zmerejo. Minimalne nagrade učencev v gospodarstvu se zvišajo linearno za 700 dinarjev ter znašajo za prvo leto 2200 dinarjev, za drugo leto 2700 dinarjev, za tretje leto pa 3.200 dinarjev.

Zvišanje uslužbenških plač naj bi znašalo povprečno 7% celotnega zneska. To zvišanje se šteje v osnovno plačo. Uslužbenec od I. do vštete VI. razreda naj dobe 1.800 dinarjev več, ne glede na leto njihove

plače, uslužbenec VII. razreda 1.700 din, VIII. razreda 1.600 din, IX. razreda 1.500 din, X. razreda 1.400 din, XI. razreda 1.300 din, XII. in XIII. razreda po 1.200 din, XIV. po 1.100 din, XV. in XVI. razreda po 1.000 din, od XVII. pa do XX. razreda pa po 900 din. Potemtakem se v višjih plačilnih razredih zviša plača od 3 in pol do 7%, v nižjih plačilnih razredih pa do 10%. Delavcem in tehničnemu cesebu v državni upravi se bodo do prejemki povečali takole: nekvalificiranim za 700 in 900 dinarjev, polkvalificiranim za 1.100 dinarjev, kvalificiranim za 1.400, visokokvalificiranim pa za 1.800 dinarjev. Ustanovam s samostojnim financiranjem, ki imajo tarifne pravilnike, naj bi se plače do 27.000 dinarjev povečale povprečno za

7%, plače nad 27.000 pa za 1.800 dinarjev.

Zvišanje v pokojninskem zavarovanju bo vsaklonev z ustreznim zvišanjem pokojninskih osnov, in sicer v srednjih in višjih plačilnih razredih oziroma nad XIV. razredom povprečno za 8%, v nižjih razredih pa za 12%. Najnižja pokojnina v XX. razredu znaša 6.500 dinarjev, v X. razredu 12.850 v I. pa 29.600 dinarjev. To zvišanje je zagotovljeno vsem uživalcem pokojnin, osebnim in družinskim, ne glede na to, ali gre za pokojnine, prevedene po novem zakonu, ali za nove pokojnine odmerjene po 1. januarju 1958. Zvišana je tudi zračna doklada, ki se izplačuje uživalcem z manjšimi pokojninami, in sicer za 700 dinarjev.

Prav tako se zveča za 700 dinarjev oziroma za 8% njihovih mesečnih prejemkov doklada invalidom, uživalcem invalidskih pokojnin in invalidnih, izvzemši manj ko 50% invalide.

Otroške doklade se bodo povečale za 240 dinarjev mesečno — za tretjega in vsakega nadaljnjega otroka. Vojaškim vojnim invalidom se bo zvišala invalidska doklada, prav tako pa se bo povečala tudi doklada za šolanje otrok padlih borcev.

● O TEBI, TVOJEM DELU,
● TVOJIM USPEHIM IN
● TEZAVAH PIŠE
»DELAJSKA ENOTNOST«

VSKLAVEVANJE CEN in povišanje osebnih prejemkov

Nadaljevanje s 1. strani
niškega prometa ublažila neopracijeno razliko med potniškim in blagovnim prometom pa tudi izgube železnice.

Podražitev prevoznih uslug bo zmanjšala željo po potovanjih pri vseh tistih, ki za to ne bodo dobili denarnega nadomestila. Koristno bo, če ob tej priložnosti zapišemo kot primer, da so se prav zaradi nizkih cen prevoznih uslug vozili kmetje iz Vojvodine celo na ljubljanski trg. Paprike niso prodajali prav nič ceneje kot trgovski podjetja, čeprav bi jo lahko že zaradi tega, ker je bil osebni prevoz s košarami cenejši kot blagovni, ki ga je plačalo podjetje. Mimo tega plača podjetje doberšen del dohodka v skupne sklade, torej v tiste, s katerimi gradimo ceste, šole itd. Torej je kmetovalec, ki je prodal blago po isti ceni, spravi v svoj žep še tisti del, ki ga trgovina sicer oddeli za skupne družbene potrebe. To smo prezeli vselej, ko smo opazovali prodajalce paprike, paradižnika, melon, vin, sliv itd., ki so podjetjem s sadjem in zelenjavo dosledno »konkurirali«
ceno. Dogodilo pa se je, da so individualni prodajalci izbrali vsako priložnost, ko podjetje ni imelo zadovoljive količine določenega blaga, da so — vsaj za tisti dan — navili ceno za dinar ali dva. Torej so tudi nizki prevozniki stroški omogočili prelivanje sredstev na vas. Za proizvajalca bo torej koristno, če bo opravila večji promet trgovina, ki je — vsaj v Ljubljani — pri istih cenah oddelila dohodek sredstev v sklade za kritje družbenih potreb. Seveda mora biti trgovina za to usposobljena in ne gre prezeti tudi izjave podpredsednika Zveznega izvršnega sveta Mijalka Todoroviča, ko pravi, da je ta organizacija še zelo slaba in neučinkovita ter da je naša naloga, da jo izpopolnimo.

Končno je niska cena električne energije vplivala tudi na gospodarsko poslovanje elektro podjetij, saj je bila za gospodinjstvi tok pol nižja, kot je dejanska cena. Dinar dražja klovatna ura naj bi pokrila del nastale razlike.

Ze večkrat smo ugotovili, da bi morali cene prilagoditi novim odnosom v gospodarstvu. Treba je upoštevati, da smo od administrativnega gospodarjenja prešli na svobodno trgovanije in uveljavljanje tržnih zakonov. Ob takih odnosih v gospodarstvu morajo veljati tudi pravila sorazmerja med cenami in zato bodo morali vzpostaviti nove cene na drugačni ravni. V poslednjih letih smo že uveljavljali določene spremembe. Ukinitve je bil davek na promet za nekatere surovine in polizdelke, spremenjene so bile cene za potrošno blago, nekatere proizvodom smo cene sprostiti in drugim znižali. Pravilen razvoj gospodarskih odnosov je narekoval, da spremenimo tudi cene naštetih proizvodov in uslug. S tem smo odlašali le zato, da najdemo čas, ko sicer opravičljiv gospodarski ukrep ne bo prizadejal življenjske ravni. Sedaj, ko ob določenih ugodnih pogojih povijujemo osebne dohodka, je bila dana možnost, da z nadomestilo in denarju povišamo tudi cene.

Predvideno nadomestilo za povišanje cene je izračunano na osnovi izdatkov štiričlanske družine, kakor preživlja zaposlen delavec. Zato ne moremo trditi, da bodo dobili vsi prav enako nadomestilo. Trilčlanska družina, na primer, bo v nekoliko ugodnejšem položaju. Prav tako družina kvalificiranega ali visokokvalificiranega delavca. Mnogo je odvisno tudi od naved v posamezni družini, saj nekatere porabijo manj sladkorja, druge več. Na slabšem bodo kadilci kot nekadilci — o tem ni dvoma, itd. Toda povsem nemogoče je, pa tudi pravično bi ne bilo, če bi skušali dati prav vsakomur toliko, kolikor je porabil več za potrošno blago. Računi na osnovi potrošnje v omenjeni štiričlanski družini so pokazali, da znaša nadomestilo za povečanje izdatka 700 dinarjev. S to vsoto si lahko takšna družina kupi iste količine omenjena blaga in privošči prav toliko uslug, kolikor si jih je do sedaj. Da je to nadomestilo zadovoljivo, bodo ugotovili nezaupljivi posamezniki tudi s sviničnikom v rokah, če ne bodo želeli kar naenkrat dobiti celo več podražene blaga kot doslej. Tudi več kot štiričlanske družine pa bodo dobile ustrezno nadomestilo, ker bodo prejemale več tretjega in vsakega nadaljnega obroka 240 dinarjev več. To je dovolj za zadovoljive količine sladkorja in kruha, pa tudi za električno energijo in popotovanje ostane nekaj.

Povišanje cen bo torej pokrilo z omejenim zneskom in zato ne bo nihče, razen če omejen izjem, na slabšem. Pač, na slabšem bo kmetovalec, zla-

stj tisti, ki z zaostalo proizvodnjo ne dosega dobrih odnosov. V bistvu bo ta ukrep zavrl prenelen porast osebne potrošnje na vasi in obdržal (če ne bi bil sprejeti tudi drugi ukrepi), osebno potrošno delavca in namnečenca na isti ravni.

Drugi del ukrepov pa se nanaša na povečanje osebnih dohodkov za nadaljnje 4 odstotke. To bo omogočilo, da dosežemo za letošnje predvideno povečanje osebne potrošnje. Da povečanje ne bi postalo samo nominalno, bo treba uspešno izpolniti proizvodne naloge in dosledno izvajati ukrepe glede kontrole in evidence cen. O slednjem pozneje.

Potrebno se nam zdi omeniti, da je povečanje osebnih dohodkov omogočilo zadovoljiv porast proizvodnje in zlasti porast zalog. Zaloge nekaterih prehranskih artiklov so celo za 60% večje kot lani decembra. Zaloga v industriji in trgovini pa so večje za okoli 20%. Samo industrijskega blaga imamo na zalogi za okoli 60 milijard dinarjev, kar se je poznalo pristalivlji tržišča oziroma cen v letošnjem letu. Se v zadnjih mesecih preteklega leta in v začetku letošnjega leta je bilo drugače. Trg ni bil ustaljen in zato je bila s posameznimi ukrepi omejena osebna potrošnja. Z omejitvijo izplačil nad tarifnimi postavkami, z omejitvijo potrošniških kreditov itd. smo omejili kupno moč prebivalstva. Takrat potrebni in, kot se je pokazalo, koristni ukrepi so postali sredi letošnjega leta odveč in pogoj za izplačila nad tarifnimi postavkami za najemanje potrošniških kreditov so bili spremenjeni. Se več. Določena ustajenost trga, ki je v mnogogled odvisna od zalog, je omogočila, da je Izvršni svet po posvetovanju z republikanskimi organi in s sindikati sprejel sklep o nadaljnjem povišanju osebnih dohodkov zaposlenih za omenjene 4% v povprečju.

Povprečno nominalno povečanje osebnih dohodkov bo uresničeno tako, da bodo povečani minimalni osebni dohodka za 9%. Čisti dohodki gospodarskih organizacij se bodo zaradi tega povečali, tako da bo možno povprečno 7-odstotno povečanje prejemkov. (Tri odstotke, to je okoli 700 dinarjev za izravnano s povišanji cenami, in 4% za realno povečanje osebne potrošnje.) Zvezni izvršni svet je pripravljen predlog zakona o omejenem 9-odstotnem povečanju osebnih dohodkov. Spreminjanje tega zakona je namreč v pristojnosti Zvezne ljudske skupščine, ki bo o tem razpravljala še okoli 20. oktobra. Predlog je, da bodo povečani prejemki veljali od 1. oktobra dalje. (Isto velja za plače uslužbencev.) Šele na osnovi spremenjenih zakonov bodo gospodarske organizacije in ustanove obratnoale in izplačale povečane osebne dohodka v celoti. Gospodarske organizacije pa lahko na osnovi odlokov in predlogov izplačujejo akontacije. Seveda bodo o razdelitvi tako pridobljenih sredstev razpravljali delovni kolektivi sami. Celotno vsoto, pridobljeno na osnovi povečanih minimalnih osebnih dohodkov, naj bi gospodarske organizacije prenesle na plačne sklade. Vsakemu zaposlenemu naj bi najprej priznali 700 dinarjev, s katerimi bo pokrila razlika, nastala zaradi povišanih cen za blago in uslug. Ostanek, to je okoli 4%, pa naj bi delili na osnovi tarifnih postavk, tako da se ne bodo zmanjševala razmerja med pre-

jemki. Tu in tam bodo ob tej priložnosti reševali nekatere konkretne probleme svojih tarifnih pravilnikov. Vselej, še celo pa ob takih primerih, bodo morali o spremembah razpravljati izvršni odbori sindikalnih podružnic pa tudi obseki in sindikalni sveti, že zato, da se ne bi uveljavile napačne težnje, ki bi povzročale nepotrebno razburjanje. Da bi bilo zvišanje prejemkov čimprej urejeno, pa bi morale gospodarske organizacije takoj zbrati tehnične in računске podatke za sestavo novih pravilnikov. Postopek pa mora biti tak, kot določa zakon. Tokrat ni obvezno edino to, da dobe delavci spremenjeni tarifni pravilnik na vpogled mesec dni, preden pride le-ta na sejo delavskega sveta. Prav tako ni obvezno, da spremenjene tarife pravilnika predloži pristojni komisiji ljudskega odbora in sindikatom. Tako se bo postopek skrajšal in bodo lahko prejemki veliko prej urejeni.

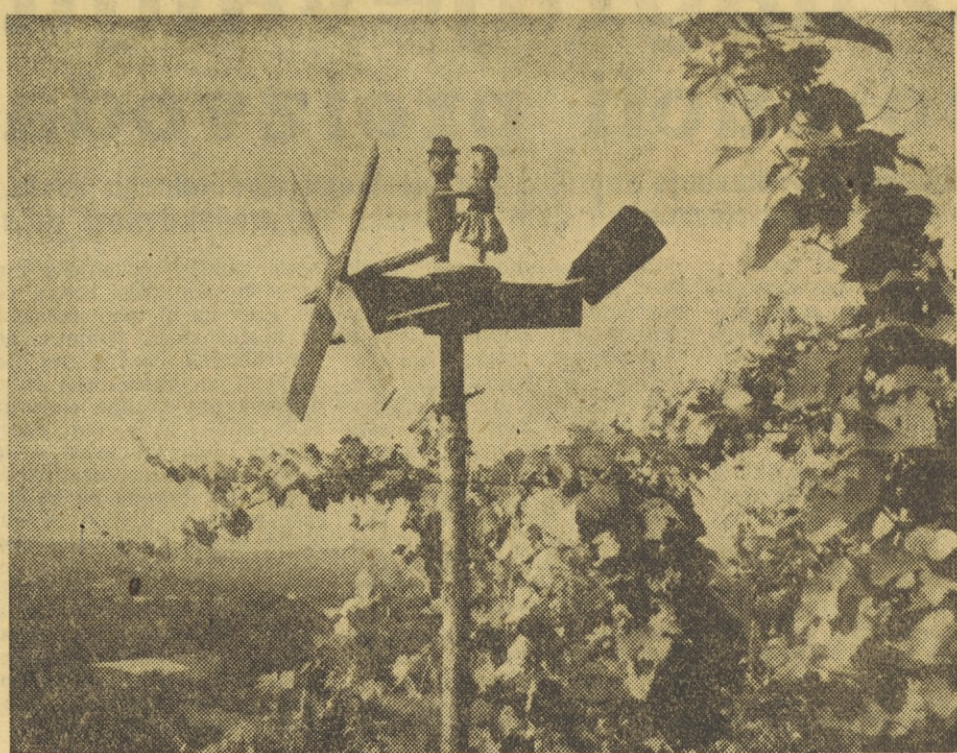
Povišanje prejemkov za uslužbence pa bo urejeno nekoliko drugače. Po predlogu se bodo uslužbenec nižjih razredov povečali dohodki za več odstotkov, srednjih razredov približno v skladu s povečanjem, višjih za nekaj manj. Istočasno bodo povečane za 8% tudi pokojnine. Če to povemo še v številkah, bi bilo takole: Za pokrite razlik pri cenah in uslugah bo porabljenih 18 milijard dinarjev. Okoli 24 milijard dinarjev pa bodo predstavljali povečani osebni prejemki, včevši večje otroške dolo-

Končno še nekaj besed o učinku omenjenih ukrepov. Nominalno povišanje plač bo pomenilo tudi realno povišanje kupne moči zaposlenih le takrat, če se bosta, kot že rečeno, povečali proizvodnja in proizvodnost. Nič manj pa ni važno, da trg ostane stabilen, tako da višje cene za druge nepodražene uslugе in blago ne bi vsrkale povečanih prejemkov. Velike zaloge so osnova in pogoj za to, da ni razlogov za višanje cen. Toda prebivalstvo je v skrbih zaradi slabih izkušenj iz preteklosti, ko so skušali nekateri, in so tu in tam tudi uspeli, zaposlenemu odtegniti del povišanih prejemkov. Dabi čimbolj omejili, če že ne povsem preprečili vsakršno neupravičeno navijanje cen, je Zvezni izvršni svet povečal obsestila ljudskih odborov glede evidence in kontrole. Ljudski odbori bodo lahko določevali najvišje prodajne cene v trgovini na drobno tako za industrijsko kot za prehransko blago. Še zlasti važna pa je pravica, da smejo določiti tudi najvišje cene za uslugе in obrtniške storitve (ZIS je mimo tega sklenil, da ljudski odbori do sprejemanja gospodarskega načrta za leto 1959 ne smejo povišati cen za komunalne uslugе, kot za vodarino, kanalizacijo, najemnine in podobno). Republikanski sekretariati za blagovni promet pa imajo možnost določiti, za katero blago oziroma uslugę so ljudski odbori dolžni določiti najvišje prodajne cene. Potemkater lahko le-ti določajo najvišje prodajne cene za vse blago in za vse uslugę ter ne le za najvažnejše življenjske artikole kot doslej. Nekateri okrajni sveti za tržišče so se v preteklih dneh ted pravice že poslužili, zato da bi v kati zaradi vsak poskus neutemeljene povišanje cen. Vsekakor je precej odvisno od tega, ali bodo ljudski odbori res to izvedli in kako bodo tudi sicer organizi-

rali oskrbo na svojem področju. Resnično povečanje vrednosti prejemkov pa je odvisno tudi od kolektivov, delavskih svetov in sindikatov v podjetjih, torej ne le od ljudskih odborov in od državne uprave. Vsak delavec je obenem tudi potrošnik. Zato ne sme dopustiti povišanja cen za proizvode, ki jih izdeluje. Če bodo proizvajalci v kati zatrlji vsak tak poizkus v svojem podjetju in se pri tem obnašali kot proizvajalci in kot potrošniki, šele potem bodo imeli moralno pravico, da tako doslednost zahtevajo tudi od drugih proizvajalcev. Če se bodo za uresničenje ciljev prizadevali v tem smislu v vseh podjetjih, potem ni dvoma, da bo štiriodstotno povečanje prejemkov prineslo tudi resnično povišanje življenjske ravni delavcev in nameščencev in bodo ustvarjeni pravilni odnosi med mestom in vasjo.

Mitja Svab

JESENSKA RAZGLEDNICA

Po Slovenskih goricah so klopoteč že zapeli svojo pesem: začela se je trgatve. Letošnja letina grozda na Štajerskem je bogata in močno sladka ter obeta živahno vino

SEJA PREDSEDSTVA OSS KRANJ

Vrata naj bodo odprta samo navzven!

Dve neposredni nalogi: število zaposlenih v industriji vskladiti z družbenim planom in analizirati izgubo delovnega časa

V uvodu bi mimogrede zapisal opazko, ki verjetno ni značilna samo za sindikalne organizacije v kranjskem okraju: razprave o polletnih obračunih so premoale razgibale sindikalne vrste. Mnoge sindikalne organizacije so se zadovoljile s tem, da sta največ dva člana sindikalnega odbora prisostvovala seji delavskega sveta, ko je le-ta pretresal polletni obračun. Sindikalne organizacije so se premoale spoznale s problematiko gospodarskih organizacij in zaradi tega tudi do problemov podjetij ne zavzemajo dovolj jasnih in samostojnih stališč. Problem je na eni strani v šibki kadroviski sestavi sindikalnih podružnic v podjetjih, ker same ne odkrijejo problema, ampak ponavljajo samo stvari, ki jih jim servira uprava, na drugi strani pa podružnice niso dovolj odločne, ko je treba upravi podjetja zastaviti to ali ono vprašanje in zahtevati pojasnilo o tem ali onem pojavu. Podružnicam bo treba torej konkretno pomagati z naveti, kako se analizirajo določeni pojavi, katere podatke je treba zahtevati od uprave podjetja, kako je treba primerjati določene podatke itd. Tako bo mo podružnice pripravili za konkretno razpravljanje o najbolj aktualnih problemih njihovih podjetij.

DVE PRIMERJAVI

Primerjava doseženih vrednosti industrijske proizvodnje in števila zaposlenih kaže, da se je v kranjskem okraju proizvodnost dela v letošnjem prvem polletju glede na isto obdobje lanskega leta povečala za 2,5%, proizvodnost dela glede na dejansko opravljene delovne ure pa se je povečala za 5,3%. Drugačnjo sliko pa dobimo, če primerjamo doseženo proizvodnjo in število zaposlenih v družbenim planom: medtem ko je vrednost industrijske proizvodnje v polletju za 1,6 odst.

presega predvidenava družbenega plana, je istočasno število v industriji zaposlenih preokračilo družbeni plan za 2,2 odst.

Obe primerjavi zelo resno opozarjata na problem produktivnosti dela: bodisi da je izkoriščenje delovnega časa izredno nesmotno, bodisi da število zaposlenih hitreje narašča kot pa izpolnjevanje proizvodnega plana. Nedvomno je slabim uspehom v proizvodnosti kumovalo prav prekomerno zaposlovanje nove delovne sile.

VSKLADITEV DOSEŽI Z NORMALNO FLUKTUACIJO

Število zaposlenih se je v industriji v primerjavi z lanskim prvim polletjem povečalo za 5,6 odst., tako da je bil letni plan zaposlitve za letošnje leto že v prvem polletju presežen za 2,2 odst. Pri tem pa je zanimivo, da so že v mesecu januarju letni plan presegle naslednje panoge: kovinska industrija, črna metalurgija, tekstilna industrija, industrija usnja in obutve ter gumarska industrija. Zaradi tega je razumljiv sklep okrajnega ljudskega odbora, da je treba število zaposlenih vskladiti s številom, ki ga predvideva družbeni plan, sproščeno delovno silo pa usmeriti v panoge, kjer primanjkuje delovne sile. Okrajni sindikalni svet se s tem sklepom popolnoma strinja in bo tudi pred njego uresničenje. Gre le za to, da se problem reši z normalno fluktuacijo: podjetja, ki so že dosegla v družbenem planu predvideno število zaposlenih, naj ne sprejmejo novih delavcev, dokler ne bo z normalnim odhajanjem delavcev iz podjetja dosežena planska kvota. Ob tej normalni fluktuaciji bodo podjetja imela dovolj časa za odkrivanje notranjih rezerv, s katerimi bodo krila morebitne potrebe na izpraznjenih oziroma novih delovnih mestih.

»FLUKTUIRČE« USMERITI V KMETIJSTVO, GRADBENISTVO ITD.

Seveda pa ni rečeno, da podjetja ne morejo zavestno usmerjati fluktuacije. Prav gotovo je ob tej priložnosti treba najprej rešiti problem takozvanih »polproletarcev«, če zaradi njih trpi delovni disciplina, odnos do gospodarjenja s podjetjem kot celoto itd. Podjetjem je treba napraviti samo enostavno računico, če se jim plača plačevati za prevoz delavcev, oddaljenih po 20 km in še več. Če mu podjetje ne bo več plačevalo prevoza, bo takšen delavec tudi premislil, ali se mu plača voziti tako daleč na delo, namesto da bi se zaposlil na bližnjem kmetijskem posestvu. V prvem polletju so industrijska podjetja izplačala delavcem za prevoz okrog 78 milijonov dinarjev. To pa ni majhna stvar, posebno, če delovna sila ni racionalno izkoriščena.

Delovno silo, ki bo tako zapustila industrijo, je treba usmeriti v panoge, kjer je primanjkuje: gradbeništvo, kmetijstvo, obrt, trgovino, komunalno dejavnost itd. Tako bi lahko sprostiti okrog 574 delavcev in predvsem gradbeništvo ter kmetijstvu zagotovili potrebno minimalno delovno silo, ki jo sicer prav ti panogi »važata«
iz Prekmurja in Bosne. Naloga posredovalnic za delo bo torej, da bodo predvsem večne nezadovoljnosti, ki se nenehno selijo iz podjetja v podjetje, usmerjale v navedene panoge.

DOSEZEN DRUŽBENI STAN-DARD JE TREBA OHRANITI

Gotovo pa je, da v vseh primerih ne bo mogoče zmanjšati števila zaposlenih na planske postavke. Izjeme bi morali v vsakem posameznem primeru dovoliti občinski svet za delo glede na ekonomsko utemeljenost takega povečanja. Nobeno povečanje pa bi po mnenju okrajnega sindikalnega sveta ne smelo iti na račun poslabševanja družbenega standarda delavcev v industrijskih središčih in večjega pritiska na stanovanjski fond itd.: podjetja, ki želijo povečati število zaposlenih, morajo novim delavcem zagotoviti najprej stanovanja. Preprečevati je treba tudi odpusčanje invalidov, žena in delavcev iz industrijskih središč, razen kolikor ne gre za disciplinske primere.

V KRAJNSKI OBČINI 13% IZGUBLJENIH DELOVNIH UR

Dejstvo, da je produktivnost dela na povprečno število zaposlenih za 2,8% manjša od produktivnosti glede na dejansko opravljene ure, kaže, da je potrebno v vsakem podjetju resno analizirati, kaj vse se skriva v tem odstotku delovnih ur, ki so se zmuznile skozi vse straže, katerih naloga je bila bedeti nad produktivnostjo. Podatki za kranjsko občino kažejo, da znaša izguba časa 13% vseh razpoložljivih delovnih ur, kar znaša v šestih mesecih 4.421.800 ur oziroma 552.725 delovnih dni. V tem je vstetih 5288 ur neopravičenih izostankov in 22.000 ur neplačanih izrednih dopustov, kjer so večina naknadno opravičeni »plavci«. Zanimivo je, da predstavljajo od celokupnega števila

zgubljenih delovnih dni skoraj polovico bolezenski izostanki, četrtino letni dopusti, ostalo pa državni prazniki, prekinitve dela in drugi izostanki. Nadomestila za prvih sedem dni bolnižni znašajo v okraju za prvo polletje nad 21 milijonov: največ je v ta namen izplačala Zelenarna Jesenice, in sicer 6.791.000 dinarjev, na drugem mestu je »Iskra«
Kranj z 2.278.000 itd. Zanimivo je primerjati, koliko so posamezna podjetja izplačala na račun bolnižni: »Iskra«
Kranj 2.278.000 dinarjev (3.034 zaposlenih), »Kovinar«
Kranj 109.466 din (87 zaposlenih), »Veriga«
Lesce 849.400 dinarjev (834 zaposlenih), »Tiskarina«
Kranj 930.100 dinarjev (1894 zaposlenih) itd.

SE DRUGI ČINITELJI

Na zaostajanje produktivnosti dela vpliva še vrsta drugih činiteljev, ki jih je treba iskati predvsem znotraj podjetja, ne pa samo v zakonu o delovnih razmerjih: slaba organizacija dela, neurejeno sorazmerje osebnih dohodkov, neurejene norme, premije, slabi notranji odnosi in ravnanje z delavci itd. V podjetjih, na primer, prav nič ne spodbujajo delavcev, da bi dajali predloge za izboljšanje dela, čeprav na primer polovica delavcev izjavlja, da je organizacija dela slaba. Sindikalne podružnice bi ob pomoči višjih sindikalnih forumov morale presoditi, katero vprašanje je pri njih najbolj pereče in ga potem podrobno proučiti in sprejeti konkretne zaključke. Predvsem je od vodstvenih podjetij potrebno zahtevati konkretne odgovore in pojasnila: zakaj so se izdatki za boleznine tako povečali, zakaj je delovni čas tako slabo izrabljen itd.

I. Kristan

Preveč delavcev zaposlujejo

Pred nedavnim je bilo v Radovljici zasedanje občinskega sindikalnega sveta. Plenum je razpravljalo o gospodarskem stanju podjetij. Le-ta so svoje polletne proizvodne načrte v glavnem izpolnila. Vendar naj bi kljub temu — v tistih gospodarskih organizacijah, kjer se proizvodnja ni bistveno povečala — sindikalne organizacije je vplivale na delavske svete, da bi pravilnoje nagrajevali delavce. Tako bi se povečala storilnost dela in seveda izboljšala tudi organizacija dela.

Govorili so tudi o preseljevanju delavcev iz podjetij v podjetja. Delavci se v tem all onem podjetju zaposlijo le zato, da bi dobili stanovanja, potem pa si kmalu poiščejo delo v drugi gospodarski organizaciji. Nekateri delovni kolektivi tudi zaposlujejo preveč delavcev s podeželja. Te delavce celo vozijo na delo in jim plačujejo drage prevoze. Koristneje bi bilo, če bi stalnim delavcem več nudili, da bi le-ti bolje delali in bi ob manjšem številu zaposlenih podjetja več proizvedla.

Naposed je plenum razpravljajal še o delu sindikalne organizacije in ugotovil, da nekatere sindikalne organizacije vse preveč razpravljajo o izletih, počitniških domovih, socialnih vprašanjih, premalo pa o gospodarskih težavah, o delovni disciplini in skrbri za človeka. O.R.

Za 20 odstotkov višji minimalni osebni dohodki železničarjev

Zvezni izvršni svet proučuje položaj tudi v nekaterih drugih gospodarskih panogah

Poleg ukrepov, ki jih je zvezni izvršni svet sprejel v zvezi s povečanjem osebne potrošnje in vsklajevanjem cen, o čemer pišemo v posebnem komentarju, je obravnaval in odobril tudi druge ukrepe, ki jih je predlagal odbor za gospodarstvo pri izvršnem svetu.

Predvsem gre za ukrepe, ki naj ublaže posledice letošnje suše v nekaterih delih dežele. Da bi odstranili te posledice, je Zvezni izvršni svet sprejel odlok, s katerim je prepovedal izvoz krmе vseh vrst, včevši tudi koruzo. Razen tega je bil sprejet odlok, na osnovi katerega bodo lahko kmetovalci dobili posojila za nakup živin-ke krmе. Važno je tudi to, da so bile določene nove, znatno nižje cene za orobe. Odslej bo stal kilogram 16 dinarjev. Ti in še nekateri drugi ukrepi naj bi preprečili preobutno zmanjševanje števila živine.

Zvezni izvršni svet pa je razpravljaj tudi o gospodarskem položaju nekaterih gospodarskih panog. Polletni obračuni

so opozorili na to, da določene industrijske panoge ali skupine podjetij na osnovi letošnjih instrumentov ustvarjajo znatno manjša sredstva kot lani, zato so potrebne določene spremembe. Na zadnji seji je Zvezni izvršni svet razpravljaj o položaju jugoslovanskih železnic. Sklenjeno je bilo, da se minimalni osebni dohodek tej organizaciji poveča za 20%. Izvršni svet proučuje še nekatere industrijske panoge, za katere je šestmesečni obračun pokazal, da so nujne določene spremembe glede na delovanje novih predpisov o razdelitvi dohodka. Prav sedaj proučujejo položaj v trgovini, ki je bila pri delitvi dohodka z novimi predpisi zelo omejena. Na to je sicer vplivalo tudi javno mnenje, to zagovarjajo smo, da bo to za trgovino, katere del je lani delil neupravičeno visoko število plač nad tarifnimi postavkami, dobra šola.

Te spremembe bodo opravljene postopoma. Nasploh pa se moramo vendarle zavedati,

da lahko vsako podjetje samo z zmanjšanjem stroškov — poveča osebne dohodka kolektivov.

Poslovanje železniških transportnih podjetij se je v prvem polletju znatno povečalo, toda kljub temu so se dohodki zmanjšali za 29%. Kot rečeno, je sklenil izvršni svet, da v veljavnostjo od 1. julija v železniško transportnih podjetjih poveča minimalni dohodek za 20%, v podjetjih za vzdrževanje proge in v podjetjih za spalne ter jedilne vozove pa za 10%. Verjetno bo treba razpravljati še o drugih železniških podjetjih, kjer so prav tako določene težave. Sklenjeno je bilo, da bodo železniška transportna podjetja oproščena plačevanja obresti na osnovna sredstva, iz splošnega investicijskega sklada pa sta jim odobreni 2 in pol milijardi dinarjev, kolikor primanjkuje v investicijskem skladu skupnosti jugoslovanskih železnic. Razen tega je bilo sklenjeno, da bodo vsebuje izplačali dve plačli mimo dohodkov po tarifnem pravilniku.

Nadalje je Zvezni izvršni svet sprejel tudi sklep, ki omogoča krepitve lokalnih družbenih skladov. V družbene investicijske sklade bodo gospodarske organizacije lahko vlagale sredstva, ki so bila sicer namenjena za investicijske in obratne sklade. Glede tega ni predvidenih nobenih omejitev, razen že znane, da se bodo letošnji skladi uporabljali šele prihodnje leto. To pomeni, da lahko podjetja v letošnjem letu bistveno okrepe občinske sklade in da bodo občine v tem primeru lahko prihodnje leto rešile mnoge komunalne probleme, ki ovirajo realen porast življenjske ravni. Razen tega bodo mnoge investicije, ki so bile doslej financirane iz splošnega investicijskega sklada, prešle v pristojnost lokalnih investicijskih skladov. To naj bi uredili z zveznim družbenim planom prihodnje leto. Sprejet je bil tudi odlok o položajnih plačah nameščencev zveznih ustanov.

O nagrajevanju po enoti proizvoda

Dvodnevno posvetovanje zagrebškega mestnega sindikalnega sveta, republiškega sekretariata za delo in Centra za produktivnost dela

Minuli četrtek in petek je bilo v Zagrebu posvetovanje o nagrajevanju po enoti proizvodov, bolj rečeno o dotedanjih izkušnjah tega načina nagrajevanja v štirih zagrebških tovarnah. Prvega dne so se udeležili posvetovanja predstavniki 21 tovarn, drugega dne pa predstavniki 29 zagrebških tovarn. Predstavniki »Elke«, »Rade Končarja«, »Foto-kemike« in »Tovarne parnih kotlov« so udeleženci obrazložili, kako so vplejali ta način nagrajevanja pri njih in kakšne praktične uspehe so dosegli. Udeleženci posvetovanja pa so potlej razpravljali, ali je mogoče tako nagrajevanje vpeljati tudi pri njih, katera vprašanja so še neresena in kaj vse bi morala podjetja storiti, preden začno nagrajevati po enoti proizvodov.

V vseh teh štirih tovarnah je skupnost namesto prejemkov po tarifnem pravilniku, obračunanih po času oziroma učinku, kot je predvidel splošen sistem razdelitve dohodkov, priznala ustrezen znesek za enoto končnega proizvoda. Vendar je bilo izhodišče v vsaki tovarni drugačno ali drugače rečeno, enoto proizvoda so v vsaki tovarni določili drugače. V »Elki« je bilo izhodišče »povprečen proizvod« podjetja, ki so ga določili na temelju »vnajprej določenega asortimenta oziroma vseh proizvodov podjetja. V »Rade Končarju« so obračunavali prejemke na temelju ekvivalentne norme oziroma »realizirane točke dela« (o nagrajevanju v teh dveh tovarnah smo pisali podrobneje v 40. številki našega lista). V Tovarni parnih kotlov, kjer izdelujejo proizvode posamično oziroma po naročilu, je bila enota proizvodov predvideno število norma ur, potrebnih za izdelavo posameznega proizvoda. Skupnost je podjetju priznala za ustvarjeno norma-uro 176 dinarjev. Podobno so izračunavali prejemke tudi v tovarni »Foto-kemika«.

Predstavniki vseh štirih tovarn so na podlagi praktičnih izkušenj obrazložili, da je ta sistem nagrajevanja rodil

dobre rezultate tako glede rasti proizvodnje kakor glede povečanja storilnosti dela, zmanjšanja stroškov itd. S tem načinom nagrajevanja je porasla zainteresiranost delavcev za delo na vsakem posameznem delovnem mestu kakor tudi za gospodarjenje v vsem podjetju.

Vendar pa je bilo iz razprave tudi moč razbrati opozorilo, da družbena skupnost ne bi mogla v vsakem primeru povsem točno oceniti, ali so vsi normativni pravilniki, posebno kadar gre za individualno proizvodnjo oziroma za naročeno delo, kjer se mora udeležba prejemkov v polni lastni ceni ugotovljati po sebi za vsak posamezen primer (gre za način nagrajevanja na osnovi norme ur v »Tovarni parnih kotlov« in »Foto-kemiki«). V teh primerih namreč ni zadovoljivih podatkov iz prejšnje proizvodnje, ker gre za posamična naročila. Prav tako pa je bilo moč razbrati, da način določanja plač po enoti proizvodov, ki ga uporabljajo na primer v podjetju »Rade Končar« (to je na podlagi povprečne vrednosti delovne ure), praktično omogoča, da si podjetje na temelju večje udeležbe nekvadrirane delovne sile za nižjo povprečno tarifno postavko od splošnega povprečja ustvarja več sredstev na račun skupnosti od tiste, ki bi jo dobil glede na vloženo delo.

Udeleženci seminarja in predstavniki teh štirih podjetij so v razpravi opozorili še na nekatera neresena vprašanja. Ni še razčiščeno vprašanje, kako priznati podjetju določen del prejemkov ob tem načinu nagrajevanja, če sodeluje z drugimi, dalje, kaj storiti, če bo ta način nagrajevanja terjal manj osebja v podjetju itd.

Ob zaključku posvetovanja so prisotni skupno ugotovili, da je tako nagrajevanje spodbudno za notranjo delitev dohodkov in da bi ga lahko uveljavili v številnih podjetjih najrazličnejših panog. S tem bi povečali zanimanje za boljše gospodarjenje, nadaljnjo rast proizvodnje, storil-

nosti dela, varčevanje z materialom, znižanje lastne cene. Kjer pa bi tako imenovani plačni sklad podjetja decentralizirali, to je, ga porazdelili na ekonomske enote oziroma na skupine ekonomskih enot, bi s tem dobili obratni delavski svetli določeno materialno osnovo za svoje delo. Seveda pa bi morala podjetja, preden se odločijo za ta način nagrajevanja, opraviti vrsto nujno potrebnih del, to je, temeljito preučiti organizacijo dela, urediti tehnično dokumentacijo in temu načinu nagrajevanja tudi prilagoditi spremljanje in obračunavanje stroškov in prejemkov. P. D.

VELIKA POBUDA

MLADIH PROIZVAJALCEV V TOVARNI »STOL«

Klubi mladih proizvajalcev so v svojem dosedanem delu dosegli mnogo lepih uspehov pri reševanju praktičnih vprašanj s področja proizvodnje in vzgoje mladih delavcev za delavsko in družbeno upravljanje.

Na letni konferenci Ljudske mladine v tovarni »Stol« v Dupleci so med drugim razpravljali o dosedanem delu KMP, ki sodi med najboljše v ljubljanskem okraju. V začetku so s predavanji in poučnimi izletji skrbeli za vzgojo svojih članov. Med članj kolektiva so tudi organizirali razpravo o predlogu zakona o novi delitvi dohodka gospodarskih organizacij in zlasti med mladimi delavci vzbudili veliko zanimanje. Sledeč je razgovor o zaključkih I. kongresa delavskih svetov Jugoslavije. Ob tej priložnosti so članj kluba predlagali, naj članom delavskih svetov že pred sejo posredujejo potrebno gradivo, da bi se lažje posvetovali s širšim krogom delavcev. Delavski svet je predlog sprejel, ga realiziral in tako omogočil tudi članom kluba, da na osnovi predloženega gradiva povedo svoja mnenja in zavzamejo lastna stališča.

Članj kluba so tudi pomagali analizirati oceno delovnih mest v podjetju. Predlagali so tudi nekaj sprememb v premijskem pravilniku in se zavzeli za spremembo norm na nekaterih delovnih mestih. Ugotovili so, da enaka delovna mesta niso enako normirana, razlike pa so tudi med posameznimi oddelki. Na posebnih razgovorih v klubu so obravnavali novi zakon o delovnih razmerjih in za njegovo doslednejše izvajanje v podjetju predlagali, naj bi o delovnih mestih za žene in mladino razpravljali celoten kolektiv, ne le posebna komisija. Zatehtevali so tudi, naj novi pismeni obračun osebnega dohodka obrazloži vsem članom kolektiva. Predlog kluba so bili sprejeti in so omogočili večjo aktivnost vseh organizacij v podjetju.

Sistem dela v klubu so ob teh razpravah podrobneje oblikovali. Fofmirali so posebne skupine, ki sistematično proučujejo določena vprašanja. Klub mladih proizvajalcev je sodeloval tudi pri sestavljanju in obravnavi ankete zvezne tarifne komisije o vprašanju o delovnih razmerjih v podjetju. Sistematično so v okviru programa tovarniškega komiteja LMS pripravljali tudi volitve v delavske svete. Po oddelkih so sklicali proizvodne konference mladih delavcev, na katerih so mladi članj delavskega sveta poročali o svojem delu in problemih v kolektivu. Uspejo jim je, da je bilo v DS izvoljenih 16 mladih delavcev, ki predstavljajo četrtino članov delavskega sveta. Njim posvečajo posebno skrb s tem, da se pred vsako sejo delavskega sveta posvetujejo z njimi.

Vodstvo kluba je izvedlo med mladimi članj delavskega sveta posebno anketo, v kateri je bilo mnogo koristnih predlogov in mnenj za izboljšanje dela delavskega sveta. Pred sejo delavskega sveta, na kateri so razpravljali o delitvi sredstev v podjetju, so izvedli anketo med mladimi delavci, ki je dala zelo zanimive rezultate. Na vprašanje, kako naj se razdeli čisti dohodek, ki ostane podjetju, je 60 odst. anketirancev predlagalo, naj sredstva namenijo za izgradnjo stanovanj, 20 odst.

Čigavi podatki so točni?

Pred nedavnim je občinski sindikalni svet v Slovenskih Konjicah razpravljal o polletnih zaključnih računih gospodarskih organizacij in ugotovil, da se podatki o zaposlovanju novih delavcev precej razlikujejo. Tajništvo za delo pri Okrajnem ljudskem odboru Celje je zbralo precej drugačne številke od onih, ki jih imajo na posredovalnici za delo. Podatki o zaposlovanju delavcev, ki so jih zbrali v številnih podjetjih celjskega okraja, pa se večkrat ne ujemajo s številkami, ki jih imajo na posredovalnici za delo. Do zdaj ni moč ugotoviti, zakaj je prišlo do razlik, kajti posamezni organi zatrjujejo, da so njihovi podatki točni. Zavoljo tega se poraja vprašanje, katerim podatkom naj verjamemo. Ali naj verjamemo podjetjem ali posredovalnici za delo, ki bi morala imeti točne podatke o zaposlenih delavcih na svojem območju. Kajti če hočemo analizirati problem zaposlovanja novih delavcev, potem moramo razpolagati pač s številkami, ki bodo ustrezale dejanskemu stanju. L. V.

mladih delavcev meni, naj jih dajo za izboljšanje in pocenitev družbene prehrane, le 13 odst. jih je predlagalo, naj jih razdeli v obliki dodatnih plač med članj kolektiva. Nadaljnjih 7 odst. delavcev pa predlaga, naj se z odvisnimi sredstvi uredi prevoz delavcev na delo. Anketa je zelo jasno potrdila zrelost mladih delavcev, ki je v nemali meri rezultat uspešnega dela KMP in celotne organizacije LMP.

Klub se je tesno povezal z mladimi delavci nekaterih podjetij v svoji in drugih strokah. Med seboj si izmenjujejo izkušnje iz proizvodnje, razpravljajo o življenjskih pogojih mladih delavcev, o proizvodnem procesu v posameznih podjetjih in podobno. Za jesensko sezono je klub delno že pripravil nove delovni načrt. Pri sestavljanju so s posebno anketo sodelovali vsi članj kluba. Nad 60 odst. članov meni, da je treba v prihodnje bolj sodelovati pri reševanju problemov v kolektivu, zlasti tistih, ki zadevajo mlade delavce. K temu jih je spodbudilo lanskoletno delo. V podjetju je mlad delavec na svojem delovnem mestu uvedel nekaj novosti, s katerimi je povečal storilnost za 100 odst. Njegovo idejo je kaj hitro usvojil mojster, si jo prisvojil in zanj jo prejel tudi nagrado. Članj kluba so zadevo proučili, ugotovili, da gre res za idejo

IZ PRAKSE SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

NETAKO!

Pred kratkim se je zgodilo tole: Na plenarni seji republiškega odbora strokovnega sindikata so razpravljali o gospodarskih in družbenih vprašanjih, ki so se pokazala ob analizah periodičnih obračunov gospodarskih organizacij. Oglasti se je tudi zastopnik neke podružnice (za obravnavani predmet niti ni važno, od kod je bil), menda je bil celo njen podpredsednik. Obširno je poročal o notranjih problemih delovnega kolektiva, v katerem dela. Našel je, kar čez mero gospodarskih in družbenih težav, ki jih tarejo. Pri vsaki težavi pa je na dolgo in široko pripovedoval o tem, da se upravno vodstvo ne zanima za navdušene zadeve ali se premalo zanima, da sprejema nepravilne sklepe, da v operativni ne ukrepa gospodarsko dovolj razsodno in prav. Po vsem tem pa je po-

tožil, da v upravi sploh nečejo poslušati priporočil in nasvetov sindikata. Svoje teze je obilno utemeljeval s številkami, s primeri, s podatki. Ves čas je govoril v imenu sindikalne podružnice. Govoril je ostro in zelo črnogledno.

Bolj ko smo ga poslušali, bolj nas je prepračal o tem, da je v omenjenem kolektivu ne le kopica težav in pregrev, ampak da je še nekaj tse bolj težavnega, da so motnje v notranjih odnosih.

Žal, slutiti smo prav. Obisk v delovnem kolektivu nas je o tem temeljito prepračal. Ugotovili smo dvojce:

Prvič, da omenjeni predsednik sindikalne podružnice sploh ni govoril o tem, kar je proučeval in ugotovil sindikalna podružnica oziroma njen odbor, ampak je vse, kar je pripovedoval na plenarni seji, zvedel od kolektiva. O zadevi se ni z nikomur posvetoval, niti ni ugotavljal, kaj je res in kaj ne.

Razgovor s predstavniki delovnega kolektiva o njegovih gospodarskih problemih je potem pokazal, da veliko stvari, o katerih je govoril omenjeni odbor, kratko malo ne drži. Dobrišen del opazki in graje na račun upravnega vodstva pa je plod nepoznavanja dejstev.

Številke, podatki, zapiski, kratkomožna dejstva so stvari, ki jih je mogoče preveriti. Težava ima delovni kolektiv sicer veliko. Njihovi vzroki pa so bolj raznoliki, kot si je predstavljali omenjeni odbor. Delavski svet in operativno vodstvo v nasprotju s trditvami omenjenega sindikalnega odbora sorazmerno smotno in dobro gospodarita. Podjetje dosega ugodne gospodarske uspehe.

Zakaj se je vredno ob tem primeru zamisliti? Zato, ker se zdi, da gre za izrazit primer primitivnega, sindikalističnega pojmovanja dela sindikata. Ponekod, kakor kaže, ga še niso preboleli. V čem se zrcali navedeno pojmovanje?

Povsem pravilno je, da se odbor sindikalne podružnice zanima za razpoloženje delovnega kolektiva. Brez tega in takega posluha je sindikat mrtva veja na telesu delovnega kolektiva. Toda čemu ta posluh? Ali samo zato, da je potem sindikat zvočnik za vse, karkoli v delovnem kolektivu kdo misli in vidi, ne glede na to, kaj je v vsem tem resnice oziroma neresnice, poštenih prizadevanj ali zlobnih namenov? Ne! Sindikat je tu predvsem zato, da s svoji-

mi silami pomaga organom, delavskega samoupravljanja. Zato je njegov prva dolžnost, kadar sliši med delavci opazke in graje na račun posameznih zadev, da ugotovi ali delavci stvari, o katerih razpravljajo, poznajo ali ne, ali vedo, kako in zakaj so nastale, kaj je kdo ukrenil, da se ugodno uredi in podobno. To je njegova prva dolžnost. Če ugotovi, da so delavci nepoučeni ali slabo poučeni, mora ukreniti vse potrebno, da stvari spoznajo take, kot so. Če pa delavci stvari dobro in prav poznajo, pa ugovarjajo zato, ker se ne strinjajo z urejanjem zadev v delovnem svetu, v operativnem vodstvu, ker ne odobravajo njih sklepanj in odločitev, potem mora sindikat stvari proučiti in se pogovoriti o njih s širšim krogom delavstva. V teh razgovorih se je sindikat poklican zavzemati za najrazsodnejše in najsmotnejše odločitve in si prizadevati, da se do njih dokopljajo večina v kolektivu. V tem je njegov ustvarjalni prispevek k plodnemu gospodarjenju.

V našem primeru bi bil torej omenjeni odbornik dolžan, ko so mu delavci povedali to ali ono, predlagati sejo odbora sindikalne podružnice in z zadevo seznaniti celoten odbor. Na seji bi s skupnimi močmi kaj hitro ugotovili prave vzroke govorice v kolektivu in bi se lahko tudi dogovorili o tem, kaj bodo napravili s skupnimi močmi. Samo tako in nič drugače je mogoče uspešno delovati v sindikalni podružnici. Vsako drugačno delo je malo uspešno in vodi v politično in zelo problematičen sindikalizem, ki je, iskreno povedano, nekosten.

Poleg omenjene napake pa se je v tem primeru pokazala še ena. Operativno vodstvo podjetja vabi na razgovore o proizvodnih, delovnih, gospodarskih in drugih problemih skoraj izključno starešine. Od njih dobiva poročila o omenjenih zadevah, njim daje potrebna navodila. Delavski svet prav tako ne sklicuje sestankov z delavci ali pa zelo redko. Tako imajo organi delavskega samoupravljanja in operativno vodstvo z delavci zgolj posreden stik. To pa je premalo. Zlasti ne zadošča v pogojih delavskega samoupravljanja, kjer je glavni pogoj za zdravo vzdušje v delovnem kolektivu med drugim tudi to, da so delavci stalno na tekočem o vseh problemih kolektiva in da morejo tudi upliniti na vse odločitve.

Razgovori zastopnikov delavskega sveta in operativnega vodstva z delavci o tekočih problemih gospodarske organizacije so vsekakor družbeno potrebni. So ena izmed osnov v metodi upravljanja. Brez te oblike dela si je nemogoče predstavljati, da bi se delavski sveti uspešno razvijali in da bi se širil krog delavcev, ki si v njih krepkeje oblikuje ne le zavest, ampak tudi sposobnost in zrelost za upravljanje. Če so delavci samo posredno obveščeni o gospodarskem, potem je to tudi eden izmed vzrokov, da so slabo, enostransko ali celo napakno obveščeni o tem, kaj organi upravljanja in upravno vodstvo delajo in s čim se ukvarjajo. Če ni tega, se ustvarjajo pogoji za to, da opozorila delavcev ne pridejo do delavskega sveta ali pa pridejo tja tako izmalničena, da zgube svoj pravi smisel. Vse to ustvarja ugodne pogoje za pojave primitivnega, negativnega sindikalizma.

O tem nam pripoveduje omenjeni primer, zato ga je bilo vredno zapisati. ra

PRAVNI NASVETI

DOPUST
C.R. Kropa: Gospodarske organizacije razporede letni dopust v začetku leta. Med letom pa nekateri dopolnijo 5, 10, 15 in 20 letno delovno dobo. Ali so upravičeni do povečane dopusta in ali se v skupno delovno dobo šteje dvojni čas prebit v NOV? — **Odgovor:** Zakon o delovnih razmerjih res ne daje nobenega konkretnega napotila, kako in kdaj je treba pri določanju dopusta upoštevati izpolnjeno skupno delovno dobo, ko upravičenec pridobi pravico do daljšega rednega dopusta. Vsekakor je to eno izmed vprašanj, ki so v zakonu odprta in ki jih morajo gospodarske organizacije rešiti same v svojih pravilih. Pri tem je treba upoštevati zakonsko pravilo 26. člena, po katerem ima delavec z n. pr. nad 15 let delovne dobe pravico do najmanj 24 delovnih dni dopusta. Ponekod se v ta namen držijo točno dneva rojstva in te datume upoštevajo že, ko delajo letni razpored dopustov. Drugje pa so se odločili, da priznajo daljši dopust vsakomur že v začetku leta ob razporedu, kdor v dotičnem koledarskem letu izpolni prestopno skupno delovno dobo. Važno je pri tej ureditvi leto izpolnitve take skupne dobe, ne pa datum rojstva. Tudi o tem, ali se v skupno delovno dobo za dopust šte-

je čas prebit v NOV in kako, ni enotnosti. Menimo pa, da pravilno ravnajo gospodarske organizacije, ko v to skupno delovno dobo štejejo čas, prebit v NOV enako kot se ta čas šteje v delovno dobo za starostno pokojnino ali n. pr. pri javnih uslužbenih za napredovanje. Res za to mnenje ni opore v izrecnem zakonskem besedilu. Vendar ne vidimo razloga, da se ne bi pojem »delovna doba« obravnavala v vseh primerih načeloma enako.

J. M. Medvode: Koliko dni letnega dopusta vam pripada, če imate 16 let skupne delovne dobe, poprej pa ste bili 22 let obrtnik in imate torej skupaj nad 38 let delovne dobe? — **Odgovor:** Če se upošteva samo celokupna delovna doba, potem vam pripada po 26. členu zakona o delovnih razmerjih 24 dni rednega letnega dopusta. Ni dvoma, da ste tudi kot samostojen obrtnik delali. Vendar to delo ni bilo v delovnem razmerju in se ne more všteti v skupen čas, ki ga mora delavec prebiti v delovnem razmerju v smislu 26. člena cit. zakona. Čas, ko ste delali kot samostojen obrtnik, se torej ne more všteti v omenjeni skupni čas, prebit v delovnem razmerju.

Solkanska industrija apna, Nova Gorica: Delavec, ki ima izpit za kvalificiranega delavca, je bil, tudi zaposlen na delovnem mestu, kjer je delo zahtevalo znanje kvalificiranega delavca. Po daljši boleznj se je delavec vrnil na delo, toda ni smel več delati na prejšnjem delovnem mestu, ki je izpostavljen prahu, prepihu. Zato ste delavca razporedili na polkvalificirano delovno mesto. Delavec se je pritožil, češ da je premetstev nezakonita. — **Odgovor:** Pritožba je utemeljena. Po drugem odstavku 150. člena zakona o delovnih razmerjih delavec ne sme biti brez svoje privolitve razporejen na delovno mesto oziroma delo, ki ne ustreza za njegovi izobrazbi. Potemtakem je bila Vaša premetstev v nasprotju s to določbo. Če delavec ni več zaposlen kot kvalificirani hidratizer, se mu osebni dohodek ne more obračunavati po tarifni postavki, ki je določena za delo hidratizera. Urediti boste morali zaposlitev delavca glede na njegovo strokovno znanje in njegovo zdravstveno stanje.

V spomin Pepka Turšiča

Tovariš Pepko Turšič je po nakodoma tragično preminil. Pokojnik se je rodil 1918. leta v Cerkljici. Že v rani mladosti je sodeloval v pravnih organizacijah in športnih društvih. Med okupacijo je tesno sodeloval v NOB. Pozneje so ga okupatorjevi vojakji ujeli in odpeljali v koncentracijsko taborišče Dachau.

Ko se je leta 1945 vrnil nazaj v Cerkljico, je bil najprej zaposlen v Gornji Radgoni na okrajnem ljudskem odboru. Pozneje je delal v Postojni, kjer je pomagal organizirati poklicno gledališče. Sodeloval je v sindikalnih organizacijah, bil član predsedstva sindikalnega sveta, predsednik društva Svobode itd. V zadnjih letih je služboval v podjetjih Tisa na Raketu in Brest v Cerkljici.

D. J.

37 dni pred rokom je izvršil svojo nalogo delovni kolektiv Gradisa na avtomobilski cesti pri Krškem: tretjega oktobra so zabetonirali zadnji meter cestniša na tem odseku. Ta kolektiv je prevel še betoniranje treh in pol kilometrov vozišča in osem kilometrov robnega pasu. Na »likofu« so obljubili, da bodo tudi novo nalogo opravili pred rokom!

SINDIKAT - PETO KOLO?

V zagorski občini je 29 podjetij. Od večjih gospodarskih organizacij polnletnega proizvodnega načrta nista dosegli le rudnik rjavskega premoga in tovarna konfekcije »SAVA« (čeprav se je v tej tovarni v zadnjem času povečala proizvodnja). Lep uspeh je v prvem polletju dosegli v tovarni keramičnih izdelkov v Izlakah. Kolektiv in sindikalna organizacija naj bi si zlasti prizadevali, da bi ob istem številu delavcev povečali proizvodnjo in zmanjšali materialne stroške. Predvsem pa bi naj opozorjali na varčevanje. Toda v Zagorju bi lahko opazili prav nasprot-

no. V letošnjem letu so zaposlili številne nove delavce. Tako je na primer v splošnem gradbenem podjetju direktor sam sprejel nove delavce ne glede na potrebe podjetja. Sindikalna podružnica se ne zavzema, da so sodegovorne za pravilno poslovanje podjetja in premla skrbijo za vzgojo svojih članov. Večkrat tudi vodijo dokaj različno politiko do organov delavskega upravljanja v podjetju. Vodilni tovariši nekaterih podjetij sami odločajo, kdo bo predsednik sindikalne organizacije. Nekaj je celo takih primerov, kjer odgovorni uslužbenci ne priznavajo oziroma ne spoštujejo sklepov delavskega sveta, ker so sejo delavskega sveta sklicali na pobudo sindikalne organizacije. V neki gospodarski organizaciji se direktor podjetja ni udeležil sindikalnega sestanka, čeprav so razpravljali o organizaciji podjetja, o samovolji nekaterih ljudi v podjetju itd.

Ko so nedavno tega na seji predsednikov in tajnikov zagorskih sindikalnih podružnic raz-

pravljali o izpolnjevanju plana, so ugotovili, da so delavski sveti razpravljali o zaključnih računih, sindikalne organizacije pa pred njihovimi sejami niso priredile razgovorov o gospodarjenju v podjetjih. (Razen rudnika rjavskega premoga, kjer

so govorili o izgubljenih delovnih dnevih in neopravičenih izostankih.)

Na posvetovanju so tudi ugotovili, da si hočejo nekateri upravni podjetji neupravičeno zviševati osnovno tarifno postavko. M. Lipovšek

PREMALO ZDRAVSTVENIH DELAVCEV

Na zadnji skupščini podružnice zavoda za socialno zavarovanje v Zagorju ob Savi so precej razpravljali o pomankanju zdravstvenih delavcev v tem rudarskem središču. Sklenili so, naj bi izvršilni odbor podružnice in upravni odbor zagorskega zdravstvenega doma sestavila načrt potreb po zdravstvenih delavcih v tej občini. Hkrati pa naj bi se tudi odločili za štipendiranje. Stipendije naj bi razpisala podjetja, ljudski odbor in zdravstveni dom.

V Zagorju je 18 tisoč prebivalcev, od tega je 4400 delavcev. V splošnih ambulantah delata le dva zdravnika, tretji

pa je zaposlen v bolnišnem oddelku zdravstvenega doma. Zdravstvenega kadra po vsej verjetnosti še precej časa ne bo dovolj, menda vse dotlej, dokler v Zagorju ne bodo vsaj delno omejili stanovanjske stiske in zagotovili zdravniški stanovanj.

V rudniku pride večkrat do različnih nezdov. Zato so na skupščini ugotovili, da bi bilo koristno, če bi v Zagorju odprli kirurški ambulant. S tem bi rešili kar dvoje problemov hkrati. Zagorje bi dobilo še enega zdravnika, odpadli pa bi prevozi iz Zagorja v Trbovlje in nazaj.

L. M.

K razgovorom o tarifnih sporazumih

V prejšnji številki našega lista smo opozorili na nekatere bistvene slabosti, ki jih vsebujejo osnutki tarifnih sporazumov, kakršne so pred kratkim razposlali centralni odbori strokovnih sindikatov delovnim kolektivom v razpravo. Vse kaže, da so se omenjenih slabosti zavedali tudi predlagatelji in uvideli, da bi bilo ne mogoče uveljaviti jih v taki obliki, kot so sedaj.

Ob tem se povsem naravno razstavlja to-le vprašanje: ali so tarifni sporazumi sploh umestni in če so, v kakšni obliki in v kakšnem obsegu?

Nobenega dvoma ni, da je na prvi del vprašanja, to je na vprašanje, ali so tarifni sporazumi umestni ali ne, mogoče odgovoriti pritrdilno. Vsekakor, tako nam govori tudi praksa, bo v bodoče nujno potrebno vsklajevati merila dela, po katerih se določajo osebnih zaslužki. Ze sedaj je v navadi, da se delovni kolektivi obveščajo med seboj o vrsti elementov, ki so važni za delitev osebnega dohodka, kot so tarifne postavke, norme, premijske osnove itd. Seveda to niso obvezna medsebojna obveščila in služijo delovnim kolektivom le za orientacijo.

Vendar pa je treba takoj pribiti to-le: v pogojih našega sistema delitve dohodka gospodarskih organizacij se ne moremo s tarifnimi sporazumi dogovarjati o plačah, o fiksnih zaslužkih, ampak le o merilih, po katerih naj kolektivi dele določen del svojega čistega dohodka na osebne dohodke delavcev. Prizadevanja v tarifnih sporazumih torej ne morejo iti za tem, da določimo za delavce enakih kategorij enake plače, ker je to v nasprotju s sistemom delitve dohodka, ampak morajo iti za tem, da se spoznavamo za čim bolj enake kriterije in merila, po katerih naj dele v delovnih kolektivih sredstva za osebne dohodke. Višina osebnih dohodkov delavcev je namreč odvisna od višine čistega osebnega dohodka gospodarske organizacije in od tega, kako delovni kolektiv ta dohodek razdeli na osebne dohodke in na sklade podjetja. To se torej pravi, da na višino osebnih dohodkov delavcev vplivata dva osnovna činitelja: gospodarski uspeh podjetja in pa delitev dohodka gospodarske organizacije, prvič, med delovnim kolektivom in skupnostjo, in drugič, delitev čistega dohodka za različne potrebe delovnega kolektiva. S »klasično« tarifno politiko se tu ne da prav ničesar urejati, ne da bi posegli v sistem delitve dohodka in ga zmalčili.

S tem, ko nam odpovedo »klasična« sredstva pri urejanju tarifne politike, pa ni rečeno, da se ne da ničesar več urejati, da ni več kaj urejati. Nasprotno, pred nami je zelo obsejna in zahtevna naloga. Izoblikovati moramo sistem tarifne politike, ki bo v skladu z obstoječim sistemom delitve dohodka, sistem tarifne politike, ki bo pomagal k učinkovitemu uveljavljanju novega sistema delitve dohodka gospodarskih organizacij. S tem, ko je neposredno delitev čistega dohodka na zaslužke delavcev prepuščena delovnim kolektivom pa ni rečeno, da odpade potreba po določen družbeno-politični orientaciji, po določen skupni ekonomski politiki pri razdeljevanju dohodka gospodarskih organizacij.

Nastane le vprašanje, kako in v kakšnem obsegu naj se pri tem delu angažirajo sindikati in druge družbeno politične sile? Zdi se, da so prva zadeva, ki

bi jo bilo potrebno s tarifnimi dogovori urediti, sorazmerja med najnižjimi in najvišjimi zaslužki v gospodarskih organizacijah posameznih gospodarskih panog. To je izrazito družbeno politična zadeva. Z njo dajemo ekonomske okvire materialnim razmerjem med proizvajalci. Kratkotrajno: v družbi se je treba dogovoriti, v kakšnem sorazmerju naj bodo osebni zaslužki delavcev najnižjih in najvišjih strokovnih kategorij. Pri tem se seveda ne gre spuščati v številke, v nominalno višino zaslužkov. Če bi se odločili za to pot, bi zgrešili. Treba je le določiti razmerja, n. pr. 1:4, 1:5, 1:6 itd. Ta razmerja namreč potem povedo, da vsako poviševanje zaslužkov delavcev določene kategorije nujno potegne za seboj dvig zaslužkov delavcev drugih kategorij in to v enakem sorazmerju. S takim določenim razmerjem se je mogoče upreti določenim poviševanjem zaslužkov zgolj čim birokratskim težnjam po visokokvalificiranih kadrom in uravnilovskim težnjam, ki se javljajo med delavci nižjih kvalifikacijskih kategorij. S tem razmerjem je mogoče za varovati zaslužke najnižjih kategorij delavcev in istočasno zagotoviti potrebni ekonomski inženjerski strokovni usposabljanjem in izpopolnjevanjem.

O teh razmerjih bi se kazalo že letos dogovoriti, kakor da bi bila v novem letu že uveljavljena. Ti dogovori bi lahko veljali že takoj za vse gospodarske organizacije določenih gospodarskih panog v državi.

Naslednja zadeva, ki bi ji kazalo posvetiti pozornost in jo urediti s tarifnimi sporazumi, pa so merila dela, kot so tarifne postavke, norme, akordi itd. Ta zadeva, čeprav naj bi se začeli ukvarjati z njo takoj, pa terja več časa, preden bo dozorila za trdnjše tarifne sporazume. Zaradi tega jo kaže urejati postopoma, tako v časovnem kot v teritorialnem pogledu.

Z delitvijo dohodka gospodarskih organizacij, kakršna je sedaj v veljavi, je namreč bistveno spremenjena ekonomska funkcija tarifne postavke, norme itd. V preteklosti je bilo mogoče preko tarifnih postavk in norm neposredno vplivati na delitev dohodka med delovnim

kolektivom in skupnostjo. Sedaj to odpade. Tarifne postavke in norme niso več instrumenti, ki morejo vplivati na delitev dohodka med podjetjem in skupnostjo. Postajajo zgolj merila za notranjo delitev čistega dohodka, določenega za osebne dohodke. V tem smislu so tarifne postavke in norme izrecno zadeva delovnih kolektivov samih.

Toda v družbenem smislu imajo tarifne postavke norme itd. dvojno funkcijo: odražajo ekonomska razmerja med zaslužki delavcev posameznih kategorij kot smo že omenili, in so instrumenti za ekonomsko stimulacijo delavcev. To se pravi, preko njih se uveljavlja socialistično načelo nagraditve po delu. S tega vidika pa je seveda merila dela nujno proučevati in jih vsklajevati. Ne zato, da bi bil končni cilj — enake plače, ampak da se približamo čim bolj objektivnim merilom dela. Na ta način namreč pomagamo delovnim kolektivom, da za enako delo dodele posameznikom enak delež dohodka in da tako ravna vsi delovni kolektivi.

Zdi se, da so razgovori izolirano o tarifnih postavkah kot merilih dela, preživela zadeva. Predvsem pa so takšni razgovori neuspešni v pogojih, ko si delovni kolektivi sami določijo čist dohodek. O tarifnih postavkah je torej mogoče uspešno razmišljati in jih vsklajevati samo, če istočasno soočimo tudi tehnične in ostale elemente, ki označujejo določeno delovno mesto oziroma fazo dela, in če istočasno soočimo tudi normalne dele, norme in akorde. Samo tako se lahko dokopljemo do objektivnih meril dela.

Tega dela pa ni mogoče napraviti na vrat na nos v centralnih organih, ne v državnih ne v sindikalnih, ampak ga je mogoče opraviti postopoma in s tem, da začnemo zadeve primerjati med podjetji v komuni, v okraju itd. To se pravi da bo del tarifnih dogovorov moral vznikniti v občini, da se bodo morali na tem delu angažirati najprej občinski sindikati in občinski zbori proizvajalcev, potem šele drugi organi in višja vodstva. Osnova za take tarifne dogovore pa seveda ne bodo samele biti šablone in razni sub-

jektivistični izračuni, temveč bodo lahko takšni dogovori kaj veljali le, če bodo napravljeni na osnovi primerjave primerljivih, to je podobnih in sorodnih meril. Ob teh pa se bodo potem proizvajalci dogovarjali, da osvoje objektivno najrealnejša merila.

Smoter je torej v tem, da dosežemo sporazume o čim bolj objektivnih merilih, ne pa o neklih šablonah, ki bi predstavljale barikade pri delitvi dohodka. Povsem jasno je, da je tako dogovarjanje o merilih dela odvisno predvsem od dveh činiteljev: od politične aktivnosti sindikatov in organov delavskega samoupravljanja in objektivnega napredka proizvodnih sil v našem gospodarstvu.

R. A.

»Seveda se izplača«, pravijo gradbeni delavci, ki gradijo stanovanjski blok Mariborske predilnice in tkalnice, »delamo od šestih zjutraj pa do petih popoldne in nam topel obrok v odmoru kar tekne!« Malico vozijo na gradbišče iz obrata družbene prehrane v Mariboru in obrok stane 40 dinarjev.

KAKO SE HRANJO DELAVCI V GRADISOVIH MENZAH

Premalo izučenih kuharic

Ivan Kristan, gradbeni delavec, Ljubljana: »Hrana je večkrat slaba in premalo je je za delavce« • Miha Dermol, ključavničar, Ljubljana: »Hrane je dovolj, okusna je, toda enolična« • Djuro Grabar, tesar, Ljubljana: »Hrana je slaba, ker je premalo zabeljena, včasih pa tudi slabo pripravljena«

Res, težko je vsem ustreči. To velja zlasti za prehrano. Ljudje imamo različne okuse, različna želje: nekomu je hrane premalo, drugemu preveč, ta se ogreva za preprosto hrano, spet drugi za omake, različne juhe in prikuhe. In vendar je v vsaki menzi nekaj skupnih problemov in skupnih želja.

Pred nedavnim je tovaršiško Skopec, referent za higiensko tehnično zaščito pri Gradisu, obiskal skoro vse Gradisove menzalne kuharice, da bi se pogovarjal z abonentom. Iz njegovih zapisov je razvidno naslednje:

RAZLIČNE CENE

Na Jesenicah plačujejo abonent za dnevni obrok brez kruha, se pravi zajtrk, kosilo in večerjo, 112 dinarjev, v Kopru pa 135 dinarjev. To je največja razlika. V Velenju in Šempetru stane dnevni obrok 115 dinarjev, v Sošanju, Ljubljani, Zalogu, Veliki Loki, Krškem in

Ravnah 120 dinarjev, v Rušah in Mariboru 125 dinarjev, v Hudinji 135 dinarjev, v Hrastniku pa 145 dinarjev.

Ni res, da bi povsod tam, kjer so obroki dražji, dobivali boljše hrano. Sicer pa — naj govore abonent sami!

Jesenice — 112 dinarjev. Peter Jurkovič, delavec: »Hrana je dobra in mi zadostuje«. To ne Kruselj: »Hrana je dobra, okusna in zadostna, le včasih je premalo zabeljena, kar velja zlasti za žgance in polento.« Tona Sarkan in Vekoslav Safarek: »S hrano sva povsem zadovoljna, nimava nobenih pripomb.«

Hrastnik — 145 dinarjev. Albert Vešligoj in Stefan Kovacič, oba tesarja: »Hrana je za ta denar preslaba, lahko trdimo, da je zanič. Kuharice ne znajo kuhati.« Franjo Hrženjak in Ivan Hlapčič, oba tesarja: »Hrane je premalo in slaba je. Upravnik se premalo zanima, če so ljudje s hrano zadovoljni.« Isto trdita

Nezir Djuveler in Zijad Sačić. Na Jesenicah je torej cena nizka, abonent pa so s hrano zadovoljni. V Hrastniku je ravno obratno: cena je visoka, abonent nezadovoljen. Kvaliteta hrane torej ni vedno odvisna od cene, ampak tudi od prizadevanja upravnika, zlasti pa od prizadevanja in znanja kuharic

IN KAKO JE DRUGOD?

V Kopru so delavci v glavnem zadovoljni. Po mnenju Vinkota Irmana, Antona Perkiča in Jožeta Cenadija, predsednika sindikalne podružnice, pa je cena (155 dinarjev dnevno) za nekvalificirane delavce previsoka. V Zalogu pravijo, da je hrana dobra in okusna, v Veliki Loki pa trde, da bi bili s hrano zadovoljni, če bi bila bolj zabeljena. To velja zlasti za tiste obroke, ki jih vozijo v Medvedjek in v Kušarek. Pa tudi s kuharicami imajo težave. Neuke so, kuharskih veščin ne poznajo. Obrat Krško ima dve menzi: v Drnovem se abonent ne pritožuje, v Catežu pa pravijo, da bi bila hrana lahko veliko boljše, če bi se kuharice bolj potrudile. V Ravnah so zadovoljni. V Šempetru, Sošanju in Mariboru so kosila dobra, večerje pa prepičle in zelenjave (zlasti solate) je obično premalo. V Velenju je po mnenju Janca Habjančiča, Maksa Goloba in Marjana Toplaka hrana še kar dobra, le včasih je je premalo. V Hudinji so abonent zadovoljni, v Rušah pa pravijo da jim obroki ne zadostujejo.

KUHARICE. PROBLEM ŠTEVILKA 1

Iz zapisov tovaršiške Skofice je razvidno, da so nezadovoljni v glavnem abonent tistih menz, ki nimajo izučenih kuharic. In takih menz je precej. Veliko bi nam lahko pomagali, če bi Ivan Kristan iz Ljubljane (če bi ustanovil šolo za kuharice (op. ur.: Take šole smo letos že dobili) ali pa daljše tečaje, v katerih bi se naše ženske naučile kuhati.

Značilno je tudi, da v nobeni

Malomaren odnos do delovne zaščite

S seje komisije za RTZ okrajnega zavoda za socialno zavarovanje in Kranju

V kranjskem okraju je bilo letos v prvem polletju 2579 nesreč pri delu, torej 351 več kakor lani v istem razdobju. V jeseniški železnici so zabeležili rahel porast nesreč, kar bi lahko pripisali poostreni prijavni službi. Več nesreč se je zgodilo tudi v industriji, v gradbeništvu in obrtništvu. Vzroke lahko iščemo v prekomernem zaposlovanju novih neizkušenih delavcev, ki so se v prvem polletju zapeljali v tovarene lesne industrije.

Več delavcev se je ponesrečilo tudi med potjo na delo in z dela. Toda ker so letos pričeli prepeljavati delavce na delo z avtobusi in drugimi prevoznimi sredstvi, bi pričakovali, da bo takih nesreč manj. Iz podrobnih analiz pa se da ugotoviti, da so se delavci večkrat ponesrečili doma pri raznih delih. Zato bi kazalo opozoriti podjetja, naj bi bila zelo previdna pri prijavih teh nesreč.

Tudi 184 poškodb na očeh našli k razmišljanju, ali so pod-

Politični šol v goriškem okraju

Okrajni komite ZK Gorica bo letos ustanovil dve večerni politični šoli za izobrazbo političnih delavcev. Šoli bosta za sedaj v Novi Gorici in v Idriji, pozneje pa tudi v nekaterih drugih večjih občinah. Vsaka šola bo imela okrog 50 slušateljev in stalni predavateljski kader.

Uspehi ljutomerske opekarne

V opekarni v Ljutomeru bodo letos izdelali 4 milijone proizvodnih enot, tako da bodo dali tržišču 40 odst. več opeke kot lani. Kolektiv tudi pridno skrbi za družbeno prehrano. Ze pred tremi leti so ustanovili delavsko menzo. Odkar delavci v tem podjetju prejema toplo malico, je narasla proizvodnja, odstotek bolnih pa se je zmanjšal. Razen menze so v opekarni uredili še kopalnico, umivalnico, higiensko-tehnične naprave in pričeli graditi stanovanjski blok, v katerem bo 9 družinskih in dvoje samskih stanovanj. Gradnja bo samokana do dneva republike.

S. F.

SINDIKAT JE SPODBUDIL UČINKOVITO AKCIJO

(Nadaljevanje s 1. strani)

začeli preiskovati globlje vrtnice kot doslej. Razen tega so se dogovorili še za celotno vrsto drugih ukrepov, ki naj zagotovijo maksimalno varčevanje.

S temi ukrepi so dosegli neverjetno ugodne rezultate. V juliju in avgustu so pomenili materialne stroške za 197 din na tona premoga. Tudi storitev jim je porasla. V prvem polletju je prišlo na zaposlenega 0,693 tone premoga, v avgustu pa 0,738 tone. Na odkopu so dosegli rekordne učinke, in sicer 2,947 ton na kopača. Jamski učinek pa se jim je dvignil na 1,035 tone na jamskega delavca. To so najvišji učinki, ki so bili kdaj doseženi v tej jami. Vzporedno s tem pa so popravili tudi izbor premoga in dosegli že boljše prodajne cene. Medtem ko so v prvem polletju prodali tona premoga povprečno za 4,008 din, so dobili v juliju že povprečno 4,177 din

za tona, v avgustu pa kar 4,353 din. Iz tega jasno izhaja, da je razumnejše uporabljati razstreliva rodila sadove: dobili so več boljših vrst premoga in — več denarja.

Kljub tem spremembam pa se zaslužki rudarjev niso zmanjšali, čeprav so nekateri to pričakovali. Menijo, da namreč, da se bo celotna količina nakopane premoga zmanjšala, če bodo zmanjšali število vrtn. To pa bi prizadelo posamezne rudarje, ker so njihovi zaslužki preračunani le na količino nakopane premoga, pri čemer niso upoštevane vrste premoga. Vendar pa se to ni zgodilo: vzporedno so porasli učinki in količina nakopane premoga, izboljšal pa se je tudi izbor. Povprečno so se povečali zaslužki rudarjev za 5 din na tona premoga.

Vzporedno s temi ukrepi pa so proučevali tudi, kakšne stvarne možnosti za znižanje lastne

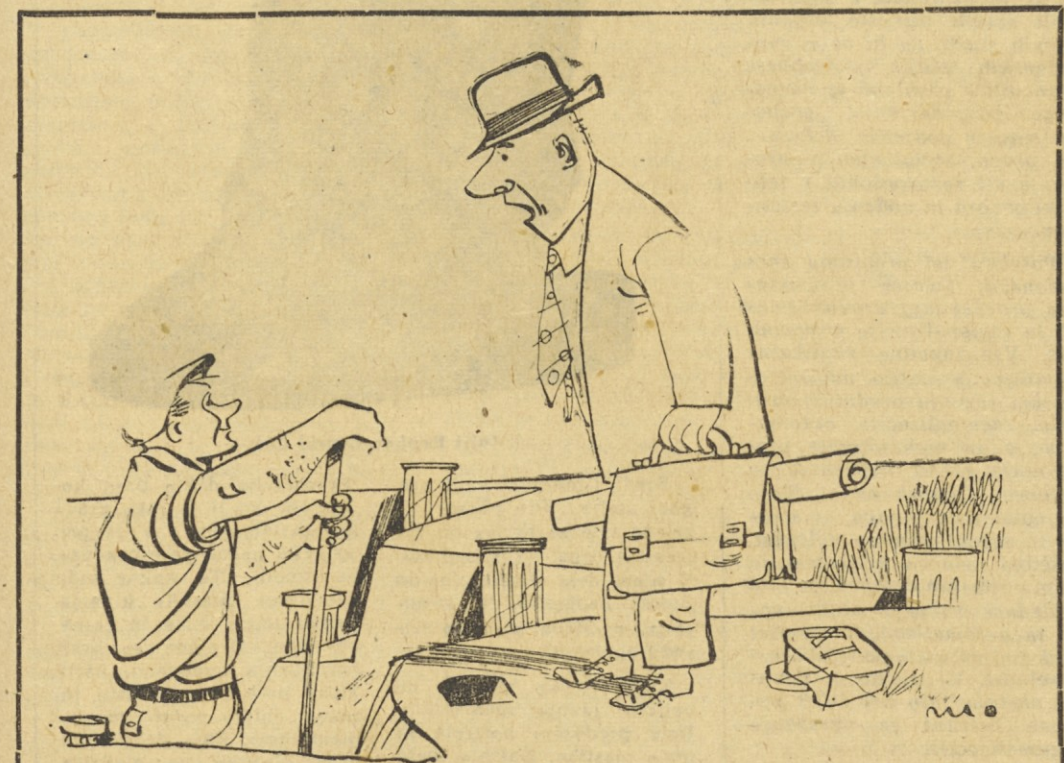
proizvodne cene. Pri osebnih dohodkih so si bili kaj hitro na jasno, da ne morejo dosti priverčevati. Tarifne postavke so take kot v drugih rudnikih, akorde presegajo povprečno le za 6 %, kar je zelo realno, izplačevanje premij so ustavili. Edino, kar so mogli napraviti, je bilo, da so temeljito proučili vsa delovna mesta in zaposlitev na njih in da so v tem smislu napravili neke korekture in premike.

Res pa je, da predstavljajo v lastni ceni materialni stroški visoko postavko. Podražila se je voda, les in ves pomožni material. Amortizacijska stopnja je porasla za 17 %. Tako znaša amortizacija na tona premoga kar 500 din. Razmišljali so, ali ne bi kazalo v tej smeri nekaj napraviti. Prišli pa so do zaključka, da si zvežejo roke, če si zmanjšajo amortizacijo. Rudnik je tektonsko zelo kompliciran. Plasti premoga so neverjetno močno in pogosto prelomljene. Zato porabijo zelo veliko sredstev za iskanje plasti in odpiranje kopov. To so v bistvu investicije: toda ker nimajo svojih fondov, si sploh ne morejo najeti investicijskega kredita. Seveda pa bo treba nekaj napraviti: delovni kolektiv bo kaj težko zmozel sam raziskovati teren in opraviti poskusna vrtnja, čeprav so nujna. Trenutno kopljejo v Zabukovici plasti, ki so debele komaj poldrugi meter in še manj, pred leti pa so kopalni štiri do pet metrov debele plasti. Na splošno pa trdijo, da je tamošnja okolica bogata s premogom, le odkriti ga je treba. Iz tega izhaja, da se tu zdaj ne da nič prihraniti. Veliko postavko za rudnik predstavlja tudi plačevanje rudarske škode.

Strokovni izpiti za delavce v trgovini

V goriškem okraju je letos opravilo strokovne izpite še nad sto kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev v trgovini. Na izpite so se pripravljali na seminarjih, ki jih je v ta namen organizirala okr. trgovinska zbornica. V bodoče nameravajo osnovati podobne seminarje, je tudi za aranžerje in nekatere druge poklice v trgovinskih stroki.

—J.

OB ODKRITJU 2000 LET STARE EMONSKA HIŠE V LJUBLJANI

— Centralna kurjava in kopalnica z vzdano kadjo! Hudiča, kako neki so Rimljani vse to spravili skozi komisijo za revizijo gradbenih načrtov!

Vzgoja sindikalnih delavcev v tujini

Za teden otroka je Pionirska knjižnica v Ljubljani, ki se je razvila v jugoslovanski center za izvenšolsko estetsko vzgojo otrok, priredila v svojih prostorih zanimivo razstavo, ki s sliko, besedo in otroškimi izdelki prikazuje nekatere oblike vzgojnega dela z mladino. Da bi jih pri delu začeli posnemati tudi drugod, bodo organizatorji priredili razstavo tudi v nekaterih drugih naših krajih. Otroci, ki obiskujejo ritmične in dramske tečaje Pionirske knjižnice v Ljubljani, pa bodo nastopili na prireditvi »Otrok, ples in mi« in pokazali, kakšne umetniške ter vzgojne uspehe se da doseči z novimi vzgojnimi metodami, ki jih uporablja vodstvo teh tečajev. Na sliki: likovna vzgoja otrok v pionirski knjižnici.

Glavna skrb: izobraževanje

Velenjska Svoboda se je skrbno pripravila na novo sezono

Pred nedavnim je bil občni zbor DPD Svobode Velenje, ki mu je prisostvoval predsednik občinskega sveta Svoboda in prosvetnih društev iz Soštanja, pa tudi več predstavnikov množičnih organizacij. Po kratkem in lepem kulturnem programu so prisotni kritično ocenili lanskolno delo vseh sedmih sekcij in ugotovili med drugim, da repertoar kino sekcije ni bil zadovoljiv. Zato bo poslej skrbel za primernejše filme občinski svet Svoboda skupno s kino sekcijo. Mimo tega pa bo sekcija pripravila ustrezno petminutno razlago za vsak film, ki ga bodo predvajali v Velenju. Filmska vzgoja je tembolj potrebna, ker si filmske predstave ogleda naj-

več ljudi. Lani je 108 filmov videlo 80.994 velenjčanov. Se zmeraj so najbolj obiskane kavbojke. Precej se je povečalo zanimanje za zgodovinske filme. Ze lani je bilo izobraževalno delo velenjske Svobode precej razgibano. Ljudska univerza je pripravila sedem predavanj, ki jih je obiskalo povprečno 100 ljudi, jezikovne tečaje je končalo 45 ljudi, šola za starše je priredila štiri predavanja, najbolj pa je uspela šola za odrasle, ki je izobraževala 60 rudarjev in uslužbencev. Letos bo Ljudska univerza pripravila 10 bo pet obravnavalo program ZKJ. Razen knjigovodskega nadaljevalnega tečaja bo izobraževalna sekcija odprla priprav-

ljalne tečaje za četrti, peti, šesti in sedmi razred osnovne šole in tako omogočila mnogim delavcem, da bodo opravili izpite na redni šoli. Kakor smo že poročali, se je dramska sekcija velenjske Svobode pred nedavnim preimenovala v amatersko gledališče. Čeprav jo moramo pohvaliti zaradi prizadevanosti pri organizaciji revije amaterskih gledališč, ji moramo očitati, da je bilo njeno lansko delo preveč kampanjsko. Clani sekcije so to že sami ugotovili in so zato z društvim vodstvom uredili vse potrebno za redna gostovanja celjskega poklicnega gledališča; sami pa bodo pripravili tri premiere. Ze pomembno je tudi to,

da so pritegnili mladino v novoustanovljeno lutkovno sekcijo. Pionirji pripravljajo že štiri lutkovne igre. Glasbena sekcija je vzgajala predvsem mladino. Pritegnila jo je v mladinski orkester in v tamburaški zbor. Godba na pihala se je kvalitetno precej izboljšala. Bila je zelo prizadevna, saj je lani kar 39-krat javno nastopila. Letos pa bo organizirala še zabavni orkester, ki bo že 29. novembra prvič koncertiral. Kar se šahovske sekcije tiče, ji gre očitati, da se je premoag brigala za mladino, čeprav je tudi res, da jo je pri delu oviralo pomanjkanje prostorov. Plesna sekcija je lepo organizirala delo baletne skupine, medtem ko je ljudskoplesna skupina v glavnem le živovarila. Nasploh so bili velenjski Svobodarji marljivi, saj so pridno preurejali društveno dvorano in s prostovoljnimi delom prihranili skupnosti poldrugi milijon dinarjev. Nekateri med njimi so prostovoljno delali več kot 200 ur, zato so dobili na občnem zboru knjižne nagrade, prizadevna godbena sekcija pa diplomu.

Svoboda v Velenju bo po sklepu občnega zbora skušala pritegniti v svoje vrste še več ljudi. Posvetila pa se bo zlasti izobraževanju, ki je v tem rudarskem središču nadvse potrebno. Slušatelji, ki so uspešno zaključili prve tečaje, se nato lahko vpišejo še v naslednje cikle: Nemčija in svetovno gospodarstvo ali v cikel demokracija kot naša naloga. V teh ciklih proučujejo ozadja gospodarskih bojev nas svetovnem trgu in posamezne gospodarske sisteme ter razvoj moderne ekonomske in politične demokracije.

Tako organizirana osnovna splošna politična izobražba sindikalnih voditeljev je dobra podlaga za nadaljnje oblike izobraževanja, ki jih prirejajo v centralni sindikalni šoli Wilhelm Leuschner v Berlinu. Po programu, ki ga izdajajo 2-krat na leto (posebej za zimsko in posebej za letno sezono), šola ni nikoli prazna. Vsak ponedeljek prihajajo v šolo voditelji sindikalnih organizacij ali sindikalni predstavniki v tovarniških svetih oziroma organih javnih služb, da bi se v enotedenskih tečajih podrobneje seznanili s problemi iz narodnega gospodarjenja, gospodarjenja v podjetjih, delovnega prava, socialnega zavarovanja ali se usposobili v tehnični govoru in vodenju sestankov.

Poseben del programa enotedenskih tečajev je posvečen proučevanju produktivnosti in racionalizacije proizvodnje. Vse zapadne sindikalne organizacije vidijo namreč v hitrem razvoju produktivnosti dela, racionalizacije, avtomatizacije in mehanizacije proizvodnje resno nevarnost za delavca. Čeprav ne zanikajo nujnosti tega pojave, smatrajo za svojo osnovno dolžnost, zaščititi delavca pred tem, da bi mu strašna delovni čas (kot posledica večje produktivnosti in avtomatizacije) skrajšal tudi življenje ali povečal brezposelnost. V zapadnem Berlinu obstaja zato pri DGB poseben Inštitut za vprašanja racionalizacije.

Ob večerih, ko redni slušatelji prenehajo z delom, zasedejo šolske predavalnice novi poslušalci. Tedaj so na sporedu predavanja in pogovori

Z obiska v zahodnem Berlinu in v Bruslju

še posebej usposabljanje sindikalnih kadrov. Na tem področju so razvili zavidanja vredne sisteme in organizacije.

Bili smo en dan gostje njihove sindikalne šole Wilhelm Leuschner — Haus Razkošna vila, ki je nekdanj služila von Ribbentropu je po vojni nekajkrat menjala lastnike, dokler je niso amerikanske oku-

Piše Tilka Blaha

pacijske oblasti obnovile in poklonile DGB (Nemški sindikalni zvezi) za sindikalno šolo. (DGB je najmočnejša sindikalna organizacija v zapadnem Berlinu in ima cca 220.000 članov.) Dom, ki nosi ime znane socialista Vilhelma Leuschnerja, ki so ga fašisti ustrelili 14. julija 1944 (po neuspelem poskusu atentata na Hitlerja), je pravi čebelnjak. V njem se tedensko zvrsti več sto sindikalnih aktivistov in drugih delavcev, ki si v enotedenskih celodnevni, večernih ali weekend tečajih pridobivajo znanja iz najrazličnejših področij političnega, gospodarskega in kulturnega življenja.

Močno si prizadevajo, da bi vsi sindikalni voditelji najprej obiskovali tako zvane tečaje za splošno politično izobrazbo. Da bi bili ti tečaji pristopni čimširšemu krogu delavcev, jih DGB prireja skupno z ljudskimi visokimi šolami (podobno kot naše LU), ki prirejajo v vseh 12 mestnih rajonih redne, trajajoče več mesecev večerne tečaje pod skupnim nazivom: »Delo in življenje«. Program tega področja obsega osnovne tečaje za začetnike ter višje tečaje za one, ki že nadaljevati študij na zvezni sindikalni šoli ali na eni od treh socialnih akademij (v Hamburgu, Frankfurtu ali Dortmundu). V osnovnih tečajih, ki se dele na več ciklov, se slušatelji seznanjajo z osnovno tehniko duševnega dela (mišljenje, govor, pisanje), ki naj nauči ljudi samostojno misliti in jih usposobi za javno delo. V nadaljnjih ciklih, kot so: delovno mesto, obrat in podjetje, mi in gospodarstvo; posameznik in skupnost se slušatelji spoznajo z življenjem in organizacijo podjetja, s problemi produktivnosti in življenjskega standarda, dalje s širšim narodnim gospodarstvom in z razvojem družbenega življenja v preteklosti in z vlogo sindikatov pri ustvarjanju novega, boljšega družbenega sistema v prihodnosti.

Slušatelji, ki so uspešno zaključili prve tečaje, se nato lahko vpišejo še v naslednje cikle: Nemčija in svetovno gospodarstvo ali v cikel demokracija kot naša naloga. V teh ciklih proučujejo ozadja gospodarskih bojev nas svetovnem trgu in posamezne gospodarske sisteme ter razvoj moderne ekonomske in politične demokracije.

Poseben del programa enotedenskih tečajev je posvečen proučevanju produktivnosti in racionalizacije proizvodnje. Vse zapadne sindikalne organizacije vidijo namreč v hitrem razvoju produktivnosti dela, racionalizacije, avtomatizacije in mehanizacije proizvodnje resno nevarnost za delavca. Čeprav ne zanikajo nujnosti tega pojave, smatrajo za svojo osnovno dolžnost, zaščititi delavca pred tem, da bi mu strašna delovni čas (kot posledica večje produktivnosti in avtomatizacije) skrajšal tudi življenje ali povečal brezposelnost. V zapadnem Berlinu obstaja zato pri DGB poseben Inštitut za vprašanja racionalizacije.

Ob večerih, ko redni slušatelji prenehajo z delom, zasedejo šolske predavalnice novi poslušalci. Tedaj so na sporedu predavanja in pogovori

politično izobraževanje brezplačno, morajo udeleženci strokovnih tečajev vse stroške plačati sami.

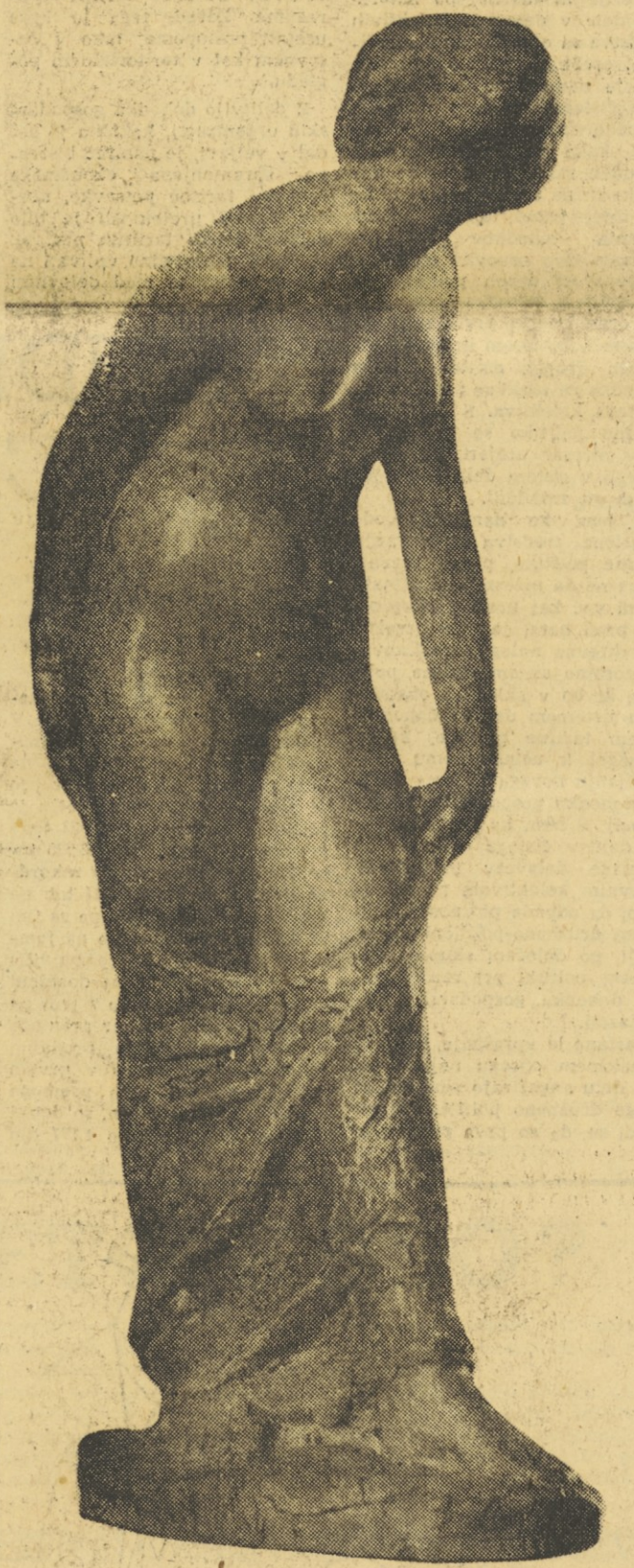
Čeprav je vpis v razne tečaje, seminarje in predavanja prost in DGB s plakati ter prospekti poziva vse, ki se zanimajo za posamezne probleme, naj se vključijo, vodi šola pri izbiri slušateljev določeno kadrovsko politiko. Ker je program šole sistematičen in se iz leta v leto izpopolnjuje, poziva vodstvo šole v posamezne višje tečaje in na predavanja tiste slušatelje, ki so že absolvirali določen program nižje stopnje in jim je treba znanje kompletirati oziroma ga dopolniti z aktualnimi temami. Najboljše slušatelje predlaga šola za sprejem v zvezno sindikalno šolo v Visoki šoli politike v Berlinu ali v socialne akademije v zvezni republiki.

Za vse izobraževalno delo so v vodstvu DGB plačani le trije ljudje: en sindikalni funkcionar in 2 administratorja. Na šoli razen tehničnega osebja in tako zvanega »hišnega očetasa, ki skrbi za vzdrževanje šole, nimajo plačanih ljudi. Kljub temu pa vse delo v šoli poteka nemoteno. Slušatelji in predavatelji se vrste po programu, vse notranje probleme vzezi z disciplino, redom in notranjim življenjem pa rešujejo slušatelji sami preko svojih slušateljskih svetov.

(Se nadaljuje)

NOVA GALERIJA

Kipar Julij Renko se je rodil 1925. leta v Sentjanžu na Dolenjskem. Akademijo upodabljačo umetnosti je končal 1951. leta v Ljubljani, naslednje leto pa spetalno šolo pri kiparju Smerduju.

Julij Renko: Zenski akt

Sredi Ljubljane stoji njegov atelje. Ves obrabe, z zeleno trto se skriva ob jezniški progli za »Mladiko«. V njem dela Renko tiho in skoraj neopazno za samostojno razstavo, ki jo bo priredil spomladaj.

Kipar Renko ni znan po velikih javnih spomenikih. Dela predvsem portrete in male plastike. Najraje kleše v kamen. Tudi naša plastika »Akt« je pritejena za to. V njej je umetnik poustvaril lepoto ženskega telesa.

Predstavlja dekle pred kopanjem, ko ji je roka pravkar zastala, ker jo je pri opravi nekdo nepričakovano zmotil. Ta kakor tudi vse druge plastike kiparja Renka imajo čiste in jasne površine. Grajene so brez zdrobljenih modelacij, kajti kipar hoče prav s čisto in polno obliko podatj monumentalnost. Zato deluje tudi naša plastika na gledalca kot velik in mogočen kip. Čeprav je visoka komaj 30 cm. Plastika »Akt« je izdelana v žgani glini.

Na tej in oni strani Drave

Bogata gledališka tradicija je ne samo Rušan, ampak sploh krajem pod Pohorjem vtisnila svoj pečat.

Ruše so središče tega prelada. Središče je pravzaprav tovarna dušica, ki daje pečat, gospodarskemu pa tudi kulturnemu življenju pod Pohorjem. Tamkajšnja Svoboda si je z pomočjo tovarne ustvarila trdne temelje: uredila si je novo dvorano, letno gledališče, klubske prostore in še in še bi lahko naštevati. Kolikšno razumevanje kaže vodstvo tovarne za razvoj domačega kulturnega društva, pove dejstvo, da je tovarna lani prispevala kar 13 milijonov za ureditev dvorane in drugih prostorov. Prav tako tudi društvena knjižnica izpopolnjuje in dopolnjuje svojo zbirko z dotacijo tovarne.

Tem zavdanja vrednim odnosom so tudi primerni rezultati: kulturno življenje v Rušah gre po novem. Dasi je delo formalno razdeljeno po sekcijah, saj imajo lutkovno, igralsko in šahovsko sekcijo, dva pevstva zborov ter godbo na pihala, poteka glavno vzgojno delo društv. Nekakšno središče vseh, ki jih zanima kultura, so klubski prostori. V njih se zbirajo, tu se pomenkujejo o različnih problemih, tudi o kulturi. O tej največ. Rušanji so v teku let postali zelo kritični. Kako ne, saj pri njih gostujejo poklicne gledališke skupine iz Maribora, Celja, Ljubljane, pa tudi iz Trsta. Za predstave mariborskega gledališča imajo celo abonma, občinstva jim nikoli ne manjka.

Drava loči ruške Svobodarje od njihovih kolegov v Sel-

nici. Tudi domača »Svoboda« uspešno deluje, čeprav v precej manjšem obsegu. Imajo tri pevke zbor, tamburaše pa še igralsko družino in knjižnico. To, kar vzbuja upanje v uspeh, je dejstvo, da društvo marljivo priteguje mladino. Članov jim ne manjka prav v nobeni sekciji, nasprotno, še izbirati morajo med kandidati. So pa tudi prizadevni. Vsako leto naštejajo po štiri dramska dela.

Letos že pripravljajo »Mogočni prstani« in »Obliki so rdeči«. Igrajo doma, pa tudi gostujejo večkrat. K njim pridejo v goste predvsem bližnji sosedje, včasih pa celo manjorbarsko gledališče. Letos so si na novo uredili dvorano. Največjo skrb jim povzroča gnotna sredstva. In kje ni tako? Pa se da tudi te težave prebrskati. Ze dostikrat so si pomagali sami.

M. T.

ŠOLANJE KMETIJSKIH STROKOVNJAKOV

Na novih tirih

Ce hočemo razviti naše dokaj zaostalo kmetijstvo, je nujno spremeniti tudi izobraževanje kmetijskih kadrov. Sodobne in mehanizirane kmetijske proizvodnje nikakor ni mogoče organizirati brez usposobljenih strokovnih delavcev. Prav zato se odgovorne kmetijske organizacije ter Društvo inženirjev in tehnikov resno pripravljajo na vsebinsko in oblikovno reorganizacijo kmetijskih šol. Po predlaganem programu za reorganizacijo kmetijskih šol se

vse enoletne splošne kmetijske šole spremenijo v dveletne specialne kmetijske šole za kvalificiranje delavcev v kmetijstvu. Tako bo družbenim posevkom in kmetijskim zadrugam organizacijam zagotovljen najnujnejši in najpotrebnejši kmetijski kader.

Za zdaj smo dobili že živinorejsko-poljedelski šoli v Poljani na Gorenjskem in na Grmu pri Novem mestu, živinorejsko-sadlarski šoli v Sentjurju pri Celju in Ravnah na Krasu,

poljedeljsko-živilnoredski šoli v Rakitani in Turnišču pri Ptuj, vinarsko-sadlarski šoli v Vinomeru in Podgradju, hmeljarsko-poljedelsko šolo v Vrbi pri Celju, sadlarsko-vinarsko šolo v Ložu pri Vipavi, sadlarsko-živilnoredski šoli v Radni pri Sevnici, urejajo pa še šolo za sredozemske kulture v Kopru.

Vpisna pogoja za vse te šole sta dokončana osnovna šola in kmetijska praksa. Vpišejo se lahko tisti, ki so bili poklicno zaposleni v kmetijstvu, in tisti, ki so končali kmetijsko-gospodarske šole, torej polkvalificirani delavci. Te šole so dveletne in bodo dale obsevnostno kvalifikacijo iz stroke, v kateri se bo učenec usposabljal med obvezno prakso in po zaključnih izpitih v dveletni šoli. Čeprav so predmetnik omenjenih šol prilagojeni predvsem praktičnemu pouku, bodo absolventi morali opraviti enoletno obvezno pogodbeno prakso na enem izmed izbranih družbenih posevstev, šele nato bodo opravili zpit za kvalificiranega delavca.

Nekatere šole že letos delajo po novih programih, druge pa jih postopoma uvajajo. Seveda je marsikaj odvisno tudi od tega, kakšni bodo učenci. Pogoji, da mora biti učenec star 16 let in da se lahko vpišejo v te šole tudi starejši kadri — delavci s kmetijskih posestev in drugi, pa nam vsaj delno zagotavljajo, da bomo iz teh šol dobili za kmetijsko proizvodnjo nujno potreben strokovni kader. Sindikalnim in drugim družbeno-političnim organizacijam nalaga ta reorganizacija kmetijskega šolstva važno skrb, da bodo vse omenjene šole polno zasedene in da bodo tako posestva kot zadruge pošiljale vanje res najboljše delavce in mladince.

M. N.

DELAJSKI ODER JE RAZPISAL

Natečaj za izvorno slovensko dramo

Tri nagrade od petdeset do sto tisoč dinarjev

Naše amaterske igralske skupine se zmeraj pogrešajo izvirnih slovenskih dramskih del o sodobnem življenju. Repertoarna kriza je zelo občutna in jo je amaterskim igralskim skupinam nekaj tiste sočnosti in neposrednosti, ki jo prinese nehoti na oder vsako domače delo.

Zato je Delavski oder v Ljubljani letos razpisal natečaj za izvorno slovensko dramo, komedijo, enodejanko, mladinsko in otroško igro. Ta akcija Delavskega odra pa ima širši namen, kot se morda zdi na prvi pogled. V Sloveniji mnogo ljudi piše odrska dela, take ali drugače kvalitete. Pišejo jih iz ljubezni do tega dela in iz ljubezni do slovenskega gledališkega ustvarjanja. Svoji del pa še marsikdo ne more nikjer plasirati, ker so pisana s srcem, ne pa s potrebo-

nim dramaturškim znanjem. Zato bo Delavski oder po zaključenem razpisu — leta tega bo zaključil 1. novembra tega leta — ne le nagradil tri najboljša prispevke s 100.000 do 50.000 dinarji in jih kasneje morda celo izdal, ampak bo s seminarjem, ki ga bo organiziral pod vodstvom dramaturga ljubljanske Drame tovariša Filipiča, pomagal tistim dramatikom, ki kažejo veliko smisla za ustvarjanje dramskih tekstov, pa jim primanjkuje osnovnega poznavanja dramske gradnje. Strokovni nasveti, ki jih bodo dobili na seminarju, jim bodo nedvomno zelo koristili pri njihovem nadaljnjem delu. Delavski oder upa, da se bo njegovemu razpisu odzvalo veliko dramatikov, ker se zanima ne samo amaterska gledališka javnost, ampak tudi naš dramatik.

Zrelost kljub modernosti

NAŠI PESNIKI

Moderna galerija v Ljubljani je nedvomno ena tistih ustanov, na katere smo v našem sodobnem življenju resnično lahko ponosni. Če po svoji zunanji podobi, arhitektonsko skladni belj stavbi ob vhodu v zeleni Tivoli pritegne pozornost ne le domačinov, ampak tudi tujcev; še pomembnejša pa je njena nenehna kulturna dejavnost. Morda je primerjava take muzejsko-umetnostne ustanove s tovarno nekoliko ponesrečena, je pa res, da teče življenje v ljubljanski Moderni galeriji dejansko skoraj z industrijskim, vselej aktivnim tempom. Komaj se zaključijo razstave, že pripravljajo drugo. In spet se pred vzhodom pojavijo novi oglasni napisi z napovedjo nove razstave, kar pa je vse samo zunanji izraz vztrajnega in podjetnega muzejskega, vzgojnega in reprezentativnega dela naše galerije. To smo dolžni še posebej ugotoviti letos, ko Moderna galerija praznuje svojo desetletnico.

Ob jubilejih je navada, da pogledamo nazaj in naprej. Moderna galerija to lahko stori; nazaj — z zadovoljstvom, naprej — z optimizmom, tem bolj, ker skuša samokritično izpopolniti pretekle verzeli ter v prihodnje še bolj razviti dejavnost.

Težnja, da bi ustanovili Moderno galerijo, se pravi, da bi dobili poleg Narodne galerije, ki hrani predvsem dokumente

Ob 10-letnici Moderne galerije v Ljubljani

naše stare likovne kulture, tudi hišo, ki bi dajala streho sodobni likovni umetnosti, je že stara. Pojavljala se je v dolgih, neuspelih prizadevanjih naših umetnikov, da bi priborili sebi in svojemu poklicu boljše mesto v družbi; izraz tega je bil tudi majhen paviljon, ki ga je z lastnimi sredstvi postavil mojster Rihard Jakopič. Z umetnostnozgodovinsko stolico pri novi univerzi v Ljubljani in z delom - umetnostnozgodovinskega društva med obema vojnama, še posebej po zaslugi pokojnega akademika Izidorja Cankarja, pa so se te težnje vendarle postopoma približevale svojemu uresničenju. Seveda so dokončni moralni in tudi gsmotni pogoji za to dozorili šele z našo družbeno revolucijo, kajti ni majhna stvar, če si poldrug milijonski narod omisli svojo stalno ustanovo, namenjeno moderni umetnosti. Poslopie, ki so ga začeli zidati že pred vojno, je bilo po ošvoboditvi dokončno dograjeno in opremljeno, tako da se je številnim drugim kulturnim ustanovam naše nove stvarnosti lahko pridružila tudi nova Moderna galerija.

Glavno bogastvo Moderne galerije in osnova njenega muzejskega dela je stalna slikarska in kiparska zbirka slovenske umetnosti od impresionizma do današnjih dni, ki pa se-

veda še ni popolna in se tudi po svojem značaju mora stalno izpopolnjevati z novimi kvalitetnimi deli mlajše generacije. Dopolnila te zbirke so še sodobno urejen depo za slikarstvo in grafiko z lastnim fotografskim laboratorijem, posebna mizarska delavnica in študijska knjižnica z arhivom.

Poleg tega pa je ena glavnih nalog Moderne galerije, da prireja občasne likovne razstave. Bilo bi preveč, če bi naštevati vse številne in pomembne likovne razstave, ki jih je priredila Moderna galerija v zadnjih 10 letih ter s tem zvesto držala ogledalo novim umetnostnim stvaritvam doma in na tujem. Omenimo naj le na začetku prvo razstavo slovenskih impresionistov leta 1949 ter veliko retrospektivno razstavo Božidana Jakca, Gojmirja Antona Kosa in Franceta Pavlovca v istem letu, ki so jima sledile druge zaokrožene osebnosti ali skupinske razstave domačih in tujih avtorjev. Izmed razstav, s katerimi je galerija seznanjala naše občinstvo z drugo jugoslovansko umetnostjo je bila nedvomno zelo pomembna razstava štirih velikih hrvaških impresionistov Račića, Becača, Kraljevića in Hermana v letu 1952. To živahno prepletanje domače in tuje umetnosti — tu so se vrstili prikazi švicarske grafike, belgijske umetnosti, Nemca Panke, mednarodne organizacije lesorezcev Xylon, nemških, roških, italijanskih, češkoslovaških, poljskih in drugih umetnikov — se je nadaljevalo vse do sedanjih razstav. Morda bi

ugotovili samo še velik uspeh, ki ga je dosegla galerija s tem, da je uveljavila svoje tradicionalne mednarodne grafične razstave, ki so si že priborile mednarodno veljavo. Seveda pa je prav Moderna galerija tudi posredovala in organizirala številne slovenske in jugoslovanske razstave za turneje in mednarodna srečanja v tujini.

Z vsem tem je nedvomno Moderna galerija odločno zatrla nekdanje komplekse manjvrednosti naše umetnostne sredine in njenega zakasnevanja v svetovnem merilu. Nasprotno — tako v ustvarjalnem kot v galerijskem smislu smo postali danes povsem enakovredni, priznani in spoštovani čimtelji v velikem svetu. To pa je toliko bolj pomembno, ker smo vse-skozi ohranili svojo lastno izvirnost. Čeravno danes pogumno odklanjamo okorelo konservativnost in likovnem izražanju in dajemo svobodo vsem šolam — vendarle ne nasledimo praznim, zgolj ekstravagantnim modnim tokovom.

Kako veliko vzgojno vlogo je odigrala galerija v preteklem obdobju, lahko presodimo že, če prestejemo vse one množice ljudi, ki so prišli v galerijske prostore in si z ogledom razstav razširjali obzorje in si razvijali estetski čut. Skoraj pol milijona ljudi je v tem času šlo skozi razstavne prostore. Nekatere razstave, n. pr. slovenske impresioniste ali grafični biennale, je obiskalo tudi čez 20.000 gledalcev. To vzgojno nalogo je galerija še bolj izpolnila z izdajanjem priložnostnih ali širših katalogov in monografij. Če računamo, da je izdala galerija v zadnjih 10 letih okrog 70 takih publikacij, moramo priznati, da gre ustanovi že samo po tej plati pomembno priznanje. Tudi v prihodnje bo skušala galerija to svojo založniško dejavnost nadaljevati, hkrati pa bodo še bolj poživeli sistem raznih predavanj in filmskih predstav, s katerimi je že doslej ob številni udeležbi občinstva obdelala posamezne likovne probleme ali umetnostne cikle. Posebej naj bi bili tudi nekaki debatni večeri, združeni z likovnim, glasbenim in literarnim prikazom nekaterih stilnih obdobj.

Glede razstavljanja pomeni prav jubilejna razstava »Avtoportret na Slovenskem« uvod v novo razširjeno programsko dejavnost. Doslej so bile razstave namreč večinoma osebne ali skupinskega značaja, razstava avtoportretov pa je prva tematska razstava, ki naj bi ji sledile še druge, konkretno razstava tihotilij in razstava krajin, ki jih bodo skušali organizatorji tudi narodnostno razširiti na področje vse Jugoslavije. Hkrati z že vpeljano dosedanj razstavno dejavnostjo ter vzporedno z prizadevanji za primerno dopolnitev stalne galerijske zbirke pomeni vse to obetajoč uvod v drugo desetletje te ustanove ki si je ob svojem prvem jubileju, kljub sorazmerni mladosti, že pridobila zven zrelosti.

B. P.

GUSTAV KRKLEC (roj. 1899 v Hrvatskem Zagorju) že skozi dolga štiri desetletja ustvarja na hrvaškem Parnasu. Tematiko svojih pesmi je često zajemal iz rodne kraja, kjer se je že v zgodnji mladosti naučil prisluhniti naravi. Krklec je tudi odlični prevajalec iz slovenščine, med drugim je prevedel Prešernov »Sonetni venec«.

Rdeča jesen

Gozdovi pojo rdeče jesenske psalme, krošnje šume, šelestijo, in listje krvavo pada, zaliva poti, po katerih gredo bolni otroci v somrak.

Gozdovi so ljudstvo visokih bukev in smrek in vsako steblo ima svojo radostno dušo in vsako steblo svojo ponosno dušo vzgida, da jo prebode zlasti, razbeljeni žarek jesenskega sonca.

Stari hrasti so mračni gozdni čuvaji, s strogim, mrkim korakom obkrožajo gozd in nosijo v rokah gnezda boječih ptic, legla gozdnih zveri in žir.

Pozno jesensko sonce hodil počasi za njimi, z zlatim obstrekom krona njihove glave, v mrkih laseh jim žari.

Prevedel Kajetan Kovič

Ali predavanja res ne vlečejo?

Bistriški svobodarji ter njihove senčne in sončne strani

Svoboda v Slov. Bistrici je bila nekoč zelo marljivo društvo. Vsaj tako nam je trdil predsednik. Danes pa gre društvo v novo sezono po precej negotovi poti. Pevski zbor bo začel z vajami, vprašanje pa je, kdo jih bo vodil. Če ne bi imeli pevovodji, bi bil odgovor lahak. Toda v Slov. Bistrici živita kar dva človeka, ki sta sposobna voditi zbor. Toda v resnici res samo živita, praktično pa ni. Zavoljo trenja v društvu je namreč dolgoletni pevovodja zapustil društvo in seveda tu ni. Zaradi trenja v društvu je prevzel mlajši pevovodja, ki pa ni uspel. Menda zato, ker se pevci niso strinjali z njegovim načinom dela. Tako je pevski zbor ostal brez pevovodje, in je še brez njega, čeprav je medtem minilo že precej časa. Ni naša dolžnost iskati rešitev, opozorili pa bi ene in druge na nes pametno vedenje, ki mu je treba napraviti konec.

Včasih so imeli tudi tamburaški zbor, po odhodu učitelja, ki ga je vodil, pa se je ta razšel. Godba deluje v sklopu društva, drugače pa jo popolnoma vzdržuje tovarna »Impol«.

Za predavanja je zelo malo zanimanja in so bila doslej vsa zelo slabo obiskana. »Ljudi ne zanima,« pravijo in s tem se po navadi vse konča. Nič pa se ne vpraša, zakaj jih ne zanima. Da je ljudi

moč pridobiti za predavanja, je dokazala Svoboda Zado-brova pri Ljubljani, kjer je bilo toliko poslušalcev, da so lahko pobirali vstopnino. Toda to se ni zgodilo takoj. V začetku so svobodarji hodili od hiše do hiše, prepričevali vsakega posebej in mu skoraj vsilili vabilo, kasneje pa je bil obisk množičen. To pa je predvsem zasługa vztrajnih odbornikov društva, ki so namerno in polagoma navadili ljudi na predavanja. V vaščanih so vzbudili zanimanje in danes ni treba več hoditi po hišah in prepričevati. Mogoče bi tudi v Slov. Bistrici poskusili tako.

Knjižnica, ki prav tako spada pod Svobodo, deluje redno dvakrat tedensko. Kmalj je okoli 2500, večina leposlovnih in tudi izposojevalcev je lepo število. Knjižnica obstaja že dolgo vrsto let in bi se ob malo večji podpori društva in občine prav gotovo bolj razmahnila.

V letošnji sezoni bo v Bistrici gostovalo tudi mariborsko poklicno gledališče, in sicer Drama in Opera, vsaka z dvema predstavama. Tudi resnejše dramske predstave so v Bistrici vedno dobro obiskane, čeprav so domačini bolj naklonjeni komedijam.

SVETAL ZGLED ČRNE

V Črni na Koroškem, ki leži globoko med hribi, nas je presenetilo dvojce: Veliko ra-

zumevanje za kulturno in prosvetno delo ter zelo zahteven repertoar igralske družine, ki nima niti svoje dvorane. V prejšnji sezoni so uprizorili Goldonijevo komedijo »Sluga dveh gospodov« ter scensko in igralsko zelo zahtevno Cankarjevo dramo »Martin Kačur«, ki so jo odigrali na prostem. Letos pa so še bolj drzni. Lotili so se drame Maksima Gorkga »Vasa Zelezovac«. Delo bodo prikazali v kulturnem tednu na Ravnah, ki bo povezan z združitvijo obeh občin. Prav tako kot za dramsko družino je imela občina veliko razumevanja tudi za knjižnico, ki že leta redno dobiva sredstva iz občinskega proračuna. Knjižnica je v središču Črne, ima lepe prostore in knjižničarko, ki jo delo zelo veseli.

Ce upoštevamo, da nekatere občine ne prispevajo knjižnici niti dinarja, je občina Črna svetel primer in bi lahko marsikomu služila za zgled. Samo letos je namenila knjižnici več kot milijon dinarjev.

Kulturni dom v Anhovem

V tovarni cementa in salomita v Anhovem je zaposlenih okrog 1200 delavcev. Ker se v prostem času mnogi ukvarjajo z raznimi kulturnimi dejavnostmi, so se v tovarni odločili, da bodo z lastnimi sredstvi zgradili kulturni dom. Leta ne bo služil samo delavcem, ampak tudi okoliškim kulturnoprosvetnim društvom. Gradnja tega doma lepo napreduje, tako da ga bodo verjetno odprli že prihodnje leto.

III. dolenski kulturni festival v Kostanjevici je zaključen. Organizatorji so upravičeno ponosni nanj, saj si je festivalne kulturne prireditve poklicnih in nepoklicnih umetniških skupin ogledalo več kot 30.000 ljudi. Letos je bil festival posvečen graditeljem avtomobilske ceste, ki so prisostvovali in sodelovali pri marsikateri prireditvi. Na sliki: v navzočnosti pokrovitelja festivala tovariša Borisa Kocjančiča so si ob festivalnem ognju v Kostanjevici segli v roke mladi graditelji ceste iz vseh republik

Doslej smo v glavnem govorili o pevskih zbiorih. Predvsem zato, ker je ta oblika glasbenega udejstvovanja pri nas najbolj razširjena in smo ob njej najlažje govorili o dobrih in slabih straneh našega glasbenega delovanja. Večina slabosti pevskih zborov se kaže tudi v drugih glasbenih skupinah.

Druge (po statističnih podatkih) najbolj razvite glasbene skupine so tamburaški zbori. Mnenja o njihovi koristnosti in pomembnosti so zelo deljena. Nekateri prosvetni delavci menijo, da so tamburaški zbori stvar preteklosti ter po svoji glasbeni vrednosti zelo revni in jih zato ne kaže posebno propagirati. Glasbeniki pa menijo, da lahko tamburaški zbori veliko prispevajo k plemenitenju glasbenega okusa, predvsem na začetni stopnji. V tamburaških zbiorih vidijo najbolj enostavno obliko glasbenega udejstvovanja, ki lahko vzbudi pri izvajalcih zanimanje za temeljitejšo glasbeno izobraževanje. Zdi se mi, da je treba tamburaške zbre s tega zornega kota tudi vrednotiti. Marsikje na vasi družijo mlade ljudi in jim omogočajo glasbeno razvedrilno in zahtevnejšem glasbenem občinstvu pa večina tamburaških zborov zaradi tehnične neizdelanosti in zelo skromnega repertoarja ne žanje tolikšnih uspehov, kot jih pričakujejo mladi ljudje. Velika pomanjkljivost tamburaških zborov je tudi v tem, da nimajo sposobnih vaditeljev in tako večinoma običe na sredji poti.

Zelo razvita, močno ukoreninjena in materialno najbolj vzdrževana oblika glasbenega udejstvovanja so godbe na pihala. Druge glasbene skupine jim pogosto očitajo, češ da jih posamezni delovni kolektivi pretežirajo in da ne skopirajo z denarjem, kadar je potrebno pomagati godbi na pihala.

Po uspehih na prvem zveznem festivalu instrumentalnih amaterskih skupin v Ohridu lahko trdimo, da so naše godbe dosegle glede na neugodne delovne pogoje, zelo visoko nivo. Posebej so napredovale tiste godbe, ki imajo nova glasbila in naraščajo. V zadnjem času opažamo vse

PROBLEMI SLOVENSKEGA AMATERIZMA

bolj resne težnje po prirejanju koncertov, kar posredno zboljšuje tudi kvaliteto. Pri tem pa nastaja več problemov.

Večina naših godb ima vojaško, »marševsko« sestavo glasbil, se pravi, da imajo več medenastih glasbil kot lesenih ali, kakor pravijo strokovnjaki, več trobil kot pihal. Zato je igranje večine naših godb ostro, kdaj pa kdaj rezko, hrupno, kar seveda zmanjšuje kvaliteto. Nekatere naše godbe so to že ugotovile in zato pomnožujejo pihalne instrumente in tako zlahkajo zvok. Najpopolnejša v tem pogledu je polklicna godba Ljudske mlitice v Ljubljani, ki razpolaga z novimi, v naših godbah neobičajnimi glasbili. Od amaterskih godb je šla v tem pogledu najdlje godba na pihala Svobode-Center iz Trbovelj, ki po popolnosti zvoka prednjači in kaže pot vsem drugim godbam.

Za formiranje in preraščanje v takšno glasbeno skupino pa je potrebno dvojce: glasbila in naraščajo. Naše boljše godbe kažejo, da jih teži predvsem prvi problem, kajti razno godbam na pihala moramo priznati, da izmed vseh amaterskih glasbenih skupin najbolj načrtno skrbje za svoj naraščaj.

Pri vzgoji naraščaja pa prav tako nastaja dvojce vprašanj: glasbeniki trde, da glasbene šole zavračajo njihove obtožbe, češ da vzgajajo učence zato bolj temeljito. Vsakdo izmed njih pa zagovarja svoj sistem. Zdi se mi, da bo treba ubrati srednjo pot in težiti h kvaliteti, čeprav se bo zato študij podaljšal. To se mi zdi važno predvsem, ker mora današnji kapelnik kakor tudi pevovodja vsako delo »ubiti« v glavo, preiti mora v ušesa, kot temu pravimo, šele nato je godno za koncert. Razumljivo je, da so koncerti zato redkejši in predstavljajo za večino glasbenih skupin velik napor. Kolikor bolj pa bodo godbeniki ali pev-

ci glasbeno izobraženi, toliko manj časa bodo potrebovali za študij in tudi kvaliteta bo porastle. Praktično to pomeni, da se čas sistematičnega, resnega in zahtevnega študija izplača in da se vsakršna površnost in prenegljenost maščuje.

Nekaj naših uglednih komponistov je trdno prepričanih, da bi z novo sestavo (pri tem mislimo na vključitev oboj, saksofonov, fagotov itd.) godbe lahko študirale in kvalitetno izvajale tudi zelo zahtevna glasbena dela. Takšne godbe bi lahko pomenile za manjše kraje to, kar pomeni za Ljubljano simfonični

VINKO TRNKAUS

orkester. Seveda pa bi potrebovali še dobre kapelnike in bogatejšo glasbeno literaturo. Vse te pogoje lahko v doglednem času izpolnimo in tako vsebinsko in kvaliteto obogatimo naše glasbeno udejstvovanje.

Kljub zelo razvitemu omrežju nižjih glasbenih šol bo verjetno preteklo še precej vode, preden bomo ustanovili več simfoničnih orkestrrov. Vseeno pa se nam zdi, da so mimo Ljubljane vsaj še v petih krajih na Slovenskem dozoreli pogoji za ustanovitev najbolj zahtevnih glasbenih ansamblov, ki bi tu in tam potrebovali le nekaj profesionalcev za prvo pomoč. Veliko večje možnosti pa imamo pri ustanavljanju in razvijanju godalnih in »salmoskih« orkestrrov. Če tega ne bomo storili, naše poklicno glasbeno šolstvo ne bo imelo pravega pomena. Doslej je višje letnike nižjih glasbenih šol končalo že na tisoče učencev, ki se niso vključili v naše glasbene skupine. Ravno zato smo na kongresu v Mariboru posebej poudarili, da bodo morala prosvetna društva pomagati tudi glasbenim šolam in podobnim ustanovam, od katerih lahko črpajo kadre za svojo dejavnost.

Poseben problem, ki sem se ga že uvodoma dotaknil, je problem zabavnih orkestrrov in zabavne glasbe sploh. Prepričan sem, da je to najbolj zastopljeno in zanemarjeno področje v vsem našem prosvetnem delu. Ne samo, da ga zastopljamo, na račun zabavnih orkestrrov povečamo največ grenkih. Zabavnim orkestrom očitamo zaslužkarstvo, nediscipliniranost, slabo kvaliteto in jih največkrat uporabljamo za grešne kozle. Kadar namreč v naših glasbenih skupinah zaškriglje, takrat, namesto da bi pogledali vase, iščemo krivca drugod, izven našega območja. Ne nameravam zagovarjati zabavnih orkestrrov, ki v marsičem ne morejo biti za vzgled našim amaterskim skupinam. Zdi se mi, da ob teh kritikah pozabljamo na bistveno. Slabost našega dela ni v tem, da ne poznamo slabosti drugih, marveč v tem, da ne znamo dovolj odločno odpravljati lastnih napak. Nerači se sprijaznimo z objektivnostjo in veliko raje zagrenjeni ugotavljamo tuje hibe.

Jasno nam mora biti namreč eno: Če ljudje zabavne orkestre drago plačujejo — pomeni, da jih potrebujejo. Običajno nihče ne plača in ne kupi, češar ne potrebuje. Kolikor več se mu zdi vredna neka stvar, toliko več je pripravljen dati zanjo. In če se mi s tem ne strinjamo, še ne pomeni, da so istih misli tudi drugi. Ker so ljudje pač dovzetni za vplive, lahko samo močnejši vpliv izpodrine šibkejšega. Če torej ljudje čutijo potrebo po glasbi in če mi menimo, da ta glasba ni najboljša, potem je lahko nadomestilo le z boljšo glasbo. Nikakor pa ne moremo glasbe nadomestiti s še tako spodbudnimi besedami.

Pri zabavnih orkestrjih se mi zdi ena izmed najvažnejših nalog, da jih vključujemo v prosvetna društva in jih pomagamo vsebinsko in kvaliteto usmerjati. Dokler ne bomo imeli izvirne kvalitetne slovenske

glasbe, toliko časa bomo posnemali tuje vzore.

Omenil sem, da so ljudje dovzetni za različne vplive, zdi bi rad še dodal, da imajo različne želje in da so pripravljeni sprejemati in podpirati samo tisto, kar je globlje zasidrano v njihovi zavesti. Prav nič nam ne pomaga, če še tako tarnamo nad slabim okusom, nad brezbriznostjo in nerazumevanjem, hkrati pa ne vidimo realnega stanja. Preprosteje povedano: Glasbena skupina si z reklamo prizadeva, da bi privabila občinstvo h koncertu, toda z žalostjo ugotavlja, da je njihov trud le skromno poplačan. Ne samo, da ljudje ne prihajajo na njihove koncerte, tudi denarno je ne podpirajo, neprestano se mora seliti in stiskati v neprimernih prostorih. Zaradi vsega tega ne kaže drugega kot prenehati z delom. Krivi pa so seveda ljudje, množične organizacije, oblast, ki ne kaže pravega zanimanja za njihovo delo.

Toda ljudi moramo vedno obravnavati takšne, kot so. Tako tiste, ki delujejo v množičnih organizacijah in oblastvenih organih. Če bodo naše predstave ljudi zanimale, jih bodo tudi obiskovali. Če pa ne bodo zanimive, jih nobena zavest ne bo prisilila k temu.

S tem pa prihajamo na najbolj zastopljeno področje našega delovanja, na zavestno prevziganje ljudi. Kjerkoli si je posamezna sekcijska ali prosvetno društvo pridobilo ugled in je njegova dejavnost postala družbena potreba, je družba tudi v okviru svojih možnosti vedno našla sredstva, da je to dejavnost organizirala in podpirala. Večinoma pa igrajo odločilno vlogo interesi in zanimanja ljudi. Če so v nekem kraju ljudje, ki odločilno vplivajo na razdeljevanje družbenih sredstev, navdušeni nogometni kibici, potem bo zanesljivo nogometno moštvo dobilo precej podpore. Toda ne samo tisti, ki odločilno vplivajo, marveč

večina zainteresiranih z večjim ali manjšim uspehom vpliva na razdeljevanje družbenih sredstev. Če nogometno moštvo izgublja tekme, potem se tudi zanimanje ohlaja. Najlepši dokaz za to je število gledalcev na nogometnih tekmah »Odrada«. Ves čas po vojni niha med 1000 in 10.000, odvisno od tega, kako kvaliteto je Odradovo moštvo. To primerjavo sem navedel zato, ker se mi zdi najbolj zgovorna. Pa poglejmo še nekaj drugih primerov. Trdno sem prepričan, da bi v rudarskih revirjih in še marsikje druge močno negodovali, če bi godba na pihala, ki ima dolgoletno tradicijo in je priljubljena, prenehala delati.

Ne samo godbeniki, tudi rudarji bi se razburjali, pogamali bi po svojih močeh, da bi godba spet oživela. Prepričan sem, da bi se podobno zgodilo v Velenuj, če bi se razšla igralska skupina. Ljudje se ne nanjo navadili, številne in kvalitetne gledališke predstave so postale sestavni del njihovih potreb. Prav tako sem prepričan, da je povsem nemogoče ali pa vsaj zelo težko prenehati s prosvetno dejavnostjo povsod tam, kjer ima tradicije in svoje občinstvo. Torej v bistvu ne gre za dejavnost zaradi dejavnosti, marveč gre predvsem za takšno dejavnost, ki jo ljudje vzljubijo, potrebujejo in podpirajo. Zato amaterstvo ni samo sebi namen, ampak je namenjeno zadovoljevanju lastnih želja in potreb, hkrati pa drugim ljudem — poslušalcem in gledalcem. Kjerkoli amaterske skupine in prosvetna društva pozabljajo na to, povsod tam doživljajo krize in razočaranja. Naša prizadevanja rodod sadove samo tam, kjer so željni teh sadov.

In ker so, kot smo že povedali, ljudje dovzetni za različne vplive, je potrebno s kvalitnim delom, z napredno vsebino in z različnimi oblikami, ki bodo to zanimanje in potrebo povečale, pridobivati in vzgajati nove člane naših amaterskih skupin kakor tudi občinstvo. To je edina prava pot k napredku

Letos – velik napredek

Posebna komisija se ukvarja z delavskimi športnimi igrami

Telefonske številke 22-017, za katero se skriva občinski sindikalni svet v Šiški, ne moreš poklicati ob vsakem času. Pa tudi če je prosta, to še ne pomeni, da se boš lahko dobil pogovoril o tem in onem s prepoznavnim in priaznim Martinom Zakonjškom. No, nam se je naposled le nasmešila sreča in tako smo ga kar prek žice pobarali za telesno kulturo v šišenskih delovnih kolektivih.

Se prej pa smo zvedeli, da ima šišenski občinski sindikalni svet v odboru za oddih tri komisije. Prvi skrbi res zgoj za dopuste – tudi šiškarji imajo lasten počitniški dom – in izlete delovnih ljudi, tretja pa za delovnega človeka vobče (stanovanja, prehrana), medtem ko skrbi druga izključno za delavske športne igre.

»Letos se je naša občinska telesnovzgojna komisija že zgodaj lotila načrtnega dela, katerega sadovi se bodo pokazali šele v prihodnjih poletjih. Za 25. maj – Dan mladosti – smo namreč v občini pripravili velike delavske športne igre. Delavci iz šišenskih sindikalnih podružnic (54) so tekmovali v streljanju, kegljanju, balinanju, šahu in namiznem tenisu. To je bil

hkrati prvi korak za še večjo množičnost v telesni vzgoji na območju šišenske občine. Letošnji prvi uspehi so bili resda zelo presenetljivi, saj so na igrah tekmovala skoraj vsa podjetja oziroma sindikalne podružnice s izbranimi zastopniki, nekatere sicer samo v eni izmed panog, je menil tovariš Zakonjšek.

S temi igrami so v občini zajeli približno 450 ljudi, medtem ko je v vseh podjetjih zaposleno približno 8 tisoč delavcev in delavk. Posebno pohvalno pa je to, da so akcijo predramili nekatere športne sekcije v podjetjih, ki so že prej gojila telesno kulturo, a so jo pozneje zanemarila iz različnih vzrokov. Zlasti pa velja še poudariti, da so s temi tekmami in igrami v marsikateri sindikalni podružnici zasejali dobro seme, ki zdaj že rodi lepe sadove. Za primer naj navedemo zlasti tovarno dekorativnih tkanin ob Celovski cesti, ki je letos zelo poživila športno dejavnost in med drugim zgradila tudi lastna igrišča in strelišče za tovarniškim poslopjem. Sploh pa velja, da so podjetja oziroma sindikalne podružnice pokazale za telesno kulturo mnogo več razumevanja kakor prejšnja leta. Prav zato je bilo možno

izvesti naposled prve delavske športne igre tudi v šišenski občini, saj so podjetja zares vsestransko podprla prizadevanje sindikalnega sveta, enako pa tudi občinski svet za telesno kulturo s predsednikom Markom Mrakom na čelu.

Močna opora za vse šišenske športne delavce pa je bil še tajnik Športne zveze Slovenije Avgust Likovnik, ki je z raznoterimi nasveti in razgledanostjo mnogo prispeval k razmahu telesne vzgoje v Šiški.

Posebno svetla žarišča v občini so zlasti Tovarna dekorativnih tkanin, Agroservis, Lek, Litostroj, ECZ in Unitas.

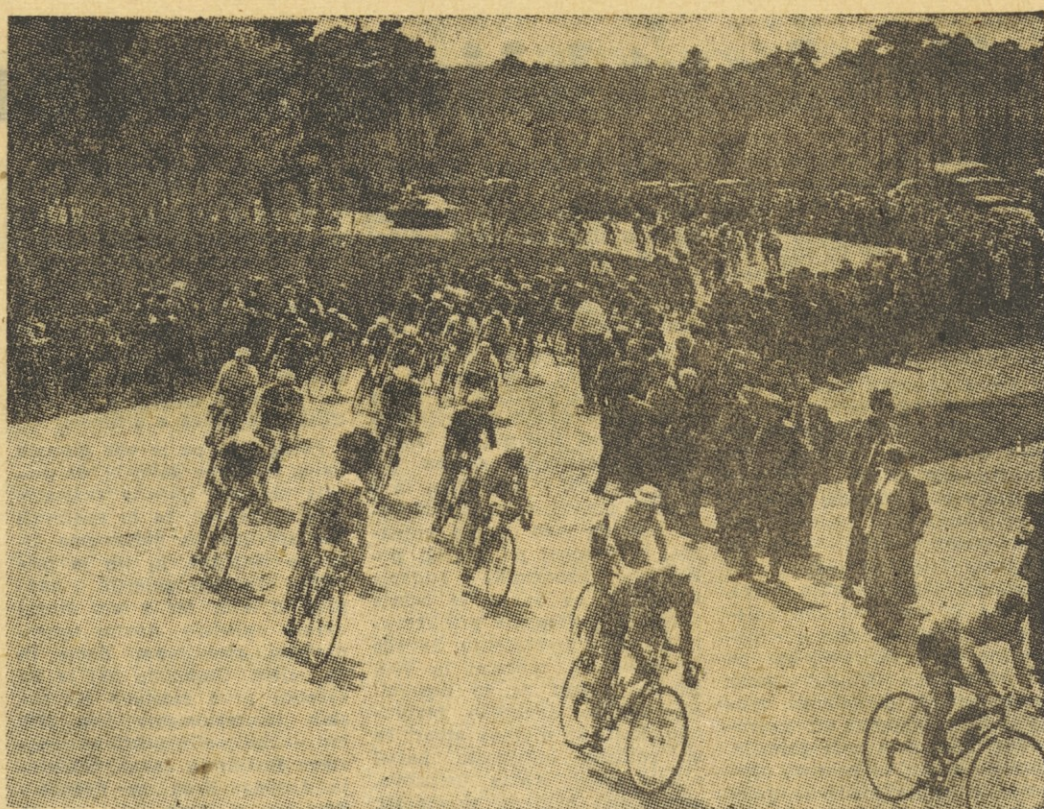
»Seveda pa ne smem pozabiti še množičnega izleta s

meravajo povabiti tudi ostale občane! Seveda po zanimivih tekmah ne bo manjkalo tudi slovesen zaključek, na katerem bodo nagrajene najboljše ekipe pomladanskega in jesenskega tekmovanja.

»Svet seveda upa, da se bodo iz teh skromnih poskusov rodile tradicionalne občinske delavske športne igre, ki bodo pritegnile v telesno vzgojo čimveč ljudi, toda ne samo sezonsko, marveč čez vse leto.

Razgovor po telefonski žici se je približal koncu. Prav tedaj je na vrata šišenskega sindikalnega sveta potkal tudi naš fotoreporter in »pritisnil« tovariša Zakonjška v pogovoru z našo redakcijo. S pomenkom smo več kot zadovoljni, saj menimo, da smo ostalim slovenskim občinskim sindikalnim svetom z njim posredovali dragocen list iz pionirske prakse delavskega športa pri nas.

(1)

1959: OD ŠKOPLJA DO LJUBLJANE

Na nedavnem sestanku najvišjih funkcionarjev jugoslovanskega kolesarskega športa v Beogradu so sklenili, da bo tradicionalna dirka »Po Jugoslaviji« prihodnje leto na progi Skopje–Ljubljana. To seveda ne bo samo velika športna prireditev, marveč tudi pomembna turistična manifestacija. Na naši sliki: kolona kolesarjev v napornem boju s kilometri ceste.

Dunaj: trdnjava delavskega športa

H. Uebeleis piše o vtisih z obiska v avstrijskem glavnem mestu

PRED KONGRESOM TELESNE KULTURE V BEOGRADU

Pravilno vrednotiti pomen kongresa

Priprave za kongres telesne kulture se razvijajo v splošno zadovoljivo. Iz Beograda poročajo o preštevanih prijavah, s katerimi so zasuli organizatorje kongresa, tako da so morali nekatere izmed njih, ki so prispeli po določenem roku, celo zavrniti. Teze o referatih so že razposlali na teren in jih s tem dali v široko obravnavo. Vsak delegat je dobil tudi poseben priročnik z najvažnejšimi podatki o jugoslovanski telesni kulturi.

Posebno živahno se na kongres pripravljajo v športnih in partizanskih organizacijah. Slovenija je pri tem primer zgledega sodelovanja med obema organizacijama, saj bosta skupno proučili kongresno gradivo in izdelali ustrezne predloge.

Kolikor so vsa ta poročila vzpodbudna, pa je vendar opaziti ponekod tudi nepravilno gledanje na kongres. Nekateri kongres preceňujejo – misleč, da bo prinesel rešitev vseh vprašanj in bodo odslej za šport pri nas idealni pogoji, drugi pa ga spet zelo podcenjujejo rekoč – mnogo besed, malo dejanj. Menimo, da je treba pomen kongresa vrednotiti pravilno. To bo delavni sestanek, ki bo gotovo sprejel pomembne smernice za bodoče delo in hkrati odločilno prispeval k razčiščenju vseh spornih vprašanj.

Pri vsem tem bi morda lahko očitali premajhno zanimanje nekaterim organizacijam, ki sicer niso povsem športne. Zelo značilen je primer ene, ki je bila celo med sklicatelji kongresa, sedaj pa ni prijavila zanj nobenega delegata.

Tudi v sindikalnih organizacijah poudarja ne cenijo dovolj pomena tega sestanka. V ljubljanskem Litostroju, v tiskarni »Jože Moškršč« in drugje, kjer sicer kažejo precej zanimanja za šport, so se na primer odločili, da ne pošljejo svojega delegata na kongres. Vzrok za tako odločitev – štednja...

Tovariš Zakonjšek med razgovorom z našo redakcijo

turističnimi kolesi za pripadnike naših delovnih kolektivov, ki smo ga priredili v nedeljo na Vrhniko. Izleta se je udeležilo več kot 80 delovnih ljudi. Vsi so se zvečer zadovoljni vrtnili domov z željo, da bi bilo takih skupnih prijetnih izletov v prihodnje čimveč.

Občinski sindikalni svet v Šiški po tem začetnem uspehu seveda ne mara vreči puške v koruzo. Člani komisije za delavske športne igre že zdaj kujajo načrte, kako bodo jeseni spravili pod streho še drugo izdajo pomladanskih tekmovanj. Do 29. novembra nameravajo namreč spet prirediti nekakšen peterboj, na katerem bi delavstvo tekmovalo v najboljših priljubljenih športnih panogah in igrah. Še več, ves tekmovalni spored nameravajo celo popestriti, tako da bo privabil na igrišča in zelene poljane čimveč ljudi. Da, na delavske igre na-

Brzi vlak je počasi sopihajoč umiril velika jeklena kolesa.

»Dunaj, južni kolodvor!« Segavi potnik s poslikanim kovečkom, ki je potoval z nami, se je mimogrede zganil z glasom izkušnega svetovnega potnika.

»Da, na novi dunajski južni železniški postaji se neha Jugoslavija in začne Avstrija.« Nemška govornica ti v odgovor udarja na uho. In nehoti se brž vprašaš, kaj vse ti bo navrglo novega avstrijskega zvezno glavno mesto, seveda s povsem določenega stališča.

Dunaj in delavski šport je naš zorni kot. Sicer ni nič novega za nas, da je staro mesto ob modri Donavi že več kot pet desetletij tesno povezano z razvojem nekaterih športnih vej, na katere je imelo močan vpliv. Še manj pa spoznanje, da se je to mesto po letu 1945 v vsem sijaju priključilo ostalim svetovnim športnim žariščem. Za to sta predvsem dva vzroka:

a) dunajski vrhunski šport se je v teh letih pridružil svetovnemu kvalitetnemu razredu in

b) daleč odločilnejša pa je izredna pozornost, ki jo v mesto posveča športu in telesni kulturi kot pomembnemu členu ljudskega zdravja.

To razumevanje in ta čvrsta opora je hkrati tudi vplivna izpodbuda za razmah delavskega športa, ki se je ondi zato razbohotil z vso silo. Materialnih priročnosti je bilo nedvomno vselej dovolj, saj ima Dunaj zares plodna športna tla.

Ne glede na veliki dunajski stadion v Prateru, ki ga prav zdaj povečujejo za ogromen betonski obroč, tako da bo lahko sprejel celo 100 tisoč gledalcev, ležijo skoraj vsi večji in manjši dunajski športni objekti in naprave v gosti naseljenosti in naravno ustreznih mestnih področjih. Ob jektu tja, kjer se zbirajo ljudje – je bilo tudi geslo dunajskih arhitektov (klasični primer pri nas je novi športni

park ob muzeju v Tivoliju in igrišča ob tovarnah). Skratka, v mestu je poskrbljeno za udobje vseh letnih in zimskih športov, panog in iger. Zahodno področje z valovitimi travniki in gorami je pozimi pravi smučarski raj. Straussova Donava nudi idealne možnosti za veslače, kanuiste, kajake in jadralce, številni plavalni bazeni in kopališča – na prostem in pod streho – omogočajo plavalne tekme čez vse leto. Hipodroma v Freudenau in Krieau pa sta med najlepšimi v Evropi. Še bi lahko naštevali, toda menda bo dovolj, če omenimo samo še pravkar dograjeno velikomestno univerzalno dvorano, z razsežno tekmovalno areno in prostorom za 11 tisoč gledalcev in nešteti tisoč gledalci za vaje in treninge.

Pogojev za vzgon množičnega in kvalitetnega športa je torej na pretek. Prav zato se tudi ne smemo čuditi, da je Dunaj v avstrijski delavski športni zvezi (ASKO) zares prava trdnjava. Vseh članov ASKO je približno 320 tisoč v 1938 osnovnih enotah, samo Dunaj pa prispeva za to zbirno številko nad 130.000 članov in članic (41-56 odstotkov) v 431 osnovnih celicah – športnih, telovadnih, letalskih in ribičkih klubih, avto-moto društvi in združenih prijateljev prirode. Levji delež prispeva zlasti športna, telovadna in letalska društva (81 tl-

nosti za veslače, kanuiste, kajake in jadralce, številni plavalni bazeni in kopališča – na prostem in pod streho – omogočajo plavalne tekme čez vse leto. Hipodroma v Freudenau in Krieau pa sta med najlepšimi v Evropi. Še bi lahko naštevali, toda menda bo dovolj, če omenimo samo še pravkar dograjeno velikomestno univerzalno dvorano, z razsežno tekmovalno areno in prostorom za 11 tisoč gledalcev in nešteti tisoč gledalci za vaje in treninge.

Pogojev za vzgon množičnega in kvalitetnega športa je torej na pretek. Prav zato se tudi ne smemo čuditi, da je Dunaj v avstrijski delavski športni zvezi (ASKO) zares prava trdnjava. Vseh članov ASKO je približno 320 tisoč v 1938 osnovnih enotah, samo Dunaj pa prispeva za to zbirno številko nad 130.000 članov in članic (41-56 odstotkov) v 431 osnovnih celicah – športnih, telovadnih, letalskih in ribičkih klubih, avto-moto društvi in združenih prijateljev prirode. Levji delež prispeva zlasti športna, telovadna in letalska društva (81 tl-

soč). V zvezi je približno 30 tisoč mladine in več kot 50 tisoč žena in deklet. ASKO je v minulih dveh letih prvenstveno težil za okrepitevjo lastnih osnovnih enot. Kljub temu pa je prirastek v društvenih vrstah precej izdaten: na Dunaju se je na primer povečalo število članstva za 7 tisoč, v ostalih pokrajinah pa še celo več. In pri vsem tem ASKO ni edina športna organizacija, temveč posebna delavska športna združba, ki ima močan vpliv na splošno ljudsko zdravje, še posebno delavstva v Avstriji.

S tako vlogo si je Dunaj nešteto krat pridobil mednarodna delavska športna srečanja. Nič čudnega tudi ni, če je kongres mednarodne delavske športne zveze v Rotterdamu pred leti sklenil, da bo XIV. kongres te organizacije 1957. leta na Dunaju. Ta je zbor spraviš pod streho v zadorbnih stavb zborovalcev, prav tako kakor je to storil že precej z velikimi delavskimi športnimi olimpijskimi igrami te mednarodne zveze.

(1)

Namizni tenis - za vse!

Ko pišemo o panogah, ki so posebno primerne za reaktivno in razvedrilno telesno vzgojo, omenjamo na prvih mestih najpogostejše plavanje, smučanje, planinstvo in kegljanje. Imed športnih iger pa je nedvomno najbolj razširjena – čeprav o tem ni nobenih statistik – tista z majhno celuloidno žogico: namizni tenis. Mnogi tej lepi panogi sicer odklanjajo vse tiste fiziološke odlike, ki jih

ima večina drugih panog, ki jih temu je njena vrednost vendar očitna. Namizni tenis razgiba vse telo, izredno povečuje refleks in spretnost in prav to sta lastnosti, ki jih marsikateremu človeku zelo primanjkuje.

Namizni tenis pa je še posebej pripraven tudi zato, ker ga je moč igrati vse leto. Po-

storiča premoja za poživitev tega športa med najširšimi množicami. Ni bilo enotne akcije in prav zato so bili tudi uspehi na tem področju zelo različni v posameznih krajih. Za napredek so sprejeli sklep, da bodo podvezgali skrbne za razmah namiznega tenisa v sindikatih in šolah. Prirejati bodo tudi propagandne nastope in tako vabili k sodelovanju. Posebno pozornost bodo posvetili Dolenjski in Prekmurju, kjer tudi tekmovalni namizni tenis še nima čvrstih korenin. Pobuda NTZS je gotovo vredna vse pohvale!

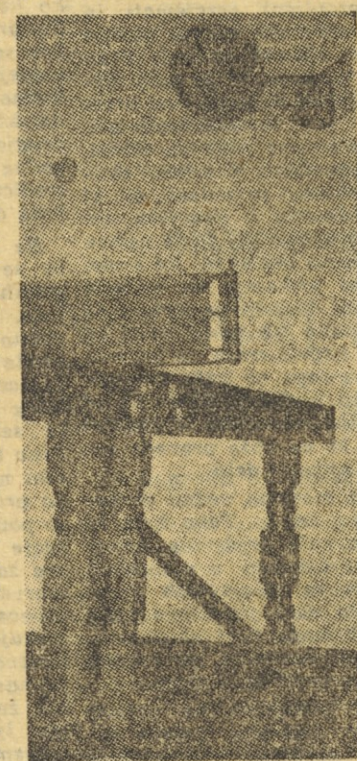
Mednarodni dveboj v Ravnah

V Ravnah na Koroškem so pred dnevi tekmovali v namiznem tenisu. Reprezentanca domače železarne je nemreč povabila v goste ustrezno moštvo celovške železarne Christof Neuner. Po zanimivih in lepih igrah so v obeh konkurencah premočno zmagali domači igralci. Moška reprezentanca ravenške železarne je zmagala z 9:4, ženska vrsta pa je dvoboj dobila kar brez izgubljene igre (9:0).

Obe zmagi ravenških namiznoteniskih igralcev v mednarodnem prijateljskem srečanju sta nedvomno lep uspeh.

Brigadirji v Zagorju

V začetku septembra je bil v Zagorju ob Savi zbor mladinske delovne brigade. V občini je namreč precej perečih komunalnih problemov, ki jih bo treba rešiti s prostovoljnimi delom, ker nimajo dovolj sredstev. Zato so se mladinci zagorske občine odločili, da bodo s prostovoljnim delom pomagali pri komunalnih delih. Brigadirji so prišli delati 10. septembra. Doslej so opravili že okoli 1300 prostovoljnih ur. Dela pa 105 brigadirjev in brigadiric. Doslej je ta brigada izkopala že jarek za vodovod ob Kološevski ulici.

leti na prostem, pozimi pa v zaprtih prostorih – je kar naprej na voljo. Delovni kolektivi zato ne bi storili napak, če bi svojemu članstvu omogočili razvedrilo ob zeleni mizi. Investicije zanjo gotovo niso velike.

Prav o teh problemih je bilo mnogo razprave na nedavni skupščini Namiznoteniske zveze Slovenije v Ljubljani. Zborovalci so ugotovili, da je tu di ta strokovna organizacija

Na belo - črnih poljih

Pred novimi tekmovanji

Sicer smo se daleč od zime in tistega časa, ki je »normalno« najprikladnejši za šahovsko udejstvovanje. Toda opozorilo, da ta čas prihaja tudi za prijatelje šahovske igre med sindikalnimi člani, ne bo že zdaj odveč, čeprav je nekoliko pred rokom. Za slovenskim moštvenim in posamičnim prvenstvom (prvo se je pravkar končalo, drugo pa pravkar začelo) bo po občini šahovskih dogodkov letos na Slovenskem naposled okrog Dneva Republike le prišlo na vrsto tudi gaostalo sindikalno moštveno prvenstvo LRS. Z njim bo izpisano še eno leto tega največjega sindikalnega tekmovanja v naši ožji domovini – 10 let je že za njim, moštven pa vedno več, zdaj že nad 100 – in lahko se bo začelo novo, tam enkrat decembra.

In nanj se je treba začeti pripravljati že zdaj, da bi bile šestčlanske ekipe (+ rezerve; ki jih je po doslej veljavnih posebnih pravilih lahko nemešno-eno število) pravi čas nared in

da bi jih bilo čim več. Največ lež seveda na osnovnih sindikalnih organizacijah in njihovih članih-šahistih: zagotoviti dovolj igralcev za eno ali več ekip, izvesti po potrebi prvenstvo sindikalne podružnice, da bi tako dobili vrstni red nastopajočih po moči (kajti tako jih je treba postaviti) in tam, kjer so v kolektivu tudi organizirani šahisti-kategoriki, najti možnost za ureditev in poglabitev znanja nižjih desk. Svar je namreč v tem, da recimo mojstrski kandidat na prvi deski še ne zadošča za zmago šestorice, saj lahko prinese samo eno točko. Uspeh na zadnji deski ni torej nič manj vreden kot na čelu. Važen je samo števec vseh točk, jih je posemežno moštvo doseglo v enem dvoboju in potem v celotnem tekmovanju.

Izvedba pa je, vsaj doslej, bila večinoma povsod ali sploh povsod v rokah okrajnih sindikalnih svetov na eni ter okrajnih

šahovskih zvez na drugi strani. Prvi prevzamejo skrb za to, da je udeležba sindikalnih podružnic čim večja in (kakor recimo v ljubljanskem okraju) prispevajo nekaj sredstev za stroške tekmovanja in praktične nagrade (največkrat šahovske garniture), šahovske zveze po okrajih pa opravijo tehnično plat. In ko je tekmovanje za eno sezono spet uspešno končano, se vsi sodelujoči za tisto leto še enkrat zbero k razglasitvi rezultatov. Toliko lepše, če ob tej priložnosti spregovorijo šahisti iz sindikalnih podružnic o njihovih »psevnih« ali »realnih« funkcionar in poudari vrednost te igre za našega delovnega človeka.

Kje bo našel napotilo
● za svoje družbeno
● udejstvovanje?
v »DELAVSKI ENOTNOSTI«!

OHO - AHA

Oho, pa se je le zgodilo. Prišasti nogometa obkujejo samomor tistega navijača, ki je v prejšnji številki Poleta dal poseben intervju dopisniku s tekme Odred : Sloboda Kot se gotovo še spominjate, je omenjeni navijač v tistem razgovoru izjavil, da že itak nima nič od življenja in ga razveseljuje edinole še nogomet. Pa se je po 0:1 s Slobodo seveda vprašal, kako naj živi od nogometa a la Odred. Njegov prostovoljni skok iz življenja je bil po vsem tem na dani. Kot pravi nogometalec pa je seveda še počakal na meddržavno srečanje Madžarska : Jugoslavija v Zagrebu, ker je bila v primeru izdatne domače zmage vendar še možnost, da se proglasi za ekskluzivnega privrženca našega izbranega moštva. Sedaj pa se je razočarani kibic zares obesil. Vzrokov, ki so ga naposled vendar pripeljali do tega usodnega koraka, menda ni treba posebej naštevati...

Aha, to pa je kaša. Kljub našim »uspehom« v zadnjih letih, so nas na evropski konferenci za alpsko smučanje vodilni narodi v tej disciplini vendar še šteli medse. V praksi je to pomenilo, da se lahko vključimo v šesterokotni prireditev vsake sezone s tem, da smo vsako leto s svojim denarjem prireditelji vrhunske revije alpskega smučanja pri nas, zato pa je naša osemčlanska reprezentanca gost na vseh ostalih petih tekmovanjih. V taboru naših alpskih smučarjev in funkcionarjev so to ponudbo znali ceniti veselo razpoloženje pa je prekinil sekretariat Smučarske zveze Jugoslavije, ki je – ne da bi se s komer koli posvetoval – odločil, da se ne bomo vključili v ta turnus »Nimamo denarja«, so rekli ti moške, pri tem pa so pozabili vzeti svinčnik v roke in izračunati, koliko bi nas to pravzaprav veljalo.

Oho, prvenstvo pa tako. Kotalkarji so se v Ljubljani borili za naslove državnih prvakov, nastopili pa sta le ljubljanski društvi Olympia in Ljubljana. Zares torej – državno prvenstvo! Sicer pa – kdo je kriv ostalim Jugoslovonom, da se ne ukvarjajo s to prelepo panogo?

Aha, pa še ta. Prvenstvena podzvezna nogometna tekma Litija : Kamnik postaja vse privlačnejša. Potem ko so na igrišču domači Litijanci s 3:3 potegnili daljši konec, se še ne ve, kdo bo na boljšem v nadaljevanju tega srečanja. Tekma je bila zaradi zaporednih nezvesti nogometašev kaj dramatična in večkrat prekinjena, po zaključnem sodnikovem žvižgu pa je prijateljstvo med igralci, funkcionarji in privrženici obeh enajstotke dobilo potrditev še izven igrišča. Pri tem so zabeležili nekaj lepih boksarskih udarcev, originalnih brc in domaćih in uvoženih kletvic. O vsem tem bo sedaj spregovoril sodnik za prekrške. Nazadnje pa je vse to povsem v redu: nogomet je pač treba propagirati na vseh forumih.

Mladi hrvaški pesnik Cedo Prica se je konec preteklega leta z uspehom predstavil hrvaški književni publiki kot romanopisec. Njegov roman »Ne-koga moraš imeti rad« zajema snov iz partizanskega življenja. Pisatelj slika široko galerijo oseb, pri čemer se prizadevno pogloblja v njihovo duševnost. Naš odlomek prinaša notranji samogovor ujetega četniškega oficirja, ki se na zaslisanju hoče izmakniti odgovornosti za svoje zločine, kar pa mu ne uspe, ker ima partizanski komandant v rokah zgovorne dokaze o njegovi krivdi. Besede o vojaški časti ga grizejo in ob njih se mu razpletejo v duševnosti podobe zločina, častihlepija in krivde.

Vojaška čast

CEDO PRICA

»Vojaška čast.« — prav te besede so se izdvojile v poročnikovi zavesti. Ko je gledal v stare vojaške čevlje in pletene nogavice nasprotnika, svojega zadnjega nasprotnika, ki bo zaustavil njegovo oficirsko kariero, se mu je zazdelo skoraj neverjetno, da je moral ravno on, ta veliki in na videz nespretni mož, potipati njegovo vojaško čast. In nikoli se mu doslej ni pripetilo, da bi moral tako uporno molčati kot zdaj, ko je poslušal to hudo obtožbo, ki jo je zaradi lastne nepazljivosti napisal sam sebi. Vedel je, da so pri kraju vse iluzije in upanja in da se je njegova sprva dokaj dobro odigrana vloga (tako je vsaj mislil) morala zrušiti prav zavoljo osebne vmemarnosti in neskrbnosti... samo zaradi teh dveh drobnih pisem, ki ju je pisal nekakoz dolgočasja v prostih urah, prepričan, da mu bo ta pismena vaja pomogla dobro stilizirati raport, ki ga je potem res zelo obširno predložil komandi. To ga je zdaj bolj grizlo kot samo dejstvo, da je ujet, da bo tudi ustreljen, ker je zdaj izgubil tudi zadnji alibi, s katerim bi dokazal zgolj svojo lojalnost do zrušene monarhije in zvestobo vojaškemu poklicu. Hotel je do konca ostati nedotaknjen in nepremagan prav v občutku svoje časti, toda zdaj je razkrita tudi ta privatna igra besed, ki jih je razen najbližjih prijateljev in le malo-kdo poznal; še več, razmišljal je, kako bi celo pred ustrelitvijo ostal takšen, kakršen je bil kot pooblaščen poveljnik in najzaupnejši odposlanec kapetana Lazića, in kako niti za trenutek ne bi v sebi podrl poklica kraljevskega vojaka ter bi v svežo jamo padel tako, kot so padali vsi trdni vojaški duhoviti, vedoči, da umira prav take smrti, kakršno predvideva poklic vojščaka. Zamisljal si je, da bi smrt, prav takšna smrt, bila posebej pomembna za njegovo tradicijo, staro vojaško tradicijo v družini, primerna, da zraste o nji med novim rodod legenda ravno o časti in dostojanstvu mučenika poročnika Sretena Stankovića; in da bi bila gotovo kmalu po tej junaški in dostojanstveni smrti v glavni stolni cerkvi domačega mesta zadušnica, velika svečana zadušnica njegovemu imenu. Zamisljal si je jato rumenih jezičkov pred oltarjem; že je vonjal opojni duh kadila; dim, to zanj najpomembnejše občutje v cerkvenem prostoru, bi plaval vse do ovalnega in zvezdnega stropa in komaj v višini mašnikovih ust, v trenutku, ko bi bil izgovorjen stavek... vječnaja pamjat rabi božjem blagopočivšemu mučeniku Sretenu Stankoviću-u-u-u... bi se ta sveti oblak dima razredčil in poletel od teh velikih besed navzgor k skupini angelov okrog ikone svetega Mihaela, katero je vedno s posebnim žarom ljubil in spoštoval. Vedel je, da bi to bilo izgovorjeno v imenu »kralja našega... in te besede bi se zlele, pomešale, odišavljene in obarvane s dolgim snopom sončnih žarkov skozi mozaične šipe, obrobiljene z velikim bizantinskim lokom...

Vedel je tudi, da bi bila cerkev napolnjena s požničnimi meščani, z ljudmi, ki so ga poznali kot otroka, ki je prihajal sem, prav na te plošče, in gledal z velikimi očmi velike ikone, svetilke in temne apostolarije, ljudmi, ki mu niso nikoli prej pripisovali velike pomembnosti, niti jim ni prišlo na misel, da bodo stali nekega dne v senci njegove ozvišene duše v znamenju poslušnosti in skrušenosti pred njegovim spominom, izgovarjaje zdaj to isto ime kot molitev kot evangelij o Janezu Zlatoustu... V srednji vrsti bi gotovo stala mlade ženske, deklice, s črnimi robci in spuščeni pajčolani preko blede lic, ter bi vzdigovale svoje rosne in velike oči k ozvezdju, prav tja do rajskih vrat s podobno svetega Petra, da bi zagledale njega, da bi videle njegovo telo in obraz, da bi si ga pozelele vsaj kot svetnika in za sam skrivnostni dotik v sanjah.

Pred vsemi bo stala njegova mlada žena in držala pod roko sivega očeta, namesto matere (katere se je zelo medlo spominjal), v črtni, s prozornim pajčolanom, in poslušala, kako duhovnik blagoljubno izgovarja njegovo ime. (Prav ob tej misli se je polatega gumba z razpelo na ročnik z mezinco dotaknil zatega gumba z razpelo na ročaju.) Spominja se ga, svojega moža, ko je izgovarjala njegovo ime v pričakovanju, pri večerji, zjutraj, ko se je pripravljala na običajni ekscer z vojaki. Že so ji prišle prve solze iz črnih oči, ji zmočile blede, od črnine poudarjena lica, in začutila je, da se to ne more več ponoviti, nikoli med njima dvema, samo tam na onem svetu, po vseh obljubah, ki jih je pravkar izgovarjal duhovnik. Vendar je jokala samo s solzami in ne zgolj zato, ker je žalostna, ker je sama, ampak ker je ponosna, da bo njeno življenje privzdignjeno do največjega spoštovanja samote prav v znamenju tega imena. In stisnila se je k sivemu možu, njegovemu očetu, ko je ta stal dostojanstveno kot oče te velike svečanosti, kot edini roditelj, ki ima zasluge za ta dan, za ta veliki uspeh svojega sina, čaščenega vojaka in junaka, ki mu je on, jasnoviden mož, namenil prav to življenje, najčastnejši poklic in najred-

nejšo smrt. Zmeraj je bil ponosen na njegovo sabljico in na sleherni del uniforme, od zlatih zvezdic do velike kakorde na kapl. On, ravno ta oče, mu je vtilval voljo, bodril njegovo čustvo in mu govoril o velikih osebnostih, zahteval od njega, da hodi svojo, samo svojo pot, ugledno, nezmotljivo, in da je samo upravljanje časa, ko bo tudi on, njegova zvezda, zablistel z resastimi pletenicami na ramenih, ko bo vsak njegov obisk doma res velika čast za vse mesto...

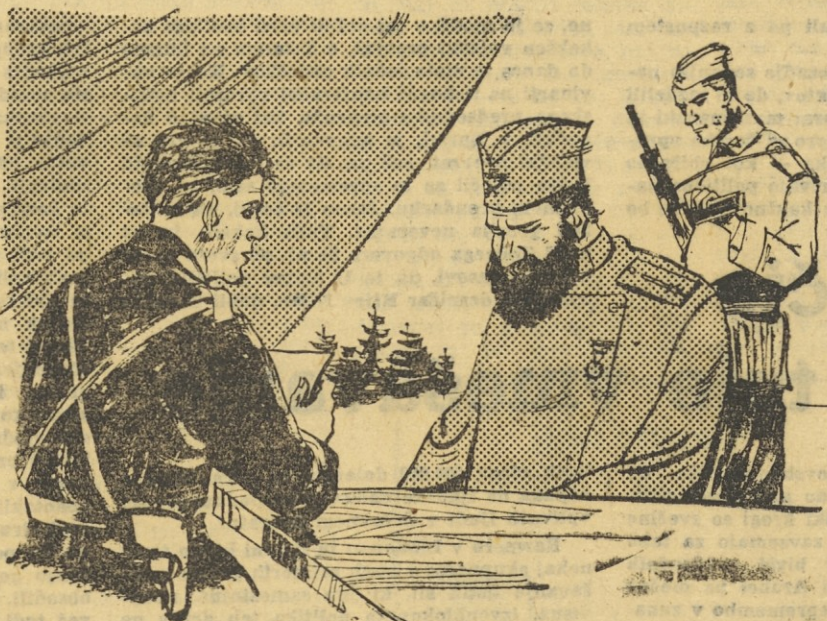
Tukaj so mu misli zastale in spet se je vrnil k besedam »vojaška čast«, ravno ko je pogledal Aleksove stare vojaške čevlje, kako teptajo blato, teptajo vse tiste velike sveče. Prav tam stoji namesto duhovnika, tako velik in štorast, zgrbljen in morda še vedno lačen pred tem svečanim zborom in pravkar bere njegova pisma. Nastaja prerivanje in hrup; pajčolani in črne rute se snemajo in nekdo zahteva, da izbrisejo njegov priimek in ime iz vseh mestnih uradov, ljudje stopajo k Aleksu, mu ponujajo kruh in obleko in zahtevajo, da jim pove pravo resnico o vsem, sprašujejo ga, zakaj je tako utrujen, zakrpan, in zakaj je njihov Sreta razočaral njihova upanja in spoštovanje...

Postalo ga je sram, ko je pomislil, kako odhaja oče med množico, in gleda ga, kako joče naslonjen na roko njegove žene, ki osramočena poveša glavo in molči, zmedena in pretresena zaradi te nepričakovane resnice... Potem pa — niti pomisliti ni smel, zakaj je pravzaprav moral tako živeti, se navdušiti za vse, kar mu je morda bilo povsem tuje in nejasno. Vedel je samo, da je hotel ostati vojak, oficir, izkoristiti okoliščino vojne, take vojne, in stopiti tja, kamor so ga klicali, kjer so mu nudili tudi denar in dovolj sovražstva proti sovražniku, da bi si pridobil položaj, in so izgovarjali te besede v imenu kralja, prestola, srbstva in krone. Ostal je tam, kjer je po mnenju tistih, ki so ga poklicali, bilo treba povrniti vse, kar je bilo prej, a ko je že ostal, je delal tako, kako: so želeli višji po činu in veroval, da bo vse to prenesel in da bo prišel tudi dan njegovega velikega uspeha. In zaljubil se je v to misel ter se trudil za njeno uresničenje, odhajal povsod, kamor so pokazali s prstom in z vso gorečnostjo izvrševal ukaze, uresničeval sleherni zamisel, porojeno v drugih, od njega pomembnejših glavah.

Toda postalo ga je še bolj sram in zlezel je vase; nekaj ga je stisnilo v rokah, ko se je spomnil, da se je v nasprotju z resničnimi vojaškimi dolžnostmi in v nasprotju s to vojaško častjo oprjel takega posla, ki je zahteval, da gleda zgolj kri, da uživa, ko vrže vžgalico v slamo in razliva steklenice bencina po podu in hiši, a potem stoji ob pogorišču in posluša stokanje mačk, blejanje preplašene črede ovac in zavijanje psov. Tako je zares tudi stal, ožarjen z baklo te strahotne grmade in oglušen od treska ruševčega se ogródja hiše, hlevov in celo malega svinjaka. Dajal je pouglja, držev v roki steklenico stare slivovke. Bil je gospodar, trenutno edini gospodar, a to ga je tudi vzdignilo do samozvesti, gospodar tega svetlobnega odbleska na nebu in obrazih svojih podrejenih; občutil je smrt (ki jo je kratko malo daroval vsakomur, ki mu je bil, čeprav zgolj kot človek, zopern), ne več kot svečanost, kot znamenje, da bo skoraj uspel, ker uspel bo zares ampak bolj kot lastno odliko, da pride čimprej do zaželenega cilja. (Mar ni že doslej zaslužil vsega priznanja nadrejenih, ker se je popolnoma predal obrambi kraljevine, mar ne uničuje hrvaške ideje o veliki državi vse do izliva Save v Donavo, od koder je doma tudi njegova mati, mar ne strelja tudi Srbov, ki so v planinah, v partizanih; saj tudi zdaj požiga njihova bivališča, da bi bilo vse to skupaj in enkrat za vselej uničeno in izpodrežano in da bi zmagal on z vsemi tistimi, ki od njega zahtevajo zmago...)

Samo ta pisma, teh nikakor ne bi smel nositi s sabo, če si jih že ni drznil poslati kapetanu Laziću. Ne bi smel, kratko malo zato ne, ker je to bila le trenutna strast in želja oziroma potreba, da ze izpove, da z besedami poudari svojo zvestobo in prejme polno zaupanje. A to mu je ravno zdaj odvzemalo sleherni pravico in občutek, da vsaj umre z vojaško častjo, če že ne more izveličati cele glave...

Pogledal je v Aleksove roke in bele papirje, vedoč, da je zdaj zrušena vsa preteklost, ki je toliko časa nastajala, prav ta preteklost, zaradi katere se je toliko boril, misleč na svojo veliko prihodnost, da je uporabljal celo sredstva, ki niso bila še nikoli uporabljena v vojaški tradiciji njegove družine in ki jih tudi njegovi oče ne bi štel med častna. Ta človek pa, ki stoji pred njim, neprespan, utrujen, vendar pripravljen, da mu pove tisto, kar je on sam stavil v »sopad okoliščin«, (v želji, da ostane vse to skrivnost in neznano, da bi mogel čez nekaj časa morda kot major spet dostojanstveno živeti kot branitelj domovine) — ta človek je nenadoma vstopil v njegovo preteklost in omenil ravno vojaško čast, na katero je hotel biti samo ponosen. In ni mogel pred njim povrniti te časti in najti

kakršenkoli izgovor, da bi imel pravico vrniti se vsaj med povprečne smrtnike. Spet se je dotaknil miniaturnega razpela na zlatem gumbu in nenadoma mu je postalo povsem jasno, da je bila umazana tudi slava njegovega boga, katerega si je vsaj v mislih prizadeval spoštovati, da zdaj nima pomena obrniti se do kogarkoli, da je sam pogrešil preveč, prav takrat, ko so napake, čeprav male, postale nevarne in usodne za njegovo življenje in njegovo čast. Sovražil je zdaj te papirje, ki so drhteli v rokah njegovega zadnjega sodnika. Vedel je, da bi se to lahko tudi drugače končalo, če jih nikoli ne bi napisal, če bi ostal samo vojak, kakor je bil njegov oče, in da bi moral mnogo prej misliti na to, ravno na to, kar ga je najbolj grizlo — na človeško in vojaško čast. Hotel se je odreči teh besed, poiskati neke druge krivice, toda bilo je zares prepozno in odveč razmišljati o teh stvarih.

SIN BRIGADE

PIŠE TONE SELISKAR

RIŠE MARJANCA JEMEC

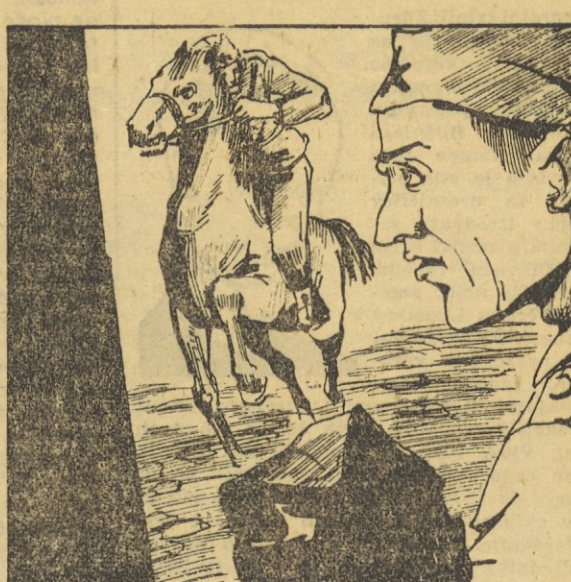
235. Nazadnje je poklical Martinčka. Martinček se je zdrznil, nato mu je srce zagorelo, kri mu je šinila v obraz in kot v snu — saj ni mogel verjeti! — je pristopil h komisariju. — »Tovariš Martinček, naš najmlajši borec — glej, odlikovanje za hrabrost. S ponosom ga nosi na svojih prsih — in tudi zaslužil si ga. Čestitam ti!« — In komisar je pripel Martinčku odlikovanje na prsi.

236. Martinček je sedel na parobku gozda. Resje je gorelo v cvetju, na njegovih prsih pa je gorela medalja hrabrosti. Tako je bil srečen, da ni vedel, kaj bi od veselja. Končno si je smel medaljo s prsi in si jo ogledoval. In ob medalji je videl svojega očeta, mater, babico, Tineka, Mojško in požgano hrastje.

237. In prihajali so k njemu vsi po vrsti, stari preizkušeni boreci in mladi fantje in so mu čestitali. Martinček je čutil, koliko ima tovarišev in bil je ponosen, da je on, fantiček, drobček te silne vojske, ki bo vsak čas pregnala sovražnika z naše ljube zemlje. — Tedaj so zagledali jezdeca, ki je na vso moč priganjal konja.

238. »To nekaj pomeni!« je dejal neki borec. »Poznam jezdeca, kurir glavnega štaba je!« — In že je šlo po velje od borce do borce: Pohod! — Brigada je odšla na svoj poslednji veliki bojni pohod. Martinček je nosil mitraljez, pa ne več po gozdovih, ampak po beli cesti.

239. Zemlja je bobnela pod čvrstimi in junaškimi koraki brigade. In kakor Martinčkova brigada, tako so hitele vse slovenske brigade proti sruči Slovenije. Pred njimi je bežal sovražnik, pred njimi so v divjem strahu bežali vsi izdajalci. — Še so se poskušali upirati, toda brigade so jih pomendrale. Bežali so pes in na vozovih, kajti bali so se kazni in maščevanja.

240. Zdaj bi nas morala videti babica! si je zaželel Martinček, ko so zmagovito hiteli čez hribe in doline. Pot jih je vodila tudi mimo Hrastja. Ožgani zidovi domačij so žalostno štrleli v sončno nebo — toda, mar se je Martinček zmotil, ko je videl z ruševin kovačnice vihrati zastavo? Ne, ne, na kovačnici je v resnici vihrala zastava in glej.

Knjižne zbirke za delavce

Mladinska knjiga izdaja za odrasle in mladino skrbno izbrane, vsebinsko zanimive knjige po zelo nizkih cenah.

Vsak delavec lahko sebi in družini kupi za majhen denar kvalitetna dela domačih in tujih pisateljev. Razen številnih poljudno-znanstvenih, strokovnih in pripovednih del dobite pri Mladinski knjigi poceni naslednje knjižne zbirke:

● Knjižnica KONDOR za odrasle in mladino, 12 knjig samo 1560 din, in sicer — Ciril Kosmač, Iz moje doline, Ivan S. Turgenjev: Očetje in sinovi,

France Prešeren: Poezije, J. in W. Grimm: Pravljice, M. de Cervantes: Don Kihot, H. Chr. Andersen: Pravljice, Miško Kranjec: Kruh je bridka stvar, Dante Alighieri — Alojz Gradnik: Pekel, Oscar Wilde: Pravljice, M. de Montaigne: Eseji, France Prešeren: Pesmi in pisma ter Srbske in hrvaške narodne pesmi.

● Zbirke potopisov: GLOBUS za odrasle in mladino, 4 knjige za 2400 din, in sicer — Makluho Maklaj: Potovanje po Tihem oceanu, Beno Zupančič: Egipt, Dušan Savnik:

Razen teh izdaja Mladinska knjiga še številne druge zbirke za mladino, za najmlajše pa priljubljene slikanice »Čebelica«, številne pravljice in pripovedke.

Zahtevajte brezplačne prospekte pri Mladinski knjigi v Ljubljani, Tomšičeva 2. Knjige in knjižne zbirke pa lahko naročite v knjigarnah Mladinske knjige v Ljubljani, Nazorjeva 1, Titova 7 in na Miklošičevi cesti 40, v Mariboru, Partizanska 9, v Celju, Stanetova 3 in v vseh knjigarnah v Sloveniji ali pa pri našem poverjeniku v Vašem obratu.

Kontinent nasprotij, V. Ovčeni-kov: Potovanje v Tibet.

● Knjižnica SINJI GALEB, osem knjig samo 960 din, in sicer — Fran S. Finžgar: Pod svobodnim soncem, I. in II. knjiga, Vladimir Cerkez: Sonce v dimu, Anton Ingolič: Tajno društvo PGC, Margery Miller: Joe Louis — Črni bombardier, Jack Hines: Koža črnega volčjaka, Vladimir Babula: Planet treh sonc in Helena Smahelová: Mladost na krilih.

DOGODKIV SVETU OD TEDNA DO TEDNA

Na Bliznjem vzhodu se le počasi jasni

Generalni tajnik Združenih narodov je na zasедanju skupščine OZN poročal o svojem nedavnem potovanju po deželah Bliznjega vzhoda. Namen tega potovanja je bila priprava za uresničitev sklepev izrednega zasédanja o rešitvi krize na Bliznjem vzhodu. Čeprav je umik ameriških čet iz Libanona in angleških iz Jordanije poglavitno vprašanje, vendar Hamarskjöld ni mogel povedati točnega datuma o dokončnem umiku tujih čet iz teh dveh dežel. Vladi ZDA in Libanona sta izjavili, da se bodo ameriški vojaki umaknili iz Libanona do konca oktobra. Prav tako naj bi se v oktobru začele umikati britanske čete iz Jordanije. Čeprav je z nastopom novega predsednika v Libanonu in s postavitvijo nove vlade odpadel glavni vzrok za nemire v deželi, vendar končno pomiritev ovira uporniško delovanje skupine falangistov, ki so pristajali bivšega predsednika Chamouna. Le-ti izkoriščajo ameriško zaščito za protivladno delovanje, hkrati pa si prizadevajo, da bi z nemiri onemogočili ali pa vsaj zavirali odhod ameriških čet iz Libanona. Seveda bi v tem primeru tudi Velika Britanija še nadalje obdržala svoje vojake v Jordaniji. Vse to dokazuje, kako dolga so tiste sile, ki jim ne gre v račun dokončna pomiritev v tem delu sveta, niti odločnost arabskih dežel, da same urejajo svoje življenje.

De Gaulleova zmaga

Francoska vlada je sporočila dokončni izid nedeljskega referenduma. Podatki se nanašajo na Francijo samo in na vsa njena čezmorska ozemlja, razen na afriško Gvinejo, kjer je velika večina glasovala proti ustavi in se s tem izključila iz francoske državne skupnosti.

Od 46 milijonov 800 tisoč volivcev se jih je udeležilo referenduma 36 milijonov 800 tisoč. Proti ustavi je glasovalo vsega skupaj 5 milijonov 400 tisoč volivcev. Izida volitev v Alžiriji ne more imeti nikakršne veljave, saj je volitve izvajala vojska tako, kakor je sama hotela. Nova alžirska vlada jih je proglasila za neveljavne. V drugih čezmorskih posestih so bile volitve seveda odvisne od naklonjenosti domačih veljakov de Gaullea in francoski oblasti. Visoka zmaga de Gaullea v sami Franciji je samo potrdila politično zmožnost, ki je značilna za vso levico. Le-ta se je izjasnila sicer proti ustavi, ni pa mogla s konkretnim programom pritegniti na svojo stran večjega števila volivcev. Čeprav so poleg komunistične stranke tudi razne druge leve skupine agitirale proti ustavi, pa je bilo vseh nasprotnih glasov manj kot jih je pri zadnjih volitvah leta 1956 dobila komunistična stranka sama.

Stanje na Formozu

Napetost na Daljnem vzhodu je nekoliko popustila, čeprav ni znamenj za skorajšnje pomiritev. ZDA so ostale v tej akciji popolnoma osamljene, nobena izmed njihovih zahodnih zaveznic ni pripravljena spustiti se v vojno nevarnost zaradi dveh nekoristnih obalnih otokov, ki služita le Čankajškovim nemirojavnim naklepom. Tudi v Ameriki sami vse bolj raste nezadovoljstvo zaradi take politike ameriške vlade. Zategadelj je celo Dulles postal nekoliko bolj popustljiv in je izjavil, da se mu zdi nes pametno vzdrževati močnejše Čankajškove vojaške sile na Kvemoju. Tudi Eisenhower je dejal, da se ZDA ne nameravajo zaplesti v vojno zaradi dveh otokov.

Formosko vprašanje je kajpak predmet širokega zanimanja v Združenih narodih. Jugoslovanski delegat Koča Popović je med razpravo o tem vprašanju poudaril, da je Formoz neoporne sestavni del Kitajske in da je sedanjí spor toliko bolj nevaren, ker sta vanj zapleteni dve veliki sili.

Kitajsko vojaško poveljstvo na odseku, s katerega obstreljujejo Kvemoj, je sporočilo Čankajškovi posadki na otoku, da bodo za teden dni prenehali obstreljevati. Dopusliti bodo tudi dovoz materiala in drugih potrebščin na Kvemoj, če pošljik ne bodo spremljale ameriške ladje. Poročilo poudarja, da je vprašanje Formoze čisto notranja kitajska zadeva.

Ciprske zadeve se zapletajo

Kljub nasprotovanju grške vlade in samih ciprskih Grkov je britanska vlada 1. oktobra začela uresničevati načrt o ureditvi oblasti na otoku, pri čemer naj bi sodelovali tudi Grčija in Turčija. Turška vlada je že poslala svojega predstavnika na Ciper, Grčija pa se tega brani. Zato v Londonu pritiskajo nanjo, da bi popustila in se vdala britanskim zahtevam. Nadškof Makarios pa je sporazumno z grško vlado pozval vse ciprske Grke, naj se z vso odločnostjo postavijo po robu britanskemu načrtu. Na otoku so spet nemiri. Prebivalstvo je začelo nov val raznih stavk in demonstracij. Britanske oblasti pa so obnovile v še hujši obliki svoje ukrepe proti grškemu prebivalstvu. Vse kaže, da stoji Ciper na pragu novega boja za svoje pravice.

De Gaulle v Alžiriji

Se preden je zvedel za končni izid referenduma, je de Gaulle spet odšel v Alžirijo, kjer je govoril v nekaterih mestih. Alžircem je zagotavljal boljše gospodarske in socialne pogoje življenja in obljubljal, da se jim bo zvišala življenjska raven. Niti z eno besedo pa se ni dotaknil političnih pravic Alžircev, niti ni omenjal možnosti o pogajanjih s predstavniki alžirske fronte narodne osvoboditve. Hvalil pa je zasluge francoskih vojakov v Alžiriji in napovedal pomirjenje v deželi.

Ukinitev dvojezičnih šol na Koroškem

Pravice narodnih manjšin v neki deželi so najboljše merilo in spridevalo dejanske demokratičnosti, ki jo izvajajo posamezne vlade. Mimo tega pa je zaščita narodnih manjšin tudi že dokaj uveljavljena v mednarodnem obsegu, saj so prav narodne manjšine najbolj občutljivi jezikček na tehnični medsebojni odnošajev med posameznimi deželami. Prav zato pa pomeni vsakršno odvzemanje narodnostnih pravic neki manjšini napad na demokratična načela in na miroljubne odnose med posameznimi narodi. Nasprotno pa spoštovanje manjšinskih pravic le utrjuje miroljubno sožitje med narodi in odpira pot k vsestranskemu sodelovanju.

Prav zato je med našo javnostjo vzbudil ogorčenje korak avstrijskih oblasti na Koroškem, ki so 22. septembra letos na pritisk posameznih šovinističnih prenapetih ukinile dvojezične šole na južnem Koroškem. S tem ni avstrijska vlada le prekršila temeljnih demokratičnih načel, marveč tudi državno pogodbo, s katero je bila pred dobrimi tremi leti priznana njena neodvisnost. Sestavni del te pogodbe je njen 7. člen, ki vsebuje določila za zaščito slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Slovenska manjšina na Koroškem se je vsa ta leta bojevala, da bi dosegla polno veljavo določil omenjenega člena. Zdaj pa so odpravili še tiste majhne pravice, ki so jih koroški Slovenci v Avstriji imeli v povojnem obdobju. In to komaj dobro desetletje potem, ko so se rešili okovanega škornja raznarodovalne in uničevalne politike nacistične Nemčije.

Koroškim Slovincem je bila že takoj po vojni, jeseni l. 1945, vrnjena pravica do šolanja otrok v slovenskem jeziku. Takratna začasna vlada je namreč izdala odločbo o dvojezičnih šolah na ozemlju južne Koroške, kjer danes deluje 108 šol. To odločbo je pozneje avstrijska vlada tudi uzakonila in je torej postala popolnoma zakonitost. Avstrijska vlada je ob raznih priložnostih poudarjala obstoj dvojezičnih šol kot dokaz, da narodna manjšina na njenem ozemlju uživa vse pravice. Tako je na primer dunajska vlada v svojem poročilu podkomisiji Združenih narodov za odpravo diskriminacije naznanila manjšinam leta 1954 spet porabila dvojezične šole na Koroškem kot dokaz, da je rešila vprašanje narodnih manjšin. Čeprav so si organizacije koroških Slovincov vsa ta leta zamaž prizadevale, da bi dosegle vse prave

vice, ki jim jih daje državna pogodba, je bilo dvojezično šolstvo vendarle tisto, kar je budilo upanje na postopno uresničitev vseh manjšinskih pravic koroških Slovincov. Prav iz tega razloga je naša vlada tudi pristala na podpis državne pogodbe z Avstrijo.

Kakor vse kaže, pa je bil že ta drobci narodnostnih pravic koroških Slovincov trn v peti vsem tistim, ki so že pred Hitlerjevo Nemčijo, še posebej pa med njenim obstojem, skušali odpraviti sleherni sled o Slovincih na Koroškem. Zagrozili so, da bodo pripravili šolsko stavko po vsej deželi, če ne bodo oblasti takoj ukinile dvojezičnega šolstva. Kaže, da so svoj namen zelo lahko dosegli. Vlada je kaj hitro ustregla njihovim zahtevam, medtem ko je za upravičene zahteve Slovincov po navadi imela precej gluha ušesa.

Do tega koraka je prišlo ravno v trenutku, ko so bili tik pred sklenitvijo mnogi sporazumi med Avstrijo in Jugoslavijo o še tesnejšem sodelovanju med obema deželama.

Da bi zaščitila osnovne demokratične pravice slovenske manjšine v Avstriji, je naša vlada poslala dunajski vladi obširno noto, v kateri je zlasti poudarila nezakovitost omenjenega postop-

ka proti slovenskim šolam. Opozorila je tudi na vse negativne posledice, ki jih utegne imeti tak postopek. Pa tudi koroški Slovenci sami so se z vsemi silami zavzeli, da jim dunajska vlada vrne njihove s težavo pridobljene in s toliko vneto varovane pravice do pouka slovenskih otrok v materinem jeziku. Popolnoma je odvisno od avstrijske vlade, ali se bo pustila zastrašiti od šovinističnih nasprotnikov zakonitih pravic koroških Slovincov, ali pa bo popravila storjene krivice in s tem odpravila ovire za nemoteno razvijanje prijateljskih odnosov med obema deželama.

Gvineja - najmlajša republika

Neodvisnim afriškim deželam se je prav te dni pridružil še ena. Dosedanja francoska čezmorska posest v Afriki, pokrajina Gvineja, se je 2. oktobra svečano proglasila za neodvisno republiko. Svojo neodvisnost je dosegla na nedavnem referendumu za novo ustavo. Povsod drugod, v sami Franciji in po vseh drugih čezmorskih ozemljih, je de Gaulle doživel nepričakovano ble-

stečo zmago, v Gvineji pa je naletel na toliko hujši poraz. Več kot 96 odstotkov volivcev je glasovalo proti ustavi in s tem hkrati tudi za neodvisno Gvinejo. S tem svojim dejanjem so Gvinejci izpolnili svoje zahteve iz časa de Gaulleovega obiska, ko so ga sprejeli z vzkliki: Hočemo neodvisnost.

Ko je de Gaulle zvedel za porazen rezultat referenduma, je v

Tudi politično delovanje sindikatov

ZAHODNA NEMČIJA

Med vodilnimi ljudmi zahodnonemških sindikalnih organizacij, pa tudi med članstvom, zadnje čase poteka zanimiva razprava o stališču sindikatov do političnih problemov v deželi. Nekateri zagovarjajo stališče, da se sindikati nimajo pravice vtičati v politična dogajanja, ker so to strokovne ne pa politične organizacije. To so zastopniki tako imenovane teze o politični »nevtiralnosti« sindikalnih organizacij. Vse bolj pa prevladuje mnenje, da je dolžnost sindikalnih organizacij posegati v vsa politična dogajanja, ker jih ni moč ločiti od drugih vprašanj, s katerimi se ukvarjajo sindikati. Kaže, da imajo zagovorniki politizacije sindikatov vedno več pristašev prav med delavci, med-

tem ko prihajajo prav od predstavnikov meščanskih strank zahteve, naj se sindikati ne vmešavajo v politiko.

To vprašanje pravzaprav dozoreva že nekaj let, že od tedaj, ko so sindikati aktivno posegli v politični boj proti atomski oborožitvi zahodno nemške armade. V teh razpravah zavzemajo vidno mesto zlasti sindikati rudarjev, ki zatrjujejo, da sploh ni moč ločiti gospodarskih vprašanj od političnih. Boj za izboljšanje gospodarskih pogojev delavcev, višje meze, boljši delovni pogoji, vse to so politična vprašanja. Zato so tudi sindikalne organizacije hkrati tudi politične organizacije. Če nismo politična organizacija, tako pravijo, potem tudi ne smemo podpi-

rati vladnih ukrepov, ne smemo nastopati proti fašizmu, kajti vse to je politika.

Proti takemu pravilnemu gledanju pa nastopajo tiste struje v sindikatih, ki so pod vplivom vladne krščansko-demokratske stranke. Političnemu delovanju sindikatov se upirajo z grožnjo, da bod izstopili iz enotne sindikalne organizacije in ustanovili posebno organizacijo. Prav take grožnje pa silijo socialno-demokratsko vodstvo sindikatov k popuščanju. Ne kaže pa, da bi šli v tem popuščanju tako daleč, da bi se popolnoma odpovedali vsakršnemu političnemu delovanju sindikatov. Trenja te vrste so trenutno bistvena stran dela in problemov sindikalnih organizacij v Zahodni Nemčiji.

Tudi gvinejske žene so se v velikem številu udeležile referenduma in z odklonitvijo francoske ustave pripomogle k neodvisnosti svoje dežele

NAŠ KOMENTAR

Iz Libanona odhajajo dan za dnem transporti ameriškega vojaštva. V deželi je ostala približno še polovica armade, ki se je na poziv predsednika Samuna in na podlagi njegovih trditve, da je Libanon žrtve tujega napada, izkrcala v Bejrut pred dobrima dvema mesecema. Če pojde vse tako, kot napovedujejo te dni, bo iz Libanona odšel v kratkem, morda se pred koncem meseca, zadnji ameriški vojak. Tudi Britanci nameravajo, da bodo sledili temu zgledu in da bodo začeli 20. t. m. umikati svoje čete iz Jordana. Novice so torej pomirjive, položaj pa vendarle ni tak, da bi lahko z gotovostjo predvidevali bližnjo, dokončno pomiritev in normalizacijo odnosov.

Glede Jordana je sploh vprašanje, kako bo mogoče ohraniti dosedanjí režim, kako bo kralj Husein mogel ostati na prestolu sprito izrednega ljudskega nezadovoljstva in, kar je najvažnejše, kako bodo mogli vladajoči krogi brez neposredne pomoči tujih oboroženih sil obdržati deželo v okviru prozopadne, blokove politike.

V Libanonu je položaj drugačen; dežela ima sedaj zakonito, naprednejšim ljudskim zahtevam ustrezno vlado. Toda na delu so sile, ki si zelo prizadevajo, da bi zastrile notranje odnose in naše pretežno, s katero bi zadržale tuje čete. Posebnih uspehov v teh poskusih niso dosegle, čeprav te akcije ni poudarjati. Organizirale so oborožene spopade in sedaj kričijo, da je prisotnost tujih oboroženih sil neobhodno potrebna, dokler bodo trajali neredi. Ta preteza seveda ne more držati in če ne bodo našli druge, pojdejo njihovi načrti po vodi.

Libanonski katoliški falangisti pa se ne omejujejo na izvajanje neredov. Vzporedno z njimi razvijajo tudi široko politično dejavnost. Vlado obtožujejo, da je nesposobna zagotoviti deželi mir in blaginjo in ji skušajo podkopati tla pod nogami. Pridobiti skušajo v parlamentu večino poslancev, ki naj bi izrekli novi vladi nezaupnico. Predsednik vlade pa je že povedal, da bo v tem primeru od-

govoril z uporabo sile ali pa z razpustom parlamenta.

Kakšno je pravzaprav ozadje sedanjih naporov nazadnjaških elementov, da bi razdelili deželo na dva verska tabora: muslimanski in katoliški? Jasno je, da ne gre za verska vprašanja in da je vera krinka — kot običajno povsod — za katero se skrivajo politična nasprotja. Gre namreč za to: kakšno stališče bo

Največje zlo: tuje vmešavanje

zavzel Libanon do blokove politike, do Eisenhowerove doktrine, do arabskega gibanja za zdinjenje? Katoliški krogi so zvečne zapadno usmerjeni in se zavzemajo za tako politiko, kot jo je vodil bivši predsednik Samun. Med libanonskimi Arabci pa močne struje zahtevajo korenito spremembo v zunanjepolitični usmeritvi: približati se hočejo tistim arabskim državam, katerih osnovno geslo je zdinjenje, napredek in »aktivna nevtiralnost«.

Reakcijska falanga ustvarja torej nered in išče podporo med poslanci, in to z sredstvi, ki so bile nekoč v političnih krogih Bliznjega vzhoda običajne: s korupcijo. Sredstev jim ne manjka. So namreč sile — med njimi najdemo v prvih vrstah petroleške monopolne — ki so pripravljene žrtvovati ogromne vsote, da bi doble Bliznji vzhod spet trdno v svoje roke. Prav nobene verjetnosti ni več, da bi se jim to posrežilo, trudijo pa se le. Podkupovanje je bilo pač na Bliznjem vzhodu glavno orožje v politiki zapadnih kolonialistov.

Naj omenimo, prav v zvezi s tem podkupovanjem in mizogreda, Bismar. Kot je zna-

no, se je zgodil v tej deželi pred kratkim nekakšen vojaški prevrat, o katerem pa imamo do danes le malo točnih podatkov. Ko so novinarji na tiskovni konferenci vprašali indijskega predsednika Nehruja, kaj meni o dogodkih v Burmi, je odgovoril, da ne gre za vojaški prevrat, pač pa, da se je predsednik U Nu odločil za to spremembo sam, po svobodnem preudarku. Jasno je torej, da je deželi grozila nevarnost. Toda kakšna in od kod? Točnega odgovora še ni, po svetu pa že krožijo glasovi, da je U Nujev politični nasprotnik, desničar Kijev Nijon, dobil iz nekih

tujih virov 600.000 dolarjev za organiziranje napada na ljudsko oblast in za podkupovanje vplivnih ljudi v državnem aparatu.

Razmere v Libanonu in Burmi imajo torej nekaj skupnega: v obeh primerih gre za vmešavanje tistih sil, ki jim samostojna, neodvisna, izvenblokova politika teh držav ne gre v račun.

O tem problemu je govoril pretekli teden na Generalni skupščini Združenih Narodov državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović, ko je poudarjal, da je treba narodom Bliznjega vzhoda zares omogočiti, da sami svobodno in v miru odločujejo o svoji usodi ter da bi bil prvi, neobhodni korak v tej smeri enoglasna odločitev Združenih Narodov, da se vse tuje čete umaknejo iz Libanona in seveda tudi iz Jordana.

Tuje vmešavanje v notranje zadeve posameznih narodov, in to v najraznovrstnejših oblikah, od grobe vojaškega posega pa do gospodarskega pritiska, politične gonje ter spletk in zarot, to je v današnjem mednarodnem položaju eden izmed osnovnih vzrokov naraščanja splošne politične napetosti.

Tudi mi v Jugoslaviji imamo opravka z

prvem navalu jeze takoj zapovedal, naj odpokličejo vse francoske strokovnjake iz dežele in pri priči ustavijo vso gospodarsko pomoč Gvineji. Po nekaj dneh pa so te prve sklepe razveljavili, kajti finančnim krogom ni bilo povšeči, da bi popolnoma dvignili roke od

Predsednik gvinejske vlade
Seku Ture

Gvineje. Na Gvineji so namreč najbogatejša ležišča boksita na svetu in za njegovo izkoriščanje so dali francoski gospodarski veljaki že težke milijone. Poleg boksita ima Gvineja tudi obilo mangana, lesa, gumija ter velike nasade kakaa in kave. S svojo razsežnostjo, ki skoraj dosega današnjo Zahodno Nemčijo, in s svojima dvema milijonoma prebivalcev, med katerimi je le kakšnih 7.000 Francozov, je Gvineja med vsemi afriškimi francoskimi posestmi najbolj zmogljiva samostojnega življenja. Kljub temu pa bi popolna gospodarska ločitev od Francije in odtegnitev vsakršne francoske finančne pomoči deželo precej prizadeli. Sicer pa Gvineja — po besedah predsednika njene vlade Seku Turea — niti ne želi pretrgati vseh vezí s Francijo. Nasprotno, želi si z njo najtesnejšega sodelovanja, toda pod pogojem, da bo to sodelovanje dveh neodvisnih in enakopravnih dežel. »Gvineja je želela neodvisnost in sprejema z njo vse posledice,« je izjavil Seku Ture.

vmešavanji v naše notranje zadeve. Kriv je teh nedopustnih metod ves vzhodni blok, toda najhujše oblike je zavzela ta politika pri naših sosedih, Albancih in Bolgarjih. Protijugoslovanska gonja v Albaniji ni nova stvar. Nanjo je naša vlada večkrat odgovorila z največjo odločnostjo, v polemiko pa se nismo spuščali. Najprej zato, ker pravi inspiratorji te kampanje niso Albanci: ti ljudje dejansko le izvršujejo tisto, kar so jim naročili. Nato pa tudi zaradi vsebine teh napadov, ki niso vsebovali drugega kot prostaško zmerjanje in zbirko takih laži, da jim noben pameten človek ni mogel verjeti. Zadnje čase so v Tirani te napade podvojili in popolnoma neutelemeljeno obtožili jugoslovanske oblasti najgrobejšega in seveda izmišljenega ravnanja z albansko manjšino v Jugoslaviji. Jugoslovanska vlada je na napade odgovorila z noto, v kateri pravi, da ta kampanja pomeni vmešavanje v naše notranje zadeve in napad na nedotakljivost našega ozemlja. Nota poudarja med drugim, da je sedanja albanska gonja na las podobna tisti iz leta 1952 in da so tedanja gonja albanski voditelji sami kasneje obsodili, ker je škodila ne le Jugoslaviji, temveč tudi deželam, ki so jo začele.

Isto velja za Bolgarijo, kateri je bil poslan odločen protest zoper žaljenje FLRJ in njene vlade ter zoper zanikanje nacionalne individualnosti makedonskega naroda, zoper pokus, da bi se vmešavali v naše notranje zadeve in napadli enotnost narodov ter našo ozemeljsko nedotakljivost. Vlada FLRJ opozarja bolgarsko vlado, da bo odgovorna za posledice takšne svoje politike.

Omenili smo nekoliko primerov tujega vmešavanja v notranje zadeve posameznih držav in s tem pokazali na vzroke, ki ustvarjajo in povečujejo napetost v svetu. Nevarnost za mir živira danes skoraj izključno iz teh vzrokov. Na srečo se dviga proti tej nevarnosti ustrezen in čedalje bolj odločen odpor.

S. V.